

"The passing days and months are eternal travelers in time. The years that come and go are travelers too. Life itself is a journey."

Basho

แต่ยุพา ตลวยวสินพงศ์

เมื่อสาวเส้นด้ายไปจนสุด ชีวิตอันลึกลับก็ได้ร่ายพาเธอไปเข้าสู่อีกโลกหนึ่ง ซึ่งดูห่างไกล แต่ก็คล้ายชิดใกล้ โลกซึ่งมีแต่น้ำทะเลเลนสีครามสงบใสและทรายหาดสีสะอาด มีเก้าอี้ผ้าใบให้เธอนั่งและมีแผ่นหินราบเรียบพอให้เอนกายนอน โลกซึ่งการพักผ่อนคือการทำงาน และความสงบสงัดคือทิวทัศน์ที่หล่อเลี้ยง โลกซึ่งมีบทเพลงและดนตรีที่ยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ชับกล่อมเสียงโสตอารยะ

โลกนั้นมีใช่โลกนี้ น้ำทะเลสีครามและหาดทรายสีสะอาดก็ไม่ใช่ ตัวเธอก็ไม่ใช่ตัวเธอ ไม่ใช่เนื้อหนัง ไม่ใช่แม้จิตวิญญาณ ดวงดาวมากมายเพียงใดมีในฟ้า แม้หยิบเพียงอณูหนึ่งของมันนิตกาลออกมา สติปัญญาอันโง่เขลาของมนุษย์ธา อาจเอื้อนเอ่ยถึง

นำ

มีสิ่งอุปมุงคลออยู่ 3 ประการในชีวิตคนที่ต้องระวังให้จงหนักเมื่อพบพาน สิ่งทั้งสามนั้นคือ ความมั่งมีหนึ่ง ความสุขสบายจนเกินการหนึ่ง และความมั่นคงถาวรอีกหนึ่ง สิ่งทั้งสามนี้มักจะทำให้เราเสียคนได้โดยง่าย หากมั่งมีเกินไป เงินตราก็จะบดบังสิ่งดี ๆ ในตัวเสียหมด ชีวิตจะมั่งง่ายขึ้น เงินมักจะทำให้ได้อะไรหลาย ๆ อย่างมาง่ายตายเกินไป หากได้มาง่ายเกินไป ชีวิตก็จะหมดรสชาติ แล้วความสุขสบายนั้นเล่าหากมีมากจนเกินควร ก็จะทำให้ส่ำลัก ความทุกข์ยากลำบากนั้นเหมือนยาหม้อ มีรสขมฝาดก็จริง แต่ก็ช่วยรักษาโรคร้ายของชีวิต ขนมนย้อมมีรสหวาน แต่ถ้ากินมากเกินไปก็เข้าทำนองหวานจนเอียน หากชีวิตคนท่วมทับด้วยความสุขสบาย ก็คงไม่กล้าที่จะเผชิญความยากลำบากอีกแล้ว หากเอาแต่เสพสุข รับประทานขนมหวานมากเกินไป คงจะต้องอาเจียนเข้าสัปดาห์หนึ่งเป็นแน่ ข้างฝ่ายความมั่นคงนั้นเล่า ก็คอยหลอกหลอนให้หลงยึดมั่นและภูมิใจอย่างลม ๆ แล้ง ๆ สถานะหน้าที่ของสังคม อาชีพการงาน ได้รับการยอมรับนับถือเหมือนกรงเหล็กที่ขังเราไว้ข้างใน ปิดกั้นเราไว้จากแสงแดดอบอุ่นและโลกกว้าง เป็นเหมือนเงาที่ติดตามหลอนหลอกเราไปทุกแห่งหน ทำให้เราอุ่นใจเหมือนกับว่ามีเพื่อน หากเรารักถนอมเงาของตนเองมากเกินไป ก็จะต้องออกไปวิ่งเต้นกลางแจ้ง รักมัน ถนอมมัน เอาอกเอาใจมัน คงจะต้องเหน็ดเหนื่อยตายสักวันหนึ่ง หรือคงจะต้องผิดหวังหนักเมื่อยามกลางวันอันรุ่งโรจน์ของชีวิตล่วงลับไป และเริ่มเข้าสู่ค่ำคืนแห่งชีวิต ที่ซึ่งไร้เงาร่างของคุณปรากฏ เป็นบุญของผู้ที่รู้จักหยุดวิ่งเต้นกลางแจ้ง เข้าไปพักได้ร่มไม้เยือกเย็นที่ซึ่งไร้ร่องรอยของเงา

ไม่เพียงสิ่งทั้งสามนี้เท่านั้น ยังมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นอันตรายต่อการแสวงหาภายในของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชีวิตของเราหยุดนิ่ง เหมือนน้ำในบ่อตื้น ๆ ซึ่งนับวันจะเน่าเสียไป ชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองทุกวันนี้เหี่ยวเฉาลงทุกวัน บางครั้งเป็นเพราะว่าเราหยุดอยู่กับที่นานเกินไป เป็นห่วงภารกิจการทำงานมากเกินไป หวาดหวั่นในอนาคตมากจนเกินไป

สำหรับเราแล้ว ชีวิตโดยตัวของมันคือการเดินทางอันยาวไกลเพื่อแสวงหาบางสิ่งบางอย่าง เรียนรู้เรื่องราวหลากหลาย เส้นทางของชีวิตนั้นเป็นหนทางอันยาวไกลและเปลี่ยวร้างมากทีเดียว มีบางสิ่งบางอย่างภายในที่ผลักดันให้ชีวิตเคลื่อนไหวไป ไม่หยุดนิ่ง กระเสือกกระสนไป ดิ้นรนไป ซอกซอนไป หลากไหลไปเหมือนสายน้ำ เราไม่ทราบว่าจะสภาวะนี้เมื่อใดจึงจะสิ้นสุด รู้แต่ว่าตราบนานที่ยังมีลมหายใจ จะหยุดนิ่งหาได้ไม่ ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างให้เราเรียนรู้

ชีวิตคือการเดินทาง ดังนั้นการเดินทางก็ได้เริ่มต้นอีกครั้งหนึ่ง เริ่มต้นจากหนทางที่เราไม่รู้จัก ไปสู่จุดหมายที่เราก็ไม่แน่ใจ ชีวิตได้ติดปีกอิสระขึ้นอีกครั้ง และจะโฉบบินไปในฟ้ากว้าง สายลมจะพัดพาไป แสงแดดจะทอแสงสว่าง ดวงตะวันจะส่องนำ นำในลำธารจะดับกระหาย ธรรมชาติจะซบกล่อม จะสอน จะเป็นเพื่อน จะหล่อเลี้ยง อนาคตจะดูแลตัวของมันเอง

เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อน
โอ้เจ้าคนพเนจร
คำคืนนี้จะนอน ณ หนไหน

และแล้วการเดินทางก็ได้เริ่มต้นขึ้น...

ฝูงค้างคาวในแสงแดด

เราละทิ้งถิ่นฐานบ้านช่อง ท่ามกลางสายลมหนาวแห่งเดือนพฤศจิกายน เมื่อใบของต้นทางนกยูงเริ่มร่วงหล่น ขณะเมื่อฝูงนกเริ่มอพยพลงสู่ใต้ เพื่อหาที่พักพิงที่อบอุ่นกว่า แต่เรากลับมุ่งขึ้นเหนือ สวนทางกับหมุนกพเนจร มุ่งเข้าสู่ใจกลางแห่งความหนาวเย็นของโลก ดินแดนหิมาลัย ซึ่งมีหิมะปกคลุมอยู่ชั่วนาตาปี

บางครั้งชีวิตใยมิใช่ไร้เหตุผล เช่นเดียวกับการเดินทางครั้งนี้ ในสายตาของนก คงจะแปลกใจที่มนุษย์เดินสวนทางกับตน นกก็มีเหตุผลของนก คนก็มีเหตุผลของคน ต่างมีแรงผลักดันและจุดมุ่งหมายของตนเอง เมื่อเรากระทำสิ่งที่ผิดจากธรรมชาติจากฝูงชน ใครจะอาจประณามว่านั่นเป็นสิ่งไร้สาระ และโง่เขลา?

กาดมัทฑู นครหลวงกันแก่แก่ของประเทศเนปาล คลาคล่ำไปด้วยผู้คน จากนครโบราณแห่งนี้เองที่เราอาจแลเห็นเทือกเขาหิมาลัยเป็นแนวสลับซับซ้อนโอบล้อมอยู่ทั้ง 3 ทิศ ยอดเขาสีเงินส่องประกายอยู่ในแสงอาทิตย์ แลดูคล้ายหมอก และก็คล้ายความฝัน

พระราชาธิบดีแห่งประเทศนี้ ทรงประทับอยู่ในพระราชวังโอ่อ่างดงาม มีรั้วเหล็กฐานปูนรายรอบล้อมวง มองดูสง่าแข็งแรง แต่รั้วเหล็กเหล่านี้ถึงจะแลดูสง่าก็คล้ายกับคุกที่คุมขัง ซึ่งปิดกั้นผู้อาศัยออกจากโลกภายนอก จากประชาชนของพระองค์ รั้วเหล็กอันนี้เองที่ตัดขาดผู้ปกครองออกจากพสกนิกร ตัดขาดสายสัมพันธ์อันดงาม และความเข้าอกเข้าใจของมนุษย์ออกจากกัน ที่จริงมันจึงไม่สง่างาม หากแต่แข็งกระด้างเย็นยะเยียบ ที่โอ่อ่างดงามนั้นแล้ว ก็รังแต่จะนำชีวิตเห็นห่างออกจากความเป็นจริง ปิดหูปิดตาผู้อยู่อาศัยออกจากสภาพการณที่เป็นจริงในสังคม ที่แข็งแรงนั้นก็ยิ่งแสดงให้เห็นความอ่อนแอภายในเพียงใด ยิ่งปรากฏการแข็งแรงเพียงใด ก็ยิ่งชี้ให้เห็นถึงความอ่อนแอและความขลาดกลัวของผู้อาศัยเพียงนั้น หากเราขึ้นไปอยู่สูงเกินไ้ เราก็ไม่อาจมองเห็นเบื้องล่างได้ชัดเจนอีกแล้ว

รอบ ๆ รั้ว มีต้นสนแก่แก่อกเงยอยู่เป็นแนว และเมื่อแหงนมองขึ้นไปเราก็ได้เห็นสิ่งแปลกประหลาดอย่างหนึ่ง นั่นคือ ค้างคาวตัวเท่าแม่ไก่ บินซวกไขว่ จากกิ่งโน้นมากิ่งนี้ เกาะห้อยหัวอยู่ตามกิ่ง นับพันนับหมื่นตัว เบียดเสียดอยู่ตามแขนงกิ่งที่แสงแดดสาดส่องมาถึง ทัศนียภาพของฝูงค้างคาวในยามบ่ายท่ามกลางแสงแดดจ้าเป็นทัศนียภาพอันประหลาดล้ำ

ป้ายอันอบอุ่นแห่งฤดูหนาว ฝูงค้างคาวพากันนอนฝิ่งแดด อย่างเกียจคร้าน

สำหรับดินแดนอันหนาวเย็น แสงแดดอันอบอุ่นต่างก็เป็นที่พักของชีวิตทุกชีวิต ไม่ว่าคนหรือสัตว์ แม้แต่ฝูงค้างคาวซึ่งหวาดหวั่นต่อแสงสว่าง

ฝูงค้างคาวก็เป็นเช่นเดียวกับฝูงชนยากไร้ในประเทศนี้ ที่ออกันอยู่ อาบแดดอบอุ่นในยามกลางวันแห่งฤดูหนาว และจุดไฟขึ้นผิงในยามค่ำคืน ค่าคืน ขาดแคลนเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และอาหารการกิน ฝูงชนยากไร้ซึ่งว่างงานและถูกกีดกร้อมด้วยความหิวโหย บ้างก็เป็นคาราวานร่อนเร่ ไร้บ้านช่อง นอนบนพื้นดินซึ่งหนาวเย็นจนน้ำค้างกลายเป็นน้ำแข็ง ท่างานหนัก แต่ทว่าไม่เคยมีพอกิน ไม่เคยมีอาหารพอกอิ่มท้อง และไม่เคยมีเสื้อผ้าพอบ้องกันความหนาว ฝูงค้างคาวก็เหมือนฝูงชนยากไร้ในประเทศนี้ซึ่งมีมากมายจนเกินกว่าที่นับประมาณได้

กาดมัทฑูเกลื่อนกลาดไปด้วยนักทัศนอาจรชาวต่างประเทศซึ่งเข้ามาชมความงามและความเก่าแก่ของมัน มีเงินดอลลาร์ติดอยู่ในกระเป๋าเป็นปึก นอนในที่นอนอันอบอุ่นและมีอาหารเต็มท้องสามเวลา ไปเที่ยวชมสถานที่อันดงามซึ่งรัฐบาลจัดเตรียมไว้ ต่างติดอกติดใจและชื่นชมในความงามของมัน มีนักทัศนอาจรเป็นอันมากที่พอใจจะเห็นเพียงชีวิตแต่เพียงมุมเดียว ซึ่งเป็นแง่มุมที่ดงาม ขณะเดียวกันปิดหูปิดตาต่อความเป็นจริงอันโหดร้าย มีอยู่หลาย ๆ ครั้งที่มนุษย์แยกตัวเองออกจากความเป็นจริง เพราะว่าความเป็นจริงนั้นทำลายต่อความเชื่อและความ

มันคงในตัวเองหรือก่อให้เกิดความไม่สบายใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ารำคาญ มีคนจำนวนไม่น้อยที่พอใจจะเสพรีบเอาแต่เพียงแถมมึงตงามของชีวิตเท่านั้น

แต่ชีวิตไม่ได้เป็นเช่นนั้น ชีวิตไม่เคยมีเพียงแถมมึงเดียวเลย เราจะพลาดโอกาสที่จะเข้าใจชีวิต หากเราหลีกเลี่ยงมัน ชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญ ต้องเฝ้ามอง ตามตรอกเล็กชอยน้อย ตามท้องถนน ตามริมฝั่งแม่น้ำ คนโซ่ ขอทาน คนว่างงาน แม่ค้าหาบเร่ คนขายของชำ นักต้ม มนุษย์ กรรมกร และกาลี ชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ภายในเมืองใหญ่ ไม่ใช่ช่างานักสำหรับการที่จะอยู่ เมืองไทยโดยปราศจากเงินทองให้จับจ่ายใช้สอย

พวกกาลีหาเข้ากินค่าในเมือง แบกของหนัก ขุดดิน ทำถนน แบกหิน เข็นรถลากไม้ ลาก เหล็ก ก่อสร้าง ทุ่มผ้าเตี่ยวสั้นกับเสื้อบาง เปลือยมาถึงโคนขา ผิวสีน้ำตาลไหม้เกรียม ทำงานหนักทรหดกว่าม้าลา พอเย็นย่ำก็เลิกงาน เดินเตร็ดเตร่ไปตามท้องถนน อากาศหนาวเย็นลงเรื่อย ๆ แสงแดดอันอบอุ่นได้ลับไปแล้ว ฝูงค้างคาวต่างออกหากินในเวลากลางคืน แต่สำหรับพวกกาลี ค่าคืนอันหนาวเหน็บกลับเป็นเวลาพักผ่อนอันแสนทรมาณ ชีวิตมักจะมีหนทางซึ่งแตกต่างกันและ บางครั้งก็สวนทางกันอยู่เสมอ

**เย็นย่ำ
พวกกาลีสิ้นสะท้อน
ในอ้อมกอดแห่งฤดูหนาว**

หากชีวิตรอดไปถึงพรุ่งนี้เช้า คงจะได้เริ่มต้นชีวิตในแสงแดดอบอุ่นของวันใหม่ และมีชีวิตอยู่ยาวนานขึ้นอีกสักวันหนึ่ง

หนังสือเขียน

“In God We Trust” นี่คือนัยยะที่จารึกอยู่หลังธนบัตรดอลลาร์อเมริกันซึ่งเรานำติดตัวไป เพื่อใช้แลกเหรียญเงินรูปอีกทีหนึ่ง เมื่อพิจารณาถ้อยคำข้างบนนี้ จะเห็นว่าเป็นถ้อยคำที่มีความหมายทางศาสนา ซึ่งแสดงความเชื่ออย่างสุดจิตสุดใจของคริสตศาสนิกชนที่มีต่อองค์พระเจ้า เป็นทั้งอุดมคติและเป็นทั้งหลักธรรมอันลึกซึ้ง ไม่มีสิ่งใดอีกแล้วที่คริสตชนจะถือเอาเป็นที่ยึดเหนี่ยวนอกจากองค์พระเจ้า ไว้วางใจในพระองค์ ถวายชีวิตให้แก่พระองค์ สิ่งที่เรากระทำในโลกนี้ ล้วนทำตามพระประสงค์ของพระเจ้า หากคริสตชนผู้ใดทำได้ดังนี้ เขาจะได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในเดียวกับองค์พระเจ้า เมื่อนั้นพระเจ้าและมนุษย์ก็คือคนคนเดียวกัน บุคคลที่บรรจเปี่ยมล้นไปด้วยความรัก ความเมตตา และคุณธรรมความดีทั้งปวง ก็คือพระเจ้าซึ่งมีชีวิต ในแง่ของคริสตศาสนา เราจะรักพระเจ้าไม่ได้เลย หากเราไม่รู้จักรักเพื่อนมนุษย์ เพราะหากเรารักพระเจ้า เราจักรักเพื่อนมนุษย์ และหากเราเชื่อมั่นในองค์พระเจ้า เราก็ย่อมเชื่อมั่นในเพื่อนมนุษย์ด้วยเช่นกัน

“In God We Trust” ถ้อยคำนี้ ทำให้สงสัยในใจว่าชาวอเมริกันรักและเชื่อมั่นในพระเจ้าถึงเพียงนี้เขียนหรือ ขนาดที่นำเอาถ้อยความเชื่อชนิดนี้มาพิมพ์ไว้ด้านหลังธนบัตร “เราเชื่อมั่นในพระเจ้า” ถ้อยคำพูดชนิดนี้ของโลกทุนนิยมวัตถุนิยมแบบอเมริกันจะเชื่อถือได้แค่ไหน หรือเป็นเพียงการพยายามนำเอาเรื่องของเงินทอง และผลประโยชน์ไปผนวกเข้าไว้กับศาสนธรรม และพยายามทำให้โลกวิสัยเป็นสิ่งชอบธรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นเพียงคำตลบทะลวงชนิดหนึ่งเท่านั้น

ออกจะเป็นที่น่ากังขาว่าคนอเมริกันรักพระเจ้าของตนยิ่งกว่าเงินดอลลาร์ละหรือ โดยเฉพาะพวกนักธุรกิจและเจ้าของห้างค้าขาย เศรษฐกิจของอเมริกันยืนพื้นอยู่บนโลกของทุนนิยม การลงทุน การเก็งกำไร การขูดรีดส่วนเกิน การฉกฉวยฉ้อฉล การผูกขาด เล่ห์เหลี่ยมทางการค้า ระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งทำลายคุณค่าของมนุษย์ลงเป็นเพียงเฟืองตัวเล็ก ๆ ของเครื่องจักรในโรงงาน โลกของความเร็วและเข้มข้นพาฬ โลกของทุนนิยมซึ่งหมุนเวียนอยู่ได้ด้วยพลังของเงินตรา ในหัวสมองของพวกนักการค้าและนักธุรกิจเหล่านั้น จะมีที่ว่างพอสำหรับบรรจพระเจ้าลงไปละหรือ เพราะความคิดความอ่านทั้งหมดได้ทุ่มเทให้แก่การแสวงหาเงินตรา และผลประโยชน์อย่างสิ้นสุดจิตใจ ในพระคัมภีร์ยังมีกล่าวไว้ว่า “ท่านไม่อาจรับใช้เจ้านายสองคนในเวลาเดียวกัน” มนุษย์ย่อมไม่สามารถรับใช้เงินตราทั้งพระเจ้าในขณะเดียวกัน เราคงจะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ในพระคัมภีร์ยังมีกล่าวไว้อีกว่า “การที่คนรวยจะขึ้นสวรรค์ได้นั้น ยากยิ่งกว่าอุลูลอดรูเข็ม” นี่คือนัยยะที่กล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่แม้กระนั้นรัฐบาลอเมริกันก็ยังนำถ้อยคำอันศักดิ์สิทธิ์มาพิมพ์ไว้ในธนบัตรของตน “In God We Trust” ถ้อยคำชนิดนี้เป็นถ้อยคำโกหก ควรจะเปลี่ยนเสียใหม่เป็น “In Dollars We Trust” เช่นนี้ดูจะเหมาะสมและตรงตามความเป็นจริงมากกว่า ด้วยในโลกของวัตถุนิยมที่เต็มไปด้วยความทะยานอยาก การซื้อ-ขาย และเรื่องผลประโยชน์นั้น เงินคือสิ่งที่ผู้คนเคารพ เชื่อถือ และบูชายกย่อง และที่จริงเงินทองก็แย่งตำแหน่งพระเจ้าไปด้วยซ้ำ ทางที่ดีเราควรจะรื้อสำคัญมหากางเขนอันศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารลง และนำธนบัตรดอลลาร์ไปแปะไว้แทน ป่าวประกาศให้คริสตชนมากราบไหว้บูชาทุกวันอาทิตย์ และมาร่วมใจกันประกอบพิธีทางธุรกิจ (แทนพิธีกรรมทางศาสนา) และถ้าจะให้ถ่องแท้ขึ้นไปอีก บรรดาผู้เชื่อมั่นในพระเจ้าเงินตราเหล่านี้ก็ควรจะเลิกกินอาหารเสียเลย และหันไปกินเงินเหรียญและธนบัตรแทน นี่จึงจะเป็นสุดยอดของลัทธิความเชื่อชนิดนี้

ในโลกปัจจุบันนี้ ไม่เพียงอเมริกาเท่านั้น แม้ประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกก็หันมาศรัทธาในลัทธิใหม่ เพียงแต่ต้องยกให้อเมริกาเป็นเจ้าลัทธิ เพราะต้นตำรับธนบัตรดอลลาร์สีเขียวอันศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยอมรับนับถือกันทั่วโลก ซึ่งประชาโลกถือว่าของแท้นั้นมีอาณาภาพอันศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก

เจ้าธนบัตรดอลลาร์นี้เอง ที่ชาวอินเดียแดงเรียกมันว่า “หนังสือเขียน” ในสงครามครั้งสำคัญระหว่างอเมริกันซึ่งนำโดยนายพลคัสเตอร์ กับชนเผ่าอินเดียนแดงซึ่งสู้รบเพื่อปกป้องดินแดนของตน การรบครั้งนั้นยุติลงด้วยชัยชนะอย่างเด็ดขาดของชนเผ่าอินเดียน ของที่ระลึกสิ่งหนึ่งซึ่งพวกอินเดียนนำกลับจากสนามรบมายังกระโจมที่พัก ก็คือเงินดอลลาร์จำนวนมากของทหารซึ่งเพิ่งรับเงินเดือนมาแต่ยังไม่ทันได้ใช้ รู้ไหมครับว่าพวกอินเดียนเอาหนังสือเขียน

เหล่านั้นไปทำอะไร พวกผู้ชายใช้มันต่อไฟสำหรับจุดยาเส้น พวกผู้หญิงใช้มันก่อไฟทำครัว เขายังเอามันให้เด็ก ๆ เล่น เอาเจ้าหนังสือเขียนไปฉีกเล่น พันเป็นรูปร่างแปลก ๆ และสัตว์ต่าง ๆ เช่น ควายและม้า เราคิดว่าชาวอินเดียเป็นผู้ที่รู้จักใช้สอยหนังสือเหล่านั้น ได้อย่างตรงตามความเป็นจริงที่สุด ในสายตาของอินเดียชนวรรณะดอลลาร์เหล่านั้นเป็นเพียงแผ่นกระดาษมีสี เขาให้คุณค่าตรงตามความเป็นจริง โดยไม่ให้ค่าสมมติอย่างอื่น กระดาษนั้นติดไฟได้ ฉีกได้ พับได้ เราจะสามารถใช้สอยอะไรจากกระดาษได้มากกว่านี้แล้ว

“คุณมีเงินดอลลาร์ใหม่ ผมต้องการแลก” นักท่องเที่ยวคนใดก็ตามที่เดินเห็นไปตามถนนในนครกาดมัทนุ คงจะเคยได้ยินคำถกนี้ หรือเมื่อซื้อของ “คุณจะจ่ายเป็นดอลลาร์ใหม่ หรือจะจ่ายเป็นรูปี” ในตลาดมืด เงินดอลลาร์มีค่าสูงกว่าอัตราแลกเปลี่ยนของรัฐบาลมาก ตั้งแต่รัฐบาลเนปาลเปิดประเทศขึ้นมา มีธุรกิจใหญ่น้อยผุดขึ้นมาเหมือนดอกเห็ดในฤดูฝน เพื่อดูดเอาหนังสือเขียนจากนักท่องเที่ยว เมื่อเงินเข้าไปที่ไหน จะมากจะน้อย วัฒนธรรมของที่นั่นย่อมเปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวเป็นตัวละครสำคัญในการนี้ และวัฒนธรรมอันมีคุณค่าบางอย่างที่สูญหายไปนั้น ไม่อาจเรียกกลับคืนมาอีก วัฒนธรรมแบบเอื้อเพื่อแบ่งปัน และจิตใจซื่อ ๆ แบบทิเบตและเนปาลได้จางหายไปพร้อมกับการเข้ามาของระบบทุนนิยม เดียวนี้ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะทำธุรกิจกับนักท่องเที่ยว เต็มไปด้วยนายหน้า ตัวแทนที่จะมาทำธุรกิจกับนักท่องเที่ยวด้วยประการต่าง ๆ เมื่อมาสัมพันธ์กันด้วยธุรกิจ โอกาสที่จะได้เรียนรู้และเข้าใจกันแบบเพื่อนก็ไม่มีแล้ว นี่ออกจะเป็นที่น่าเสียดาย ที่ความเข้าใจและสายสัมพันธ์อันดีงามของมนุษย์โดนผลประโยชน์บดบังไปเสียหมด เดียวนี้คนเนปาลรู้จักทำอาหารฝรั่งนานาชนิดขายให้ฝรั่งกิน มีโรงแรมใหญ่ ๆ หู ๆ เกิดขึ้น นี่ทำให้เสน่ห์ของนครโบราณแห่งนี้ลดน้อยลง อาจเป็นไปได้ว่าต่อไปอนาคต แม้บ้านเรือนที่สร้างด้วยอิฐเก่าแก่นับเป็นร้อยเป็นพันปี ก็จะถูกรื้อลงด้วย และสร้างเป็นตึกสูง ๆ และบ้านเรือนตึกแถวรูปร่างน่าเกลียด เช่น ในกรุงเทพฯ เมื่อถึงตอนนั้นกาดมัทนุก็คงจะไม่หลงเหลืออะไรไว้อีก นอกจากความศิวิไลซ์แบบเทียม ๆ ซึ่งเป็นแบบแผนเดียวกันทั่วโลก

ผีเสื้อพลิวคลีน

เทือกเขาหิมาลัย มีหิมะปกคลุมอยู่ชั่วนาตาปี แม้ในฤดูร้อนก็ไม่หลอมละลาย แนวเขาเหยียดยาวซับซ้อน ยิ่งใหญ่ผองาดเงื่อม ทำท่ายอยู่ท่ามกลางลมและแดด เป็นดินแดนลึกลับที่เปี่ยมด้วยเสน่ห์และมนต์ขลัง ทั้งเป็นต้นกำเนิดแห่งปรัชญาความเชื่อมั่นในลัทธิพราหมณ์ อันเป็นรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมและวรรณคดีของฮินดู ซึ่งได้ส่งอิทธิพลมาถึงวรรณคดีไทยอย่างใหญ่หลวงด้วย

หิมาลัยเป็นสิ่งสถิตของพระผู้เป็นเจ้าและบรรดาทวยเทพ เป็นต้นกำเนิดแห่งนิยายปรัมปรา เทือกเขาอันศักดิ์สิทธิ์นี้ยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำหลายสาย ซึ่งหลากลับผ่านขุนเขาและที่ราบหล่อเลี้ยงสรรพชีวิต ทั้งยังเป็นต้นกำเนิดแห่งความงามภายในจิตใจของกวี ซึ่งได้รจนาภาพย กลอน บทกวี สร้างสรรค์ออกมาจากภาวะภายในอันลึกลับ ตั้งแต่อดีตกาลจวบจนปัจจุบัน หิมาลัย ก็คือหิมาลัยอันยิ่งใหญ่ อันเป็นเจ้าแห่งขุนเขาทั้งปวง

โพคาราเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงกาดมณฑุโดยทางรถยนต์ประมาณ 7 ชม. อาจถือได้ว่าโพคาราเป็นประตูสู่เทือกเขาหิมาลัย เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางเท้าอันคดเคี้ยวและสูงชัน นำไปสู่ใจกลางดินแดนหิมาลัย และลัดเลาะผ่านไปถึงริเบดจากที่นี้เองที่เราสามารถมองเห็นยอดอรรณมาปรณะ และยอดเขา majestic ขาวสลับ สะท้อนประกายสีเงินอยู่ในแสงแดด ที่นั่นเองที่เราจะเดินไปถึงถึงในอีก 4 วันข้างหน้า

โพคาราก็เป็นเช่นเดียวกับชุมชนเมืองทั่ว ๆ ไป มีติกรามบ้านช่อง มีถนนลาดยาง มีรถ และมีคนพลุกพล่าน ไม่ว่าจะไปทางไหน นี่คงเป็นลักษณะเปลือกนอกของชุมชนเมืองซึ่งคงจะคล้ายคลึงกันทั่วโลก เหมือนกับคนในปัจจุบัน ซึ่งออกจะมีวิถีชีวิตและระบบความคิดคล้ายคลึงกัน โลกทุกวันนี้มีแนวโน้มที่จะชักนำสิ่งต่าง ๆ ให้มาอยู่ในมาตรฐานเดียวกันหมด พุดงาย ๆ คือทำให้เหมือนกัน อะไรคือสิ่งที่เรียกว่าสมัยนิยม หรือมาตรฐานเหล่านั้น คำตอบก็คือหุ่นยนต์และเครื่องจักร ซึ่งเป็นสมัยนิยมของยุคทองแห่งทุนนิยมอุตสาหกรรม ซึ่งผู้คนสวมใส่เสื้อผ้าเหมือนกัน มีของใช้เหมือนกัน อยู่อาศัยในบ้านเรือนคล้าย ๆ กัน ทีวีจอเดียวกัน มีความคิดเป็นพิมพ์เดียวกัน คือ อนุรักษ์นิยม และเดินตามกันไปอย่างว่างาย มีอารมณ์ความรู้สึกคล้ายคลึงกัน คือความเหงาและความเบื่อหน่ายที่ยังรำลึก ความรู้สึกไร้สาระ และการเสพสุขอย่างสุดโต่ง เพื่อชดเชยความรู้สึกขาดภายใน แม้แต่รอยยิ้มก็ดูจะคล้ายคลึงกัน เป็นรอยยิ้มพลาสติกแบบอัตโนมัติ ซึ่งเป็นมารยาทปฏิบัติในสังคม ข้างฝ่ายวิถีชีวิตนั้นแล้วก็ยังเป็นเส้นตรงของการไปกลับระหว่างที่บ้านกับที่ทำงาน เพื่อไปทำสิ่งเดิมซ้ำ ๆ อยู่ทุกวัน ในห้องทำงานที่ปิดมิดชิดทั้ง 4 ด้าน แม้แต่ศาสนาก็พูดได้เลยว่า ผู้คนในโลกนับถือพระเจ้าองค์เดียว แม้จะอ้างว่าตนเป็นคริสต์ พุทธ อิสลาม หรือฮินดู พระเจ้าของเขาก็คือเจ้าหนึ่งกบสีเขียวที่เคาะพวงมาลัยเหนือสิ่งอื่นใด

ที่น่าเป็นห่วงก็คือ หากแนวโน้มของสมัยนิยมดังกล่าวบรรลุจุดสูงสุด ก็คงไม่มีสิ่งใดที่ควรค่าแก่การเรียกว่า "การสร้างสรรคอย่างใหม่" เกิดขึ้น นอกจากเราจะมีหุ่นยนต์ชนิดใหม่ซึ่งสามารถออกลูกหลานสืบพันธุ์ได้เพิ่มมากขึ้นในโลก

มีบางท่านอาจแย้งว่าเป็นมาตรฐานเดียวกันนั้นดี เพราะจะทำให้มีลักษณะเป็นสากล แต่ก็ขอดังว่า ความเหมือนดังกล่าวไม่ใช่สากลเลย ทั้งยังห่างไกลความหมายที่แท้ของคำว่าสากลด้วย เพราะความเป็นสากลนั้นมีความใจกว้าง ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการสร้างสรรค์อย่างใหม่เกิดขึ้น และผูกพันสรรพสิ่งเข้าไว้ด้วยเนื้อแท้ประการเดียวกัน ดังนั้นความเหมือนกันของวิถีชีวิตและมาตรฐานการวัดคุณค่าของยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเรียกให้สวยหรูอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาความศิวิไลซ์ ความเจริญก้าวหน้า หรือการยกระดับการครองชีพก็ตาม ก็ล้วนเป็นการโกหก มีถ้อยคำที่เหมาะสมเพียงคำเดียวที่อาจใช้เรียกกฎเกณฑ์ทางสังคมของยุคสมัยนี้ ก็คือความใจแคบ และการทำลายคุณค่าศักดิ์ศรีของมนุษย์

เราสามคน พากันไปพักอยู่ที่โรงแรมเล็ก ๆ ริมหทะเลสาป เจ้าของโรงแรมชื่อ โคบาล เป็นคนอัธยาศัยกันเองกึ่งนักธุรกิจ สนาบหญ้าเล็ก ๆ หน้าห้องพักมีสวนดอกไม้น่ารัก มีโรงครัว

และคอกวัวริมสนาม มีดงกล้วยอยู่แถบหนึ่งด้วย ซึ่งทำให้บรรยากาศดูอบอุ่นเหมือนบ้านมากกว่าโรงแรม เราชวนกันไปพายเรือเล่นในทะเลสาป เช่าเรือได้ลำหนึ่งพายออกไป คนหนึ่งพายหัว ให้ลูกคัดท้าย ทะเลสาปโพคาราเป็นแอ่งใหญ่มหึมา เป็นที่รวมของสายน้ำหลายสายที่ไหลมาจากเทือกเขาอรรณาปุระ น้ำเหล่านี้ละลายมาจากหิมะบนยอดเขา น้ำประหลาดใจว่า น้ำที่หนุนพาเรืออยู่ขณะนี้ ครึ่งหนึ่งคือมวลหิมะสีขาวที่อยู่สูงที่สุดเหล่านั้น สิ่งที่อยู่สูงนั้นมักจะลดตัวลงต่ำเสมอเหมือนดังธรรมชาติของน้ำ หนทางของธรรมชาตินั้นมหัศจรรย์ลึกซึ้ง น้ำประหลาดใจที่ก้อนเมฆเหล่านั้นก็คือธรรมชาติส่วนหนึ่งของความเป็นน้ำด้วย น้ำลงสู่ที่ต่ำแห่งแผ่นดิน เพื่อจะกลับไปเป็นก้อนเมฆอีกครั้งหนึ่ง สรรพสิ่งในธรรมชาติล้วนหวนคืนสู่ต้นกำเนิดเดิม ก่อเกิดการสร้างสรรค์อย่างใหม่ขึ้น ดังเช่น ชีวิตกลับคืนสู่ความตาย และความตายหวนกลับสู่ชีวิต ธรรมชาตินั้นประกอบด้วยบทเรียนมากมายให้เราเรียนรู้

เรือแล่นตัดผิวน้ำราบเรียบในทะเลสาปไปช้า ๆ ก่อเกิดระลอกแผ่พลิวออกไปทั้งสองกราบเรือ ระลอกเหล่านั้นจะไปสิ้นสุดที่ตรงไหน บางวงก็ไปถึงฝั่ง แต่ส่วนมากแล้วกลับแผ่ล้าจางหายไปบนผิวน้ำ นี่ย่อมคล้ายกับจุดมุ่งหมายในชีวิตของคน มีความมุ่งหวังก็ประการเดียวที่สมมาตปรารถนา

ลุดยังทำหน้าที่คัดท้ายเรือไปในทิศทางที่เขาต้องการ เรือเลี้ยวเลาะลัดฝั่งซึ่งนกกินปลาแอบซ่อนอยู่ในเงามืดของเงื้อมเขาตุงดงามกลมกลืน ขณะเดียวกันก็แลดูเด่นสะดุดตา เงามืดของขุนเขา สีเขียวของพรรณไม้และลานหญ้า สีขาวปลอดของฝูงนกและความสงบเงียบ เสียงพายกระทบน้ำแผ่ว ๆ ก่อเกิดเป็นบรรยากาศแห่งความงามอันสะอาดบริสุทธิ์ เป็นศานติ และเป็นสุข ตามความหมายทางศาสนา

เราพบลุดบนรถ ในระหว่างทางมาโพคารา หอบหิวถุงใส่มันวั้นกระดาศพะรุงพะรังท่าทางเขย ๆ เหมือนคนบ้านนอก แต่ก็แลดูน่ารักและจริงใจ ลุดเป็นจิตรกรหนุ่มชาวฝรั่งเศส เขาใช้ชีวิตอย่างอิสระ ท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ แสวงหาแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ สร้างสรรค์งานศิลปะออกมา งานดังกล่าวเขาย้ายไปบ้างเพื่อใช้เป็นทุนรอนในการดำรงชีวิตและท่องเที่ยว สัญจรต่อไป ชีวิตของเขาเหมือนนกไฟร ดวงตาของเขาแฝงอิสระและสันติ

เราพายเรือออกไปกลางทะเลสาป ที่ซึ่งอาจแลเห็นเทือกเขาอรรณาปุระและมัจฉาปูชเรสีเงิน อาบไล้อยู่ในแดดยามเย็น เราหยุดพายและปล่อยให้เรือลอยกระเพื่อมไปตามกระแสน้ำ เราต่างเอนกายกันตามสบาย เสพรับความสงบและความเงียบ ปล่อยให้จินตนาการและความคิดคำนึงหลั่งไหลออกมาเหมือนธารน้ำ เรานอนลงแหงนมองดูฟ้า ที่จริงความสุขของมนุษย์ก็คือความเบาโปร่งในจิตใจ ซึ่งถึงแม้จะเป็นช่วงสั้น ๆ แต่ก็พลังที่สำคัญของการมีชีวิตอยู่

ข้างคิดอะไรอยู่ อาจจะคิดถึงนิมคนรัก และชีวิตแต่งงานในอีกสองเดือนข้างหน้า ข้างผู้ปฏิเสธการสังสรรค์และขณะนี้ว่างงาน ชีวิตของข้างในสายตาคนอื่น ไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่มุมใด ล้วนไม่พร้อมที่จะมีชีวิตคู่ ด้วยขาดหลักฐานที่มั่นคง แต่ในทัศนะของข้างและนิม เขาพร้อม เมื่อทั้งสองคนกลายเป็นคน ๆ เดียวกัน ซึ่งพร้อมจะเผชิญกับชีวิตในทุกแง่ทุกมุม การแบ่งปันความสุขความทุกข์ร่วมกัน ชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญ และการผจญภัยเป็นสิ่งที่สำแดงให้เห็นว่าชีวิตยังมีความหมาย เรายังจำคำกล่าวของข้างได้ เขาเคยพูดว่าเขาไม่สังสรรค์และไม่แสวงหาเงินทองจนเกินควร เพราะเขาเป็นคนรวย รวยในจิตใจ และสำหรับคนซึ่งถือเอาการแสวงหาเงินทองเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต ถึงแม้จะมีเพียงใด ก็เป็นคนจนและเป็นคนที่น่าสงสารอย่างยิ่ง ด้วยมีคนที่รวยเท่านั้นที่หยุดสะสม เพราะเขามีพอเพียง คนที่กอบโกยอย่างบ้าคลั่งนั้นคือคนจน คือ คนขาด นี่คือ ข้าง ซึ่งไม่ค่อยมีเงินแต่รวยอยู่เงียบ ๆ ในใจ

หยองกำลังนั่งนึกอะไรอยู่ นะ นึกถึงชีวิตอนาคต การหางานใหม่ และเก็บเงินเพื่อไปผจญภัยครั้งต่อไปหรือไม่ เขาเข้าไปทำงานในบริษัทเงินทุนได้เพียง 3 เดือนแล้วก็ขอลาออก เมื่อถูกสอบถาม ก็ให้เหตุผลง่าย ๆ สั้น ๆ ว่า "จะไปเที่ยวเนปาล" เราคิดว่าสิ่งที่เขาทำมีเหตุผล และเป็นเหตุผลที่ดี ถ้าวิญญานของเรามีอิสระ เหตุผลที่ดีของเราก็จะกลายเป็นเหตุผลที่ไร้สาระของคนอื่น ไม่ต้องกังวลกับความเห็นของคนอื่นให้มากนัก ขอเพียงทบทวนตัวเองให้ชัดเจนถามถึงความต้องการที่แท้จริงของตนและทำไปตามนั้น นั่นก็น่าจะเป็นเหตุผลที่ดีพอ

ซึ่งที่แท้จริงแล้ว ชีวิตคนไยต้องขลุกอยู่กับอาชีพการงานและการหาเงินทองมากจนเกินไป น่าจะมีเวลาสักช่วงหนึ่งในรอบปี ที่เราอาจเดินทางท่องเที่ยวทั้งไกลและใกล้ เพื่อเปิดทัศนะอกให้เห็นโลกกว้างขึ้น การท่องเที่ยวผจญภัยเป็นพลังที่ช่างขบข้อมจิตใจและวิญญานของมนุษย์ เพื่อแสวงหาความเข้าใจใหม่ เข้าใจถึงแง่มุมต่าง ๆ ในชีวิต การออกจากสังคมเมืองที่สับสนในบางช่วง เพื่อไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติจะช่วยเพิ่มพูนพลังใหม่ ๆ ให้แก่ชีวิต ธรรมชาตินั้นเป็นครูของเรา มนุษย์นั้นมีสัญชาตญาณส่วนลึกที่ปรารถนาจะเข้าไปชิดใกล้กับธรรมชาติ เข้าไปหาต้นไม้ หนอน แมลง สัตว์ ลมและแดด หนองน้ำและป่าเขา ธรรมชาตินั้นเป็นครูของเรา เป็นแม่แบบและเป็นหนทางแห่งความจริง หากเราเปิดโอกาสให้ตนเองอีกสักนิด ให้เวลาแก่การอยู่อย่างชิดใกล้ธรรมชาติมากขึ้นอีกหน่อย เชื่อแนได้ว่าธรรมชาติจะสอนเรา และเราค่อยเรียนรู้ทีละน้อย

น่าแปลกไม่น้อยที่คนพเนจรต่างมารวมกันอยู่ที่นี่ ในเรือลำเดียวกัน ทำให้นึกถึงผู้สันโดษและกวีจีนโบราณ ที่ชอบพายเรือออกไปกลางทะเลสาบ และจอดลอยไว้พุดคุยสนทนา รินสุรา ชมแสงจันทร์ และแต่งโคลงกลอน ในเรือลำนี้ก็เช่นเดียวกัน ได้บรรยากาศเช่นนั้น เราเดินตามเบื้องบาทของปราชญ์แต่อดีต

ดวงอาทิตย์จวนลับหายไปหลังขุนเขา ความมืดแผ่ปกคลุมลงมาพร้อมกับความหนาวเย็น เราพายเรือพายหัวกลับ ในแสงสีทองสุดท้ายของเยื่อใยอัสดง และในแสงทองจางจายนั้นเอง เราแลเห็นผีเสื้อตัวหนึ่งบินตามมาข้าง ๆ เรือ กระพือปีกไหว ๆ อยู่เหนือระลอกคลื่นในน้ำ จมตัวลงไปครึ่งแล้วครึ่งเล่าอย่างร่าเริง

**ผืนน้ำในทะเลสาบ
ผีเสื้อตัวหนึ่งบินมา
เล่นน้ำ**

ราตรีประดับดาว

เราเริ่มออกเดินทางจากโพคาราเมื่อตะวันบ่ายคล้อย ออกจะสายเกินไปสำหรับระยะทางเดิน 6 ชม. เย็นนี้เราจะไปให้ถึงเนาว์ดันดา หมู่บ้านปากทาง ซึ่งตั้งอยู่บนไหล่เขาลูกแรกของเทือกเขาหิมาลัย

ลุดนั้นสมัครใจจะอยู่วาดรูปต่อที่โพคารา เราจึงโบกมืออำลาต่อกัน การพบพานและการพลัดพรากของชีวิตคนในโลกนี้คงเปรียบได้จากจอกแหวนในท้องร่อง ซึ่งถูกกระแสน้ำพัดพามาอยู่ใกล้ชิดกัน เพียงชั่วขณะสายน้ำก็พาพัดพาแยกห่างออก การอยู่หรือไปล้วนพึ่งพาเหตุการณ์และเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม เมื่อถึงเวลาจำพรากจะอยู่ต่อไปก็ไม่ได้ กระแสธารชีวิตไหลเรื่อยไปน้อยครั้งที่คนเราจะเป็นตัวของตัวเองได้อย่างแท้จริง

หนทางเดินนั้นขรุขระและเต็มไปด้วยหิน ทอดยาวไป ผ่านที่ราบกว้างใหญ่ซึ่งโอบล้อมอยู่ด้วยทิวเขา บางตอนมีธารน้ำกว้าง ซึ่งสายน้ำสะอาดสีเขียวมรกตครวญครางอ้ออึง มีพลังเย็นแผ่ชานออกมาจากสายน้ำจนเรารู้สึกได้ เรากระโดดข้ามไปตามก้อนหิน เหมือนกระรอกโดดไปตามกิ่งไม้

ตามรายทางเต็มไปด้วยพ่อค้าวาณิชและผู้สัญจร นำสิ่งของและสินค้าติดตัวเดินทางไปมีเพียงขนาน้ำชาซึ่งอาจแฉะเต็มถ้ากระหาย ขานี้เป็นชาร้อนผสมนมสดจาง ๆ เจือน้ำตาลนิดหน่อยดื่มแก้กระหาย ให้ความอบอุ่นและให้พลังสำหรับคนในท้องถิ่นหนาวเหน็บกันดารเช่นนี้

ดวงตะวันลดต่ำลงทุกขณะ ก่อเกิดร่มเงาของหุบเขา ทอทาบลงเหนือที่ราบ แมกไม้เชิงเขาซ่อนตัวอยู่ในร่มเงาสีดำ ฟุ้งแกะเดินเรื่อย ๆ หากิน ขาวนาต่างเดินทางกลับบ้านเรือนของตน ยามเย็นเช่นนี้ให้ความรู้สึกถึงการพักผ่อนอย่างสงบ ในขณะที่ดวงอาทิตย์ลดทอนความเจิดจ้าของตนลง และอ่อนแสงเจือจางลงทุกขณะ นี่เป็นสัญลักษณ์ของการพักผ่อน หลังจากผ่านความเจิดจ้าร้อนแรงและการทำงานอันเหน็ดเหนื่อย สรรพสิ่งก็กลับคืนสู่ความสงบอีกครั้ง

จากที่ราบ หนทางเริ่มสูงขึ้นขึ้นเรื่อย ๆ ผ่านห้วยอมป่าและนาขั้นบันไดตามไหล่เขา ทางยิ่งชัน ๆ ขึ้น สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป จนแลเห็นยอดเขาข้างเคียงอยู่ระดับเดียวกัน เราขึ้นสูงไปอีก ผ่านนาขั้นบันไดตามไหล่เขา เหลียวมองไปทางหลัง ขุนเขาซับซ้อนสุดสยดสยอง ระลอกเงาพลัวแผ่ลงในหุบเขา ประสานกับสายหมอกเป็นทัศนียภาพอันงามตระการ ยามเย็นเรามาถึงหมู่บ้านเนาว์ดันดาในแสงสุดท้ายของดวงอาทิตย์

บัดนี้เราขึ้นมาอยู่สูงในระดับ 4,800 ฟุตเหนือระดับน้ำทะเล จากที่นี้เองที่เราหันได้เห็นยอดเขาโพลงของอรรณาปุระ และมัจจาปุชเร ในจุมพิตของอาทิตย์อัสดง อรรณาปุระมีความหมายว่า บริบูรณ์ไปด้วยธัญญาหาร ไม่น่าแปลกใจที่มีชื่อเช่นนี้ เพราะในบริเวณเทือกอรรณาปุระนั้น ประกอบไปด้วยที่ราบกว้างใหญ่ และที่นาตามไหล่เขาอันอุดมสมบูรณ์ เป็นลู่ข้าวลู่น้ำอันสำคัญในแถบเทือกเขาหิมาลัย ส่วนมัจจาปุชเรนั้นแปลว่าทางปลา ซึ่งเรียกตามรูปร่างของยอดเขาซึ่งตัดตรงขึ้นไปเป็นรูปสามเหลี่ยมและผ่าแยกออกตรงกลาง เหมือนแฉกของทางปลา

เราเข้าพักในโรงเตี๊ยมหลังแรก ห้องหนึ่งมีสองเตียง เด็กรับใช้ท่าทางกะล่อนบอกราคา 8 รูปี ตั้งแต่ย่างก้าวแรกที่เข้าไป เขาก็สัมพันธ์กับเราแบบธุรกิจ ซึ่งออกจะน่าเบื่อหน่าย มีเด็กอีกคนหนึ่งพยายามจะมายึดเยียดขายกัญชาให้ในราคาแพงลิบ เด็กคนเดียวกันนั้นก็พยายามซื้อขาลูกบิดปะการังแดงสายใหญ่ เราเดินออกไปล้างหน้า เด็กรับใช้ตามแจ ออกไปช่วยดักน้ำล้างมือให้ และพยายามจะบอกว่าเขาเป็นเพื่อนที่แสนดีของเรา "ผมเป็นเพื่อนที่ดีของพี่ ให้ผมสัก 5 รูปีนะ ตกลงนะ" แปลกจริงที่ความเป็นเพื่อนสามารถแลกได้ด้วยเงิน 5 รูปี นี่อะไรกัน ทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นเรื่องผลประโยชน์ไปหมด แม้แต่ความเป็นเพื่อนก็สามารถซื้อขายกันได้ มนุษย์เขาจะขายอะไรกันอีก ขายตัว ขายศักดิ์ศรี ขายวิญญาณหรือ และที่จริงก็มีคนอยากซื้อ ในบ้านเมืองเราก็มีตัวอย่างเช่นนี้จริง พวกพ่อค้า นักการเมืองก็ขาย ตำรวจ ทหารก็ขาย นักวิชาการบางคนก็ขาย ขายวิญญาณของตนเอง ขายให้แก่อำนาจ ชื่อเสียง เกียรติยศและเงินทอง ขาย

ให้แก่ความสุขสบายเพียงชั่วครู่ชั่วยามในโลกนี้ มนุษย์นั้นมีจิตใจและวิญญาณอิสระ ตัวเราเองก็มีวิญญาณ แต่วิญญาณดวงนี้ขายไม่ได้ เราอาจขายหยาดเหงื่อแรงงานของตนเอง แต่วิญญาณขายไม่ได้ เพราะดวงวิญญาณดวงนี้มีไว้สำหรับความเป็นคน สำหรับสร้างสรรค์สิ่งงดงามขึ้นไว้ในโลก ถ้าขายไปเมื่อไหร่ก็สิ้นคิด หหมดค่าความเป็นคน เมื่อนั้นจะกลายเป็นซากชีวิต ซากชีวิตที่ไร้วิญญาณจะเอาอะไรมาสร้างสรรค์สิ่งงดงามขึ้นในโลก

แลเห็นไม้ดอกต้นใหญ่ ไร่ใบ ทว่าออกดอกสีชมพูบานสะพรั่งอยู่หลังโรงเตี๊ยม

**ที่หลังโรงเตี๊ยม
ไม้ดอกเอ๋ยปาก
"แปดรูปี"**

ที่จริงดอกไม้คงไม่รู้จักรื่องของผลประโยชน์และการแสวงหากำไร ไม้ดอกคงไม่พูดว่าห้องพักราคาแปดรูปี แต่ผู้คนในโรงเตี๊ยมหลังนี้คงกินไปจริง บรรยากาศแห่งความมั่งคั่งสัน สะท้อนนี้ ทำให้หวังใจว่า แม้ต้นไม้หลังบ้านของเขา ก็คงจะเป็นเช่นเดียวกัน แต่ที่จริงมันเป็นเพียงความรู้สึกเย้ยหยันต่อโลกนี้เท่านั้น

อากาศหนาวเย็นเยือก ชาวบ้านพากันมาจับกลุ่มนั่งเล่น สีซอร้องเพลงพื้นบ้าน บทเพลงกังวานแทรกกับความหนาว ดูวังเวง ทว่าก็แฝงไว้ด้วยความร่าเริงแบบชนบทซึ่งไร้มารยาบทเพลงพื้นบ้านทำให้ดวงจิตซึ่งขุ่นมัวสดใสนั้น

เรากินอาหารเย็นเสร็จเมื่อเวลาตีมากแล้ว กลับเข้ามาในห้อง เลื่อนเตียงชิดกันสำหรับนอน 3 คน ตรงหัวนอนมีหน้าต่างบานเล็ก ๆ ทำไว้สำหรับออกไปนั่งฟังแดด เราเปิดหน้าต่างออกไปนั่งบนแผ่นดินที่ปูเป็นชายคา บ้านเรือนละแวกนี้ล้วนใช้แผ่นดินก่อด้วยดินเหนียวเป็นผนังหนาป้องกันความหนาวเย็น แม้แต่หลังคาก็มุงด้วยแผ่นดิน หมู่บ้านชนบทยามตีคืนปราศจากแสงไฟ เจียบบัง จนอาจได้ยินเสียงใบไม้ไหว อากาศยามตีหนาวเยือกเข้าไปทุกชุมชน แต่ก็เป็นพลังเย็นอันบริสุทธิ์ และไกลออกไปเบื้องหน้าคือ ยอดเขารรณปุระ และมัจฉาปุชเร คือดาวพราวฟ้า แสงดาวระยิบระยับ ทั่วแผ่นดินฟ้ามืดดำ แสงดาวสะท้อนยอดเขาหิมะจนเป็นประกายเรืองรองอยู่ในความมืด ขุนเขาหิมาลับอันยิ่งใหญ่มิได้ถูกกลบกลืนไว้ใต้ม่านราตรีเลย หิมาลัยอันยิ่งใหญ่สามารถแลเห็นทุกราตรี ไม่ว่าในคืนจันทร์แจ่มฟ้า หรือแม้ในคืนเดือนมืด ดาวระยิบฟ้าจะส่องสะท้อนอยู่เหนือยอดหิมะ ไกลออกไปในท่ามกลางความมืดของรัตติกาล เพียงมีแสงเรืองรองของอรรณปุระและมัจฉาปุชเร ในท่ามกลางแสงดาวเลื่อนรางเหมือนดังปุกคลุมด้วยหมอกขาวอีกชั้นหนึ่ง แลดูสูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ ลอยล่องอยู่เหนือโลก ประกายแสงของดวงดาวที่สะท้อนบนหิมะในยามราตรีนั้น งดงามจนไม่อาจหาถ้อยคำใดมาบรรยายได้ ความงามของราตรีของดวงดาว ของขุนเขา เป็นความงามที่อยู่เหนือโลก ที่ชะล้างจิตใจและร่างกายให้สะอาดบริสุทธิ์ ราตรีนี้เป็นราตรีทิพย์โดยแท้

**ละอองทิพย์สีขาว
ราตรีฝันฟ้าหิมาลัยประดับดาว
แม่มดかさวรรค์**

ริมฝั่งแม่คงคา

เราตื่นขึ้นมาในยามเช้า เมื่อแสงแดดลูบไล้ไปทั่วผืนดินและแนวผา ในใจยังอบอวลไปด้วยความงามของคำคืนทิพย์ เราคงจะเมามายแล้ว เพราะหากงามเกินไป ก็ง่ายที่จะซบเซาจมใจให้ลุ่มหลงเมามาย ในชั่วชีวิตของคนเรานี้ก็ครั้งก็คราที่ถูกพัวพันอยู่ด้วยความเมามายลุ่มหลง

แสงอาทิตย์เจิดจ้าขึ้น แต่ยังคงเป็นยามเช้าอันหนาวเย็น ออกจากห้องเดินไปทางด้านหลัง เปิดหน้าต่างบานเล็ก ๆ ออก บนชายคามีบางสิ่งบางอย่างเรียงรายอาบแดดอยู่ก่อนแล้ว ผลฟักทองนั่นเอง นั่งเรียงรายอาบแดดอย่างมีความสุข

**ผ่านพ้นคำคืนหนาวเหน็บ
ผลฟักทองบนชายคา
แย้มยิ้มกับแสงแดดอบอุ่นยามเช้า**

การนำผลฟักทองไปเรียงรายไว้ตามชายคา นี้คือ วิธีการเก็บพืชผักชนิดนี้เพื่อไว้กินตลอดฤดูหนาว

เยื้องออกไป ไม้ดอกสีชมพูต้นเดิมยังบานสะพรั่ง ยืนงดงามในแสงแดด นกเล็ก ๆ มากมายพากันมาเกาะ ส่งเสียงคุยกัน และร้องเพลงเจี๊ยวจ๊าวไปทั่วต้น

**บนต้นไม้ดอก
แม่เสียงเพลงของหมูนก
ยังแปรเปลี่ยนเป็นสีชมพู**

อาจกล่าวได้ไหมว่าทุกสิ่งทุกอย่างในขณะนั้นล้วนกลับกลายเป็นสีชมพู ดอกไม้สีชมพู บนต้น เหมือนสียิ้มที่ซบเซาสิ้นใจแก่โลก ดอกไม้สีชมพู เสียงนกสีชมพู บรรยากาศสีชมพู สว่าง แม้หัวใจก็กลับกลายเป็นสีชมพูด้วย สีชมพูที่นุ่มนวลอ่อนโยน ความงามในธรรมชาติแฝงเร้นไว้ด้วยพลังชกน้าอันลึกลับ ซึ่งสามารถแปรเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ทำสิ่งกระด้างให้อ่อนนุ่ม เปลี่ยนความโกรธแค้นให้เป็นการุณ และบรรเทาความรันทะยานให้สงบราบคาบ พลังนี้สามารถแม้ทำให้ก้อนหินหลังน้ำตาได้

เราเริ่มออกเดินทางเมื่อฟ้าหมอกขาวยังจับพราวพื้น สำหรับวันนี้หนทางยังอีกยาวไกล ชีวิตก็คือการเดินทางอันเหน็ดเหนื่อยอีกวันหนึ่ง ข้ามที่ราบ ขุนเขา และ ธารน้ำ เพื่อไปให้ถึงที่ที่เราจะยังไม่รู้ว่าจะต้องประสบกับอะไร

พวกเราเดินบนสันเขามาตลอด จนใกล้เวลาสิ้นสุดของวัน ที่นี้หนทางเริ่มลาดชันลงสู่หุบเขาและพื้นที่ราบเบื้องหลัง มีลำธารสายใหญ่ไหลคดเคี้ยว ลัดเลาะผ่านลุ่มหุบและพงไพร สีของน้ำในลำธารเป็นสีเดียวกับท้องฟ้า ทว่าอ่อนจางกว่าและดูมีความเคลื่อนไหวมากกว่า ทั้งยังผสมด้วยสีของใบไม้ในป่า และเจือด้วยสีขาวของน้ำแข็ง สีของน้ำในลำธารนี้จึงดูเป็นสีฟ้าเขียว อันแปลกประหลาด แม้เมื่อยืนอยู่ที่นี้ ณ เบื้องสูง ยังได้ยินเสียงคำรณของมันขณะที่ไหลไป นี่คือ ลำธาร โมติ โกลา อันยิ่งใหญ่ ซึ่งมีต้นกำเนิดจากธารหิมะบนเทือกเขาอรธนาปุระ

พวกเราอดหน้าไปตามแผ่นหินที่ปูลาดต่ำลง หนทางชันผสานกับน้ำหนักของเป้หลัง ยิ่งทำให้ลงได้รวดเร็วขึ้น แต่ก็เหนื่อยล้ากว่าเดินบนพื้นราบ การเดินลงตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้กล้ามเนื้อขาอ่อนเปลี้ยและหัวเข่าสั่น การลงจะเป็นไปแบบอัตโนมัติและไม่สามารถหยุดยั้งได้ตั้งใจ

ในที่สุดเราก็มาถึงกันหุบ ลัดเลาะไปตามลำธารอีกชั่วครู่ ก็แลเห็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่ริมธารน้ำ หมู่บ้านนี้เรียกว่าพิเรนทร์ตันติ ช่างให้ข้อสังเกตว่าเราควรจะหยุดพักแรมที่นี่ เพราะเวลาเย็นมากแล้ว หยองเห็นด้วยเพราะขอบบรรยากาศครึมน้ำ ตกกลงพอเราข้ามสะพานแขวน ก็เข้าไปพักในโรงเตี๊ยมหลังแรกที่อยู่คั้ริมธารน้ำ ซึ่งจัดบริเวณไว้อย่างน่ารัก มีลานหินตั้งโต๊ะอาหารอยู่

ขีดล้าธาร ผนังตึกก็ปลุกเถาไม้ดอกให้เลื้อยคลุมขึ้นไป จากที่นี้เองที่เราสามารถนั่งชื่นชมกับ ความงามของล้าธาร และสดับฟังเสียงธารอันครื้นครั่นได้อย่างใกล้ชิด

เจ้าของโรงเตี๊ยมต้อนรับอย่างดี และยิ่งตื่นเต้นมากขึ้น เมื่อรู้ว่าเราเป็นคนไทย เขาบอก ว่าเราเป็นคนไทยชุดแรกที่เขาพบบนเส้นทางสายนี้ เขากุสสุจจเอาผ่านวมผืนใหญ่มารับการให้ เมียของเขานั้นมีลูกน้อย ๆ น่ารัก และธัญอาศัยก็เป็นกินเองเหมือนอยู่ที่บ้าน

ห้องนอนของเราอยู่ชัตรีมน้ำ มีหน้าต่างเปิดออกได้รอบด้าน เป็นชัยภูมิที่ดีสำหรับการพักผ่อนอย่างสบายอกสบายใจ ห้องนี้เป็นห้องนอนรวม มีเตียงอยู่หลายเตียง แต่ในขณะนี้มีผู้พักแรมคือ พวกเราอยู่เพียง 3 คนเท่านั้น

ข้างมีข้อเสนอว่า น้ำที่นี้ดูสะอาดบริสุทธิ์มาก เราควรลงไปอาบเพื่อจะได้ชะล้างสิ่งสกปรก และรับเอาพลังจากหิมาลัย (ที่จริงไม่เพียงชำระล้างร่างกายเท่านั้น แต่รวมถึงการชะล้างคราบจิตใจอันหมักหมมด้วย) ทุกคนเห็นด้วย และตกลงว่า พรุ่งนี้เมื่อตวงอาทิตยตรงศีรษะ คงจะอบอุ่นพอที่จะลงไปแช่ร่างในลำน้ำที่สดจะหนาวเย็น นี่คงเป็นการอาบน้ำครั้งสุดท้ายของการเดินทางครั้งนี้ เพราะยิ่งขึ้นเหนือไป อากาศจะยิ่งหนาวเย็นขึ้น ยิ่งสายน้ำในลำธารนั้นเล่ายิ่งไม่ต้อองสงสัย หิมะขาวโพลนตามยอดเขาเป็นคำตอบที่ชัดเจนอยู่ในตัวเอง

เมื่อตวงอาทิตยลับไป ความมืดดำก็ปกคลุมลงมาในหุบเขาอย่างรวดเร็ว เราออกเดินเลียบเลาะไปตามชายน้ำ หยุดยั้งลงบนก้อนหินก้อนหนึ่ง ในความมืดสลัวยังสามารถแลเห็นประกายสีเหลืองจาง ๆ ของพุ่มดอกทานตะวันป่า ซึ่งดาราตาษอยู่ริมฝั่งน้ำ ดอกไม้ชนิดนี้ตามภาษาทางภาคเหนือเราเรียกว่า "บัวตอง" ชอบขึ้นตามหุบเขาที่ชื้นเย็นและออกดอกในฤดูหนาว กลิ่นของมันหอมเย็น ทั้งสีและกลิ่นของบัวตองคือความบริสุทธิ์ไร้มารยาของป่าเขา

นั่งเหม่อมองไปยังทิศทางที่สายน้ำหลังไหลไป และปล่อยให้ใจให้ไหลไปกับธารน้ำนั้น ธารน้ำนั้นไปถึงที่ใด ชีวิตใยมืดคล้ายสายน้ำ หรือคล้ายกับเมฆในท้องฟ้า ท้องที่เยวพเนจรไปอย่างไรจดหมาย ยังมีค่าเปรียบเปรยของพระเซนที่ออกท่องเที่ยวพเนจรว่า "ท่องเที่ยวไปเหมือนเมฆ พเนจรไปเหมือนสายน้ำ"

จันทร์เสี้ยวค่อยปรากฏขึ้นทางฟ้าบูรพา แหงนมองดูจันทร์ในเวลาเดียวกันนี้จะมีใครคนอื่นเฝ้ามองดูมันไหมหนอ ดวงจันทร์ซึ่งแลเห็นจากทั่วมุมโลก ต่างก็เป็นดวงจันทร์ดวงเดียวกัน แต่ผู้คนเล่า ผู้คนต่างแยกย้ายกันไป พลัดพรากกันไป เหมือนจอกแหนในสายน้ำ ถึงคราพบ ไม่พบก็ไม่ได้ ถึงคราพลัดพราก ไม่จากก็ไม่ได้ จันทร์เจ้าเอ๋ย ขอดวงจันทร์ช่วยเป็นสื่อฝากความรู้สึกถึงและความหวังใยมืดไปถึงใครคนนั้นด้วย

ตั้งแต่โบราณกาลมา หนึ่งเดียวที่ยากตัดขาดคือใยรัก ที่ยากตัดขาดคือสายสัมพันธ์ของมนุษย์

เหมือนสายน้ำในลำธาร เคยมีใครสามารถตัดมันขาดออกจากกัน เหมือนชีวิต ไม่เคยมีใครบอกได้ว่า ตนสามารถแยกชีวิตออกจากหัวใจ ออกจากความรู้สึก ชีวิตมักหลังไหลไป ไม่มีหยุดยั้งขาดตอน ไปยังที่ที่เราเองก็ไม่มีวันรู้ อาจจะเป็นการดีกว่าที่ปล่อยให้ชีวิตให้ดูแลตัวของมันเอง ให้สิ่งต่าง ๆ มีอยู่ให้ครบ ให้ความเศร้าปลอบโยนตัวเอง และให้ความเหงาเป็นเพื่อน เราไม่ควรปฏิเสธในสิ่งที่เรามีอยู่จริง

**สายธารจากอรรณนาปุระ
เยือกเย็นหล่อเลี้ยงสรรพชีวิต
ลมหายใจแห่งธรรมชาติ
ไม่มีหยุดยั้งขาดตอน**

สายน้ำยิ่งใหญ่เพียงใด การณเพียงใด เพราะน้ำลดตัวลงต่ำ จึงยิ่งใหญ่เพราะมีความยิ่งใหญ่ จึงกรุณา จึงทำคุณให้แก่ชีวิต ดับกระหาย หล่อเลี้ยงพืชพรรณ ชะล้างขับไล่ความแค้นแค้น สายน้ำเป็นบ่อเกิดของสรรพชีวิตในโลก

จันทร์เสี้ยวยิ่งแจ่มจรัส ทอประกายระยิบระยับลงบนผิวน้ำ ยิ่งทำให้ใจสงบ เสียงครื้นครื้นของมันยิ่งทำให้ใจสงบ เสียงคำรามก้องเหล่านั้นคือคำสั่งสอนของธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ แสงระยิบยิ่งเป็นครู สิ่งเหล่านั้นพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้สึกมาให้แก่เรา บอกกล่าวชักนำเราไปเมื่อใดที่ใจไม่ชัดเจน ดวงใจเช่นนั้นยอมไหลเวียนไปตามครรลองของธรรมชาติ

เมื่อย้อนรำลึกถึงพระบรมศาสดาทรงตัดเศศาทิริมฝั่งน้ำเนรัญชรา เพื่อออกแสวงหาความจริงในชีวิต พระองค์ทรงตัดทุกอย่าง ความยิ่งใหญ่ ความร่ำรวยสะกดกสบาย อำนาจ แม่บุตรภรรยา เพียงเพื่อหาสิ่ง ๆ เดียว ซึ่งไม่มีใครยอมเข้าใจ พลังแห่งการแสวงหาภายในของพระองค์นั้น เหมือนดังสายธารเนรัญชรา เชี่ยวกรากโถมทะยานไป ค้ำคองพุ่งผ่านแนวผา ซอกโขดหิน เขาะผ่านแผ่นดิน สวรรจรตรวจตรา ทุกซอกทุกมุมของชีวิต จนกระจ่างแจ้งในความเป็นจริง เมื่อพุทธองค์ประจักษ์แจ้งแก่ใจถึงความจริงสิ่งนั้น เป็นไปได้ไหมที่มีอยู่สิ่งหนึ่งในใจ ซึ่งตัดไม่ขาดตลอดกาล หนึ่งเดียวที่ตัดไม่ขาดคือ สายสัมพันธ์ที่มีต่อชีวิต ต่อมนุษย์และสัตว์ เพราะหากเป็นเช่นนั้น พระองค์คงไม่กลับมาสั่งสอนท่ามกลางหมู่ชนอีกครั้ง

นี่คือหนทางแห่งความจริงในธรรมชาติ สรรพสิ่งในธรรมชาตินั้นต่างเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน มีสายใยเล็กละเอียดอันมองไม่เห็นเชื่อมโยงชีวิตทุกชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน เป็นเอกภาพของลมหายใจแห่งธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งไม่มีหยุดยั้งขาดตอน

ตะไคร่ขาวบนลานหิน

หนทางสูงชันขึ้นเรื่อย ๆ เหมือนชั้นบันไดที่ไม่มีวันสิ้นสุด แผ่นหินแผ่นใหญ่ปูลาดลดหลั่นกันบนทางเดิน ยาวเหยียดสุดสายตา ทอดคอดีงผ่านขุนเขาสูงแล้วลูกแล้ว นามชมความมานะพยายามของแรงงานมนุษย์ที่สร้างมันขึ้นมา หยาดเหงื่อแรงงานของชนผู้ใช้แรงงาน ซึ่งอดทนยิ่งกว่าม้า ลา โลกสร้างขึ้นมานบนความทุกข์ยากของคนเหล่านี้

เส้นทางโบราณสายนี้เป็นเส้นทางติดต่อค้าขายระหว่างทิเบตกับเนปาลมาหลายศตวรรษ และแม้ชายแดนทิเบตจะถูกทางการจีนสั่งปิดในปัจจุบัน แต่ก็ยังเป็นเส้นทางลำเลียงและการค้าขายที่สำคัญ สินค้าพวกราชชาและขนสัตว์ถูกส่งมาจากทิเบต โดยการใช้แรงงานคนแบกหาม หรือบรรทุกมาอยู่กับม้า ลาและแพ และต้องกินทางเหนืออาจติดต่อกับทางใต้ โดยการลำเลียงสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ตลอดสายทางจึงสวนทางกับกองคาราวานแพและม้าต่าง ซึ่งบรรทุกสินค้าพวกราชชาขนสัตว์ลงมาขายทางใต้ ดอนฝูงแพะ แกะ เดินทางเร็วร้อน กองคาราวานม้าต่างและแพที่บรรทุกของ ฝุ่นที่ถูกกลีบเท้ามากมายตะกุกฝุ่น เสียงเป่าปากจากคนคุมฝูง เสียงฝีเท้าและเสียงดังก้องของกระพวนที่คอ เป็นทัศนียภาพของชนเผ่าเร็วร้อน ทั้งชนเผ่าเชอร์ปา ทากาลี และทิเบต พูดอีกนัยหนึ่ง ชีวิตเร็วร้อนทำให้เขามีชีวิตรอดอยู่สืบไป พอรุ่งเช้าก็ออกเดินทางจากที่หนึ่งไปพักอีกที่หนึ่งในยามเย็น ชีวิตของพวกเขาคือการเดินทางอันยาวไกลไม่มีที่สิ้นสุด ดอนฝูงสัตว์ออกในยามเช้า พร้อมทั้งภาระบนหลังอันหนักอึ้ง เพื่อไปพักผ่อนร่างกายอันเหนื่อยล้าในยามเย็น และการเริ่มต้นวัฏจักรเก่าในวันรุ่งขึ้น ชีวิตที่นี้ต้องอดทนและทำงานหนัก ทว่าก็ยังหาไม่พอกิน นี่คือนิเวศของชนชาวเขาในประเทศนี้

ฟ้ามรกตสดใส ไรรัาศีเมฆ ฟากฟ้าสีคราม แลดูลึกซึ้งและสงบนิ่ง สีของฟ้าเป็นสีสันที่ไม่อาจหาสีใด ๆ ในโลกมาเทียบได้ ในสีของฟ้ามีพลัง มีบรรยากาศ มีความลึก มีความสงบนิ่ง และมีชีวิต บางครั้งสีของมันสะท้อนลงมาในลำธาร บนพื้นน้ำในทะเลสาบ บางครั้งก็แลดูเหมือนเป็นทะเลมหาสมุทรเสียเอง และริ้วเมฆสีขาวนั้นประจูดั่งฟองคลื่น ชีวิตทุกชีวิตบนโลก เหมือนปลาที่แหวกว่ายอยู่ในมหาสมุทรฟ้า ภายใต้แผ่นพื้นสีครามนี้ มีชีวิตมากมายเพียงใด ซึ่งถูกหล่อเลี้ยงอยู่บนความทุกข์ เหมือนน้ำมันในตะเกียง ซึ่งหล่อเลี้ยงเปลวไฟอันลุกอรอนและเผาผลาญ

ขุนเขาสีเขียวสดเป็นทิวยาวเหยียด ขนานไปกับทางเดินซึ่งลัดเลาะไปตามโตรกธาร ขุนเขาที่อยู่ข้างหน้า แลดูถดถอยหนีออกไปทุกอย่างก้าว และแนวเขาที่อยู่ด้านหลังก็ดูเหมือนจะติดตามใกล้เข้ามาทุกขณะ ในขณะที่เราเดินทาง จึงรู้สึกเหมือนกับว่ากำลังย่างเท้าอยู่กับที่ ไม่ได้คืบหน้าไปถึงไหนเลย แปลกที่ว่าบางครั้งในชีวิต ขณะเมื่อเราเดินทางกลับรู้สึกว่าการย่างเท้าอยู่กับที่ และเมื่อยามเราอยู่กับที่ เรากลับรู้สึกว่าการเดินทาง การเดินทางในชีวิตคนคงไม่ใช่แค่การก้าวเท้าเดินเท่านั้น

อากาศเย็นสดชื่น และแสงแดดสดใส ทำให้เขียนบางอย่างขึ้น

**ที่เนินเขา
ใบไม้หม่นใบสองประกาย
สนทนากับดวงอาทิตย์**

ขณะที่ลมหุบเขาโชนมา ก็ก่อเกิดเป็นคลื่นพลังของใบไม้ เป็นระลอกของแสงและเงาระหว่างสีแดดประกายระยับและสีเขียวสดชื่นของใบไม้ ธรรมชาตินั้นมีความขี้เล่นและร่าเริง มักจะหักทลายและโอบกอดกันเมื่อมีโอกาส

และก็คล้ายกับที่กามุบรรยายไว้ในงานเขียนของเขาว่า แสงแดดคือ "รอยยิ้มสีขาวเล็ก ๆ จำนวนนับล้านที่ไปรยปรายมาจากฟากฟ้าสีคราม" รอยยิ้มจากฟากฟ้าเหล่านั้นตกลงต้องสรรพสิ่งบนโลก รอยยิ้มสีขาวตกค้างอยู่บนใบไม้ บนพื้นดิน ตกลงในธารน้ำ อาบไล้เหนือยอดเขา ตกลงบนหลังคาบ้าน ลอดผ่านกระจกหน้าต่างเข้าไป ผ่านซี่กรงเหล็กในคุก ตกลงต้องสัตว์และพืช แสงแดดอันยิ่งใหญ่ตกลงต้องคนจนและคนรวย คนป่วยไข้และอาชญากร รอยยิ้มสีขาวจากฟ้า

นั่นให้ความยุติธรรมแก่สรรพสิ่ง ให้ความสว่างให้ชีวิต ให้ความอบอุ่น กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาตินั้นไม่เคยล่าเหยียด มันปฏิบัติต่อทุกชีวิตดุษณีเดียวกัน

เมื่อผ่านน้ำตกงดงามแห่งหนึ่ง หนทางสูงขึ้นขึ้นอย่างยิ่ง เราไต่ตามทางไปด้วยความเหน็ดเหนื่อย แต่ละย่างก้าวเป็นภาระอันน่าหนักใจ บางครั้งบางครา เราก็ต้องเจอหนทางชันเช่นนี้ นี่คงไม่แตกต่างจากหนทางชันของชีวิต

ทันใด ยอดสีเงินยวงปรากฏขึ้น เขานิมา

หลังจากที่พุ่มเทใช้พลังออกไปจนสุดตัว ในที่สุดเราก็มารถึงสันเขายอดสุด จากจุดนี้ไป หนทางเริ่มราบเรียบ ลัดเลาะอ้อมไปทางหลังเขา เส้นทางพาเข้าสู่ป่ารกทึบ ทั้งชันและหนาวเย็น ตามรายทางเห็นมีหลุมศพใหม่ ๆ ที่ฝังร่างของนักเดินทางชาวต่างประเทศ พร้อมป้ายสุสานจารึกชื่อและชาติตระกูลไว้ นี่ก็เป็นมรณานุสติได้เป็นอย่างดี มีนักเดินทางไม่น้อยที่ทิ้งชีวิต ผ่าสังขารไว้บนผืนแผ่นดินแห่งนี้ หนทางอันยากลำบาก ความหนาวเย็น และโรคภัยไข้เจ็บ ความทุรกันดารเป็นตัวเสริมร่างกายให้ทรหดแข็งแกร่ง ขณะเดียวกันก็กัดกร่อนพลังแห่งชีวิตลง การเดินทางชนิดนี้เหมือนการพนันซึ่งใช้ชีวิตเป็นเดิมพัน

เราอ้อมมาถึงด้านหลังเขาซึ่งปกคลุมไปด้วยป่ารกทึบ บ่ายจัด และอากาศหนาวเย็นมาก พวกเราหยุดหยิบหมวกและถุงมือมาสวม เราบอกหยองว่าป่าที่นี่ดูเหมือนป่าโบราณ และเป็นด้านที่เงาของขุนเขาทอดลงมาบัง เป็นลาดเขาซึ่งได้รับแดดในมุมเฉียง ๆ และช่วงเวลาสั้น ๆ ป่าที่นี่จึงดูรกชัฏและหนาวเย็นพิเศษ ตามกิ่งก้านห้อยระเกะระกะไปด้วยตะไคร่ สีเขียวคร่ำเหมือนผม และหนวดเคราสีเขียว ยิ่งให้รู้สึกถึงความเก่าแก่ของป่า ตามพื้นดินก็ปกคลุมไปด้วยพวกมอสและเฟิน ที่จริงแล้วความรู้สึกไม่เพียงเป็นป่าโบราณ แต่เป็นป่าไม้ดึกดำบรรพ์ในยุคแรกของต้นกำเนิดโลก

พวกเราข้ามผ่านน้ำตกเล็ก ๆ หลายสาย บางช่วงเป็นแอ่งหินราบเรียบ ชิงน้ำใสเหมือนกระจก พลังเย็นจากน้ำแผ่ซ่านออกมาในทุกอณูของบรรยากาศ เป็นความรู้สึกเยือกเย็นวังเวงอย่างบอกไม่ถูก

เกือบสองชั่วโมงที่เราเดินบุกบัน แต่ก็ยังไม่พ้นเขตแนวป่า พวกเรามาหยุดพักเหนื่อยตรงหน้าผาสูงตระหง่านเงื่อม ลาดเขาเบื้องหน้ามีต้นสนโบราณงอกเงยตัดกับเขาที่บดบัง เป็นเป็นฉากเบื้องหลัง ซึ่งขับเน้นให้ต้นสนยิ่งแลดูสง่างาม สันโดษกระไรปานนั้น สงบเยือกเย็นปานนั้น เรานั่งอยู่ด้วยกันเงียบ ๆ ปล่อยให้สัมผัสทั่วร่างรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติรอบตัว ความมืดปกคลุมแผ่วพลิวลงมา ดั่งเกล็ดหิมะสีดําจากฟากฟ้า พวกเรานั่งอยู่ที่นั่นเนิ่นนานจนกระทั่ง

ในป่าโบราณ ซึ่งปกคลุมด้วยตะไคร่ ฉันได้ยินเสียงของความเงียบ

เสียงของความเงียบเป็นเสียงชนิดเดียวซึ่งไม่อาจรับฟังได้ด้วยโสตประสาทใด ๆ เพียงสติบฟังมันด้วยใจเท่านั้น และสัมผัสได้ด้วยทุกอณูของชีวิต เสียงของความเงียบเป็นกระแสเสียงซึ่งลึกลับ เบี่ยมเสน่ห์ มีมนต์ขลัง เป็นกระแสเสียงซึ่งดังออกมาจากส่วนลึกที่สุดของความเงียบงัน ในขณะนั้นดูเหมือนว่าสรรพสิ่งและจักรวาลทั้งหมดหยุดเคลื่อนไหว สำหรับเรา เสียงของความเงียบบรรจุไว้เต็มเปี่ยมด้วยพลัง และไพเราะกว่าเสียงดนตรีใด ๆ ถ้าเสียงของเครื่องสายหรือเสียงของนกร้องเป็นความงามของจิ้งหะและลีลาอันสุนทรีย์ เสียงของความเงียบกลับเป็นความงามอีกชนิดหนึ่งที่อยู่เหนือสุนทรีย์ขึ้นไป เป็นความงามของปัญญาและสมาธิอันจางคลายออกจากการยึดติดทั้งหมด

อากาศยามเย็นยิ่งหนาวเย็นขึ้นเรื่อย ๆ ความเย็นจากพื้นดินแทรกซึมผ่านรองเท้าขึ้นมาจนฝ่าเท้าชาตันทัน เราต้องไปให้ถึงที่พักที่โคโรปานีก่อนค่ำ มิฉะนั้นจะหนาวตายอยู่ในป่าโบราณแห่งนี้ สำหรับการเดินทางช่วงฤดูหนาวในเขตเทือกเขานิมาลัย ควรจะหลีกเลี่ยงการนอนค้าง

แรมกลางแจ้ง เพราะในที่พักผ่อนพอที่จะรักษาชีวิตของเราไว้จนเมื่อแสงอาทิตย์มารับช่วงต่อในวันรุ่งขึ้น

เป็นเวลาอีกกว่าชั่วโมงเศษ เมื่อเราหลุดออกมาจากชายป่า ที่นี่เองคือโครปานิ ตั้งอยู่ในระดับความสูง 10,000 ฟุต เรามาพักโรงเตี๊ยมเล็ก ๆ บนยอดเนิน ที่นั่นมีเตาผิงและมีนักเดินทางมาพักแรมอยู่ก่อนแล้ว เราได้ห้องห้วมม แลเห็นเนินเขาและป่าที่ผ่านมา เป็นห้องสามเตียง เรายึดสองเตียงได้ อีกเตียงนั้นเป็นของผู้มาก่อน ซึ่งมาแนะนำตนที่หลังว่าชื่อ กรอนยา เป็นพยาบาลสาวชาวออสเตรเลีย ได้คุยกันถุกคอ กรอนยาเป็นคนมีอัธยาศัยและดูมีน้ำใจ คินนั้นเราคุยกันอย่างสนุกและได้นอนอยู่ห้องเดียวกัน ที่จริงการเดินทางเช่นนี้ทำให้ได้พบคนแปลก ๆ และได้กลายเป็นมิตรกัน ได้แลกเปลี่ยนและได้เข้าใจกันมากขึ้น เราเคยถามนักเดินทางซึ่งมาเพียงลำพังว่า ไม่เหงาหรือ เขาตอบว่าไม่เหงา ในโลกนี้เต็มไปด้วยเพื่อนมนุษย์ ทุกคนเป็นเพื่อนของเขา ที่จริงการเดินทางเช่นนี้ ก็ทำให้เราได้พบคนดี ๆ ก็มาก มิตรภาพมักจะงอกงามออกมาจากการเผชิญทุกข์สุขร่วมกัน ถึงแม้จะเป็นความประทับใจช่วงสั้น ๆ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่มีคุณค่าน่าใส่ใจ ทั้งยังแสดงให้เห็นว่ามนุษย์นั้นเป็นสากลซึ่งไปพ้นจากเชื้อชาติภาษา และพรมแดนซึ่งกันระหว่างประเทศ

หลังอาหารยามดึก เมื่อเปิดประตูฝาลมหนาวออกไปเดินเล่น และก็ได้เห็น

คำคืนนี้
โคมดาวทั่วจักรวาล
จดยอดเขาหิมะจนสว่างไสว

ที่เห็นเบื้องหน้าคือยอดเขาโพลงของอรรณาปุระ สะท้อนประกายดาว แลเห็นอยู่ในความมืดของรัตติกาล จริงแท้ที่ว่าหิมะนั้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของสรวงสวรรค์ เพราะสีขาวมันอาจแลเห็นได้ในแสงสว่างและในความมืด สีขาวของมันนั้น ในยามกลางวันก็ไม่กลืนหายไปกับแสงสว่าง ในยามกลางคืนก็ไม่ถูกบดบังด้วยความมืด และนี่คือ ทิวทัศน์ของหิมาลัยอันงามตระการซึ่งเปลือยตัวเองออกมาสู่สายตาของทุกชีวิต

คินนั้นเราฝันถึงหิมะและความปรารถนาที่จะไปอยู่ใกล้ชิดกับมัน อยากจะคุยและอยากรู้จักมันมากขึ้น

รุ่งเช้า หยองเข้ามาเรียกแต่เช้าให้ออกไปดูข้างนอก นั่นเอง บนลานดิน ตามใบหญ้า พราวขาวไปทั่ว ตามหลังคาบ้าน บนกองฟืน บนลานหิน เป็นสีขาวสะอาดสดใส

คำคืนหนาวเหน็บยาวนาน
จวบจนรุ่งสาง
ตะไคร่ขาวจับพราวทั่วลานหิน

ที่จริงไม่ใช่ตะไคร่สีขาว หากแต่เป็นผลึกน้ำแข็งสีขาวที่คล้ายดังตะไคร่ งอกเงยปกคลุมสรรพสิ่งในเวลาเพียงชั่วคืน ตามต้นไม้ใบหญ้า น้ำค้างที่จับอยู่กลายเป็นน้ำค้างแข็ง สายหมอกที่อ้อยอิ่งอยู่เหนือพื้น ผนึกตัวกันเป็นผลึกใส ๆ เรียวยาว เหมือนลำต้นของตะไคร่ เป็นแฉกเป็นฝอย งอกเงยขึ้นมาจากพื้นหินและลานดิน พอแสงแดดสาดส่องมาต้อง ก็ล้มเอนลงระเนระนาด แสงอาทิตย์เหมือนมวลที่มีน้ำหนัก กดทับลงบนผลึกใส ล้มเอนลง

ตะไคร่ขาวบนลานหิน
พอยามสาย
ก็หลบเร้นหนีหายไปกับแสงตะวัน

ความร้อนและความเย็น น้ำและน้ำแข็ง กลางคืนและกลางวัน การดำรงอยู่และการสูญสลาย ชีวิตและความตาย ธรรมชาติคือความเปลี่ยนแปลงไม่รู้สิ้นสุด

โลกแห่งความเร็ว

*

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งความเร็ว เป็นความเร็วของเครื่องจักร และวิถีชีวิตแบบเครื่องจักร แต่ยิ่งเร็วเพียงใด ก็ดูเหมือนชีวิตคนจะยิ่งผิวเผินฉาบฉวย จะยิ่งมีก่งาย สับสนขึ้นเพียงนั้น ยกตัวอย่างด้านการคมนาคมขนส่ง ซึ่งปัจจุบันสามารถไปถึงกันได้รวดเร็ว เราอาจเดินทางจากกรุงเทพไปเชียงใหม่ในเวลาเพียงชั่วโมงโดยทางรถ พอลืมตาตื่นก็ถึงเสียแล้ว และอาจเดินทางจากไทยไปยังอเมริกาในเวลาชั่วข้ามวัน ความเร็วโดยนัยหนึ่งก็มีคุณ และอีกนัยหนึ่งก็มีโทษ ลองคิดถึงการเดินทางในสมัยโบราณ ซึ่งช้า ช้ามา นั่งเกวียน หรือเดินเท้าไป ซึ่งต้องใช้เวลานานนับเดือน ช่วงเวลานานดังกล่าวมีคุณ ตรงที่เปิดโอกาสให้นักเดินทางได้พบสิ่งที่ควรพบ ได้เห็นสิ่งที่ควรเห็น ได้ค่อย ๆ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ได้สัมผัสกับความเป็นจริง และได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชนท้องถิ่น เห็นสิ่งอื่นใดก็คือการได้มีโอกาสสัมผัสกันฉันท์มนุษย์ มีการพึ่งพาช่วยเหลือกัน ดังนั้นกว่าที่จะเดินทางไปเชียงใหม่ คนกรุงเทพก็แทบจะรู้ซึ่งในวัฒนธรรมเมืองเหนือแล้ว เมื่อไปถึงที่นั่นก็คงจะไม่เป็นคนแปลกหน้าของที่นั่น การเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เกิดจากการค่อยปรับตัวไปตามแนวทาง เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเดินทางในสมัยก่อนจึงมีคุณค่าในแง่เพิ่มพูนประสบการณ์ของชีวิต เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีตามแนวทางที่ผ่าน

ความเร็วในปัจจุบันเป็นตัวทำลายวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างสำคัญ โดยมีพวกนักท่องเที่ยวชนิดฉาบฉวยเป็นพาหะ คนเหล่านี้หลังไหลไปเที่ยวหัวเมือง ก้าวแรกที่ลงมาจากรถก็เป็นคนแปลกหน้าของที่นั่น ฟังภาษาท้องถิ่นไม่เข้าใจ ไม่รู้ถึงวัฒนธรรมของเขา ทำทุกอย่างอย่างที่ตนเคยชินเหมือนเมื่ออยู่เมือง พุดจาอย่างของตน แต่งตัวอย่างของตน กินอาหารที่เคยชิน พักในโรงแรมชั้นหนึ่ง ไปเที่ยวในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและกินเอาเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่างไป นักท่องเที่ยวชนิดนี้ ไปเที่ยวดังประหนึ่งว่า ตนกำลังไปชมสิ่งแปลกประหลาด โดยมีคนพื้นเมืองเป็นตัวแสดง ไปดูฟ้อน ดุรา โปรงเงินชื่อของที่ระลึก พุดจาวิพากษ์วิจารณ์แล้วก็ขับรถกลับบ้าน มาถึงบ้านในคืนเดียว และสิ่งที่ได้เห็นมาก็สำหรับเอาไว้คุยโอ้อวดกัน น่าสงสัยว่าการเที่ยวชนิดนี้ได้อะไรมาบ้าง นอกจากความมีก่งายฉาบฉวย การเดินทางท่องเที่ยวมีความหมายเพียงแค่นี้เองละหรือ ถ้ามีความหมายเพียงแค่นี้ก็ควรนั่งอยู่กับบ้านเฉย ๆ จะดีกว่า

ที่จริงแล้วลักษณะแบบเดียวกันนี้ก็เกิดขึ้นทั่วโลก ไม่ว่าจะของไทย เนปาล หรือที่ไหน ๆ เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้นและเต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวชนิดฉาบฉวยและรักความสบาย นักลงทุนก็เรียนรู้ที่จะทำธุรกิจกับคนพวกนี้ สร้างโรงแรมหรูให้อยู่ (ภาพโรงแรมหรูหรูสูงตระหง่านที่ตั้งอยู่ในป่า บนเขา ริมทะเล หรือทะเลสาบ ดูขัดแย้งอย่างรุนแรงกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันงดงาม) ทำอาหารประจำชาติ (ของนักท่องเที่ยว) ให้กิน เดินทางด้วยรถปรับอากาศไปดูที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึงทีละ 10 นาที 20 นาที และก็กลับไปหมกตัวอยู่ในที่พัก ซึ่งมี "บรรยากาศอบอุ่นเหมือนบ้าน" (ตามคำโฆษณา) อันที่จริงถ้าไปเที่ยวต่างแดนแล้วต้องการความสะดวกสบายเหมือนบ้าน ก็อยู่เสียที่บ้านจะดีกว่า ไม่กล้ากินอาหารพื้นเมือง ไม่ได้สนทนายาวิสาสะเดินทางคลุกคลีกับคนพื้นเมือง ซอกแซกไปตามซอกมุมมืด ๆ ซึ่งชีวิตแอบซ่อนอยู่ ถ้าไม่ทำดังนี้ จะเห็นชีวิตความเป็นจริงของคนที่นี่ได้อย่างไร

แม้การคมนาคมติดต่อและสื่อสารมวลชนจะก้าวรุดหน้าขึ้น แต่ดูเหมือนมนุษย์จะยิ่งเข้าใจกันน้อยลง มั่นใจในตัวเองน้อยลง และเริ่มสงสัยในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง ตัวอย่างเหล่านี้จะเห็นได้ชัดในความเห่อของประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาต่อวัฒนธรรมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ประเทศเหล่านั้นล้วนมีประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง แต่ในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมาความมั่นใจและการเคารพตนเองเริ่มคลอนแคลน เราเริ่มจะต้องการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระแสวัฒนธรรมที่เป็นสากลของมหาอำนาจ อันที่จริงที่เรียกว่า "เป็นสากล" นั้นเป็นเพียงพลังอำนาจของการผูกขาด ซึ่งพยายามทำให้ "สิ่งเฉพาะตน" กลายเป็น "สากล" เท่านั้น ทำให้ประเทศเล็ก ๆ ที่เต็มไปด้วยประชาชนอันยากจนนั้นจึงต้องเป็นว่าความเป็นสากลอันจอมปลอมนั้นเป็นสิ่งวิเศษ และพยายามจะเดินตามอยู่ทุกฝีก้าว การเดินตามดูฝรั่งโดยไม่แยกแยะว่าไหน

เป็นของดี-ของชั่วนั้น เป็นอันตรายเป็นแท้จริง และยิ่งขาดความภูมิใจและความเชื่อมั่นใน
วัฒนธรรมของตนเองด้วยแล้ว เชื่อได้ว่าในไม่ช้าคงจะสูญเสียความเป็นชาติโดยแน่แท้ หากจะมี
อาณานิคมยุคใหม่เกิดขึ้นในโลก

* บทความขาดหายไป 3 ย่อหน้า เนื่องจากหนังสือชำรุดจนทำให้ไม่สามารถอ่านได้
อย่างสมบูรณ์

ผิวสีน้ำตาลแกร่งของภวา

เราออกเดินทางเมื่อตะวันตกดิน และพลิกน้ำแข็งตามพื้นละลายหายไปหมด กรอนยาออกเดินทางล่วงหน้าไปก่อนแล้ว โดยเราสัญญาว่าจะตามให้ทันในระหว่างทาง

และจากที่พักไปหน่อยคือยอดเขาปกคลุม เสียหายที่ไม่มีโอกาสขึ้นไปบนยอด ซึ่งใช้เวลาชั่วโมงกว่า จากที่นั่นเองที่เราจะสามารถแลเห็นทิวทัศน์รอบทิศของแนวเทือกเขาหิมาลัย ไม่มีเวลาแล้ว เราจำผ่านป่าที่หนาวเย็น มีร่องรอยของธารน้ำแข็งแห้งเหือดไป ตามโคนต้นไม้ยังมีแผ่นน้ำแข็งจับอยู่เป็นฝ้า ส่วนทางกับกองคาราวานของชาวทิเบต ซึ่งคุมขบวนม้าต่างมา เสียกระดูกที่คอมาดั่งดิงดิง เด็กผู้หญิงขี่บนหลังม้า ลมหายใจเป็นละอองหมอกและหน้าแดงด้วยความหนาว ร่างโยกคลอนไปตามจังหวะก้าวเดินของม้า คนแก่ซึ่งเดินติดตามมาข้าง ๆ ดูได้บรรยากาศเก่า ๆ ของอดีตเมื่อหลายร้อยปีก่อน ที่ลาดเขาผ่านที่พักแรมของชาวทิเบตซึ่งเพิ่งลุกขึ้นมาติดไฟหุงหาอาหาร เขาพักแรมกันกลางแจ้ง ใต้ฟ้ากว้างซึ่งปราศจากหลังคาคุ้มหมอกและน้ำค้าง ปลดขบวนลงจากม้า วางไว้บนดินและตามก้อนหิน ปล่อยให้มันไปเดินกินหญ้าตอนกลางคืน ผู้คนและสัตว์ต่างผ่านค้ำคั้นอันหนาวเย็นอย่างจับขั้วหัวใจ นี่คือชีวิตของชนเผ่าเร่ร่อนซึ่งแข็งแกร่งทรหด และเลี้ยงชีพอยู่ด้วยการเดินทางค้าขายรอนแรมไปในระหว่างเทือกเขาหิมาลัยซึ่งหนาวเย็น ทว่าอบอุ่นเหมือนบ้าน

เราลงมาถึงไหล่เขา จากที่นี้เอง เป็นครั้งแรกที่เราจะแลเห็นเทือกเขาดลคีร์อันยิ่งใหญ่อยู่ทางซ้ายมือ เป็นแผ่นพื้นภูผาอันหนักแน่น ยอดสีขาวแบนราบของมันสูงขึ้นไปบรรจบกับเขตแดนเมฆ จนแยกไม่ออกว่าไหนคือยอดเขา ไหนคือเมฆ ผิวสีน้ำตาลอมดำของดลคีร์ แลดูเก่าแก่และมีมนต์ขลัง ดุมีน้ำหนักประกอบด้วยรูปทรงอันเป็นแผ่นราบนูนเด่น ทำให้ดูเหมือนมันหมอบราบเกาะแน่นอยู่กับพื้นดินอย่างไม่มีวันคลอนแคลน ยิ่งสีส้มของหิมะที่ปกคลุมอยู่บนยอด และกระจัดกระจายอยู่ตามไหล่เขา ยิ่งขับเน้นผิวของภูผาให้ดูเข้มข้มขึ้น ยิ่งแลดูหนักแน่นสูงสง่า และศักดิ์สิทธิ์เป็นความยิ่งใหญ่ที่เป็นอมตะ ที่ไม่มีวันโค่นล้ม

ที่เบื้องหน้าของเราเป็นหุบเขาลึกล้ำ และถัดไปคือผนังเขาสูงชันเสียดฟ้า ซึ่งปกคลุมด้วยป่าสน และพรรณไม้สีเขียวทึบ นำแปลกที่ธรรมชาติจัดสรรความสูงกับความลึกให้ดำรงอยู่ร่วมกัน เป็นความกลมกลืนที่เป็นทิพย์ และเป็นองค์ประกอบศิลป์ที่ล้ำลึก เกินกว่าที่มนุษย์จะขบคิด เหมือนดังการนำเอามวลหิมะอันมีสีขาวสะอาด อันบางเบาและฟู ไปประดับไว้บนเหนือยอดผาอันเข้มและแข็งแกร่ง ก่อเกิดเป็นทัศนียภาพอันมหัศจรรย์

เราป็นขึ้นเนินเล็ก ๆ เพื่อไปชมดลคีร์ ในขณะที่หยองกำลังดื่มด่ำกับความสูงและความลึกตรงหน้า ซึ่งมียอดดอรรณพระณะชะงักขึ้นมาลือเลือน เมื่อหันกลับไปมองหยอง เห็นตัวเขาเป็นเพียงจุดเล็ก ๆ ในระหว่างบรรยากาศที่ว่างและแผ่นทึบสีเขียวซึ่งตระหง่านง่า มนุษย์เป็นเพียงสิ่งเล็ก ๆ กระจัดอยู่รอบในธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ เราควรจะหลีกเลี่ยงทางให้ธรรมชาติเป็นพระเอก มนุษย์ในโลกของเทคโนโลยีนี้แย่งบทพระเอกมาเล่นเสียเองหมด สร้างโลกขึ้นมาใหม่ซึ่งเป็นโลกที่แลดูขัดเขิน และเต็มไปด้วยปัญหาเสียจนน่าชิง ถ้าเรายอมให้ธรรมชาติเป็นพระเอกแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็คงจะลุล่วงไป และโลกนี้จะน่าอยู่มากขึ้นสักเพียงไหน

จากไหล่เขา หนทางเดินลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ จนยอดเขาทั้งสองลับหายไปจากสายตา เราผ่านหมู่บ้านชนบทหลายแห่ง ที่นี้เป็นครั้งแรกที่เราเห็นการทอพรหมด้วยมือ คนที่ใช้เป็นประเภทขนแกะ ขนแพะเป็นส่วนมาก และซื้อผลเลมมอนมาจากยายแก่ซึ่งใส่กระจาดวางขายอยู่หน้าบ้าน เขาปลูกเองที่นี่ ราคาถูกลง 2 รูปี (4 บาท) เป็นครั้งแรกอีกเหมือนกันที่ได้เห็นผลเลมมอน ขนาดและรูปร่างดูจะคล้ายกับผลมะตูมบ้านเรา ดูกลมก็ไมกลม รึก็ไม่มี เบี้ยว ๆ อย่งไรพิกล แต่รสชาติแหลมคมกว่ามะนาวมากทีเดียว ชงกับน้ำร้อนใส่น้ำตาลนิดหน่อย ดื่มยามอากาศหนาว ๆ ชื่นใจ

เราตามมาทันกรอนยาเมื่อตอนเที่ยงที่หมู่บ้านเล็ก ๆ และสมทบไปด้วยกัน แสงแดดแผดเผาแรงร้อน มีกลุ่มพวกกุลีพักกินข้าวกลางวัน และดื่มชานมอยู่ตามข้างถนน การขนส่งที่นี้ ถ้าไม่บรรทุกหลังสัตว์ ก็ใช้คนแบกหามเป็นหลัก พวกชาวพื้นเมืองที่เป็นกุลี ส่วนมากเป็นชนเผ่าเซอร์

ปา ซึ่งทรหดอดทน และชำนาญทาง จนมีสมญาว่า เสือภูเขาแห่งเทือกหิมาลัย เขาสามารถแบกของหนักได้อย่างไม่น่าเชื่อ ที่เห็นวันนั้นเป็นล้งน้ำขวด คนหนึ่งแบก 6-7 ล้ง มีคนเคยเขาแบกข้าวสาร 1 กระสอบ (100 กก.) ขึ้นเขา และไม่ใช่เดินทางเพียงวันเดียว หากนอนแรมเป็นสิบ ๆ วัน ขึ้นเขาลงห้วย เป็นระยะทางกว่าร้อยกิโลเมตร ถ้าใครได้มาเห็นกฐีที่นี่ จะต้องสงสาร เขาไม่เคยปรึากบ่น ของหนักบนหลังและการเดินทางคือส่วนหนึ่งของชีวิตของเขา ค่าจ้างที่ได้รับตกประมาณวันละ 35-45 รูปี ในขณะที่ค่าอาหารบนนั้นแพงมาก และเขากินกันอย่างประหยัด จำพวกแป้งสาลี แป้งข้าวโพด และถั่ว บางทีก็มีข้าวและผักซึ่งดูไม่น่าจะเพียงพอ สำหรับการงานหนักในอากาศซึ่งหนาวเย็น การทำงานอย่างหักโหมและความทุกข์ยาก อาหารที่เลว เครื่องนุ่งห่มที่ไม่พอเพียง ความป่วยไข้ และสภาพดินฟ้าอากาศอันทรก้นดาร ทำให้เขาแก่เร็วกว่าที่คาดคิด และตายไปเพราะความยากจนและการงานหนัก ชีวิตที่นี่คือการทำงานหนักยิ่งกว่าสัตว์ เพื่อประทังชีพ เราเคยเห็นเขาแบกของเดินเท้าเปล่าไปบนพื้นหินที่แหลมคม และแม้บนพื้นหิมะ ซึ่งไม่เคยมีใครคาดคิดว่าจะมีมนุษย์พวกไหนทำได้ แน่นอน การนอนแรมกลางหิมะในชุดเสื้อผ้าฝ้ายบาง ๆ และเตี้ยวขาสั้นแค่ว่า (ซึ่งในอินเดียสวมใส่กันในฤดูร้อน) เป็นสิ่งธรรมดาสำหรับกฐีที่นี่ ชีวิตของเขาทำงานหนักและทรหดอดทนยิ่งกว่าม้าลา นี่คืชีวิตของชนชั้นผู้ใช้แรงงานในประเทศเนปาล

เราแวะถามทางจากพวกกฐี ซึ่งเขาก็ช่วยชี้ให้อย่างอารี คนพวกนี้เป็นผู้ชี้ทางที่ดีของนักเดินทางชาวต่างประเทศ และมีชื่อเสียงในด้านความซื่อสัตย์ ถ้าลงได้จ้างวานให้เขาเป็นลูกหาบแบกหามสัมภาระของเราแล้ว เป็นจะต้องช่วยหามหามาไปจนถึงที่ แบกของของนักเดินทางขึ้นหลังได้ ก็เดินคุ่ม ๆ นำหน้าล้งสายตาไป หรือถ้าของหนักมากก็ใช้เกียร์ดำคืบคลานมาข้างหลังไม่ต้องกลัวว่าของจะสูญหายในระหว่างทาง คนที่เดินนำไปก่อนจะไปหยุดรอเราที่จุดพัก และคนที่มาข้างหลังจะตามมาจนทัน ประเภทที่เรียกว่าเอาของขึ้นหลังได้ก็สาบสูญร่องรอยไป กรณีนี้ไม่ปรากฏ ๆ ๆ คนจนพวกนี้ก็มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนเป็นอย่างสูง เป็นคุณธรรมที่น่าเคารพยิ่ง ผิดกับวิชาชีพของบุคคลบางประเภทในบ้านเรา ไม่มีจรรยาบรรณเอาเสียเลย นำอายุกฐีชาวเนปาลเป็นอย่างยิ่ง

สถิติอาชญากรรมที่นี่มีน้อยมาก แม้ในนครหลวงกาตมัณฑุเอง นาน ๆ จึงจะมีคดีสักคดีหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องปล้นกับเรื่องฆ่าคนอันเป็นเรื่องร้ายแรง แต่เรื่องลักขโมยเล็กน้อยนั้นมีอยู่บ้าง อาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของศาสนาซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจ ศาสนาพุทธกับฮินดูจะมีบทบาทที่สำคัญ และคนที่นี่เขาไม่แบ่งแยกศาสนา คือนับถือไปหมด อันไหนที่เป็นศาสนาเขาว่าเป็นของดีคนพุทธก็ไปไหว้เทวสถานฮินดู คนฮินดูก็มาไหว้พระวัดพุทธ ตามทางสีแพร่งมักจะสร้างสถูปมีรูปพระศิวะ พระอิศวร นารายณ์ พระคเณศหรือพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ คนเดินผ่านไปมาก็จะกราบไหว้ เอาชาดไปเจิมหน้าผากพระแล้วก็มาเจิมหน้าผากตัวเอง เอาข้าวดอกดอกไม้ไปโปรยเอาเครื่องหอมไปสรง เอาอาหารไปวางให้นกกา กิน อาชญากรรมที่สำคัญคือการฆ่าคน ดูเหมือนจะถูกผูกขาดโดยรัฐ ประเภทฆ่าผู้นำนักศึกษาที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการเดินขบวนประท้วงและเรียกร้องสิทธิแทนคนยากจนในประเทศ หรือไม่ก็เก็บศัตรูทางการเมืองของตน อาชญากรรมเหล่านี้กระทำโดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งถ้าประชาชนมีตำรวจและศาลของตนเองได้ รัฐคงจะต้องถูกจับและตัดสินจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิตก็เป็นที่

ในการเดินทางที่นี้จึงมีความปลอดภัยสูงมาก เคยเห็นแหมมเดินทางมาคนเดียว รอนเร่พักแรมไป ขึ้นเขาลงห้วยและก็ไม่เคยถูกจุดไปย่ำยี และไม่เคยถูกปล้น ถึงแม้ประชาชนตามแถบภูเขาจะยากจนมาก แต่ก็ไม่เคยทำร้ายคน นี้ดูจะเป็นข้อดีอย่างอ่อนก่อนันต์ของการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศนี้

หนทางเริ่มลดต่ำลงเรื่อย ๆ หน้าผาบางช่วงก็กลมพังลงไปทั้งแถบ หนทางเดินขาดหายไปหลายร้อยเมตร ในฤดูมรสุมมักจะเกิดหน้าผาถล่ม หนทางเดินจึงลัดเลาะเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา ที่เชิงผาขาดนั่นเอง สวนกับชาวธิเบตหมู่หนึ่งแบกของหนักอยู่บนหลัง คนนำหน้าถือเครื่องติดแนบอก เล่นดนตรีและเดินร้องเพลงกันมา ท่วงทำนองเพลงงาย แต่ฟังซาบซึ้งกินใจอย่างประหลาด เสียงร้อง ช่วงหยุด จังหวะที่ก้าวเดินล้วนสัมพันธ์กันอย่างน่าพิศวง ก่อเกิดเป็นลีลาของบทเพลงที่มีทั้งจังหวะจะโคนของการหยุดและการเคลื่อนไหว

**บทเพลงของชาวริเบต
ช่วยขโลมสมาน
รื้อรอยทุกข์ยากของชีวิต**

บนผิวกายและบนใบหน้าอันเต็มไปด้วยริ้วรอย ซึ่งจารึกถึงความทุกข์ยากตรากตรำของชีวิตรอนเร่ คือบทเพลงนี้กระมังที่ช่างสมานบาดแผลอันทุกข์ยากของการมีชีวิตอยู่ สำหรับชาวริเบตมีบางสิ่งบางอย่างที่แผ่ออกมาจากตัวเขา ซึ่งดูมีมนต์ขลังและมีพลังอย่างประหลาด ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว เสื้อผ้าขนจามรี รองเท้าบูตครึ่งแข้งที่มีสีสันทดลายนดงามสดใส ใบหน้า สีผิว ผมเผ้า นัยน์ตา ความมอมแมม และแม้แต่เสียงเพลง เหล่านี้ประกอบกันเข้าเป็นภาพของชนชาวริเบต ซึ่งดูหึงและทรนงในตัวเอง สำหรับเขาแล้วความยากลำบากและความทุกข์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต พอ ๆ กับบทเพลงที่ขับร้อง บทเพลงเป็นทั้งชีวิตและวิญญาณของเขา เป็นโอสภทิพย์ที่สมานแผลใจและช่างกลบกลืนความลำเค็ญ นำความเบิกบานมาสู่ดวงใจของมนุษย์

หนทางเดินยังลดต่ำลงเรื่อย ๆ ยอดเขาตลครีได้ลับหายไป คงเหลือเพียงหน้าผาสีน้ำตาลเบื้องหน้าเป็นสีน้ำตาลเข้มที่แข็งแกร่งบึกบึนเหมือนสีผิวของชนพื้นเมือง ท่ามกลางแสงอาทิตย์ที่แผดเผาเจ็ดจ้า ขุนเขาที่บดบิ่นเปลือยเปล่า บนทางเดินที่ปกคลุมด้วยฝุ่นทรายสีเงินหนาเดอะ แสงอันเจิดจ้าของดวงอาทิตย์ ความร้อนสีน้ำตาลไหม้ของภูเขา สีผิวของคน ฝุ่นทรายสีเงิน ก่อเกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่งดงามไปอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่ความงามที่ประณีตนุ่มนวล แต่เป็นความงามที่ทรหดอดทน และหนักแน่น นี่คือการงามซึ่งใช้เพศชายเป็นสัญลักษณ์

หนทางยังลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ จนถึงกันหุบเขา ซึ่งมีโตรกธารเขียวกรากไหลเขาะไปในระหว่างผืนผาที่สูงชัน พอข้ามสะพานแขวนไป ก็ถึงหมู่บ้านที่เรียกว่า ดาโตปานี ดาโตปานีและวานาร์อน ที่ชื่อตั้งนี้ก็เพราะว่า ณ ที่แห่งนี้ มีน้ำพุร้อนผุดออกมาจากใต้ดิน ดาโตปานีตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำกาลี คันดากี ฝั่งขวาเป็นหน้าผาดังตรง มีน้ำตกเส้นเขียวเล็กเหมือนฟูกัน ตัดตรงลงมาจากผืนผา ไหลลงสู่แม่น้ำ ธารน้ำเหล่านี้คงจะเกิดจากหิมะที่ละลายและกัดเซาะหินลงมาเป็นเส้นตรงเล็ก ๆ แคบ ๆ ผืนหินข้าง ๆ ปกคลุมด้วยหญ้าอมส ขั้งอกเงยเป็นเส้นเรียวยาวแลดูเหมือนหวดเคราสีเขียวของก้อนหินชรา

ขณะนั้นเป็นเวลาเย็นมาก แสงแดดเริ่มอ่อนจางลง เราเข้าพักในโรงเตี๊ยมหลังแรก ขวามือ เป็นตึกใหญ่โตดูหรูหรา แต่ราคาก็ถูกเท่ากับที่อื่น เราสองคนได้ห้องหนึ่ง กรอนยาได้ห้องติดกัน เรายับเปลี่ยนเสื้อผ้า ขวนกันไต่ดลิ่งลงไปริมแม่น้ำ เดินทวนขึ้นไปเสาะหาจนพบบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ การอาบน้ำร้อนธรรมชาติ มีคุณค่าต่อสุขภาพ เพราะเต็มไปด้วยกำมะถันและเกลือแร่ ซึ่งช่วยรักษาโรคหลายชนิด และอีกประการหนึ่งเราต่างก็ไม่ได้อาบน้ำมาคนละหลาย ๆ วัน นำจากต้นน้ำพุร้อนจัดเก็บไปที่จะอาบ ครั้นลองเอามือจุ่มดูในแม่น้ำก็เย็นน้อยกว่าก่อนน้ำแข็งนิดหน่อย เสาะหาตุ๊กก็พบแอ่งเล็ก ๆ ที่น้ำร้อนกับน้ำเย็นไหลมารวมกันอบอุ่นพอดี เราลงไปแช่ในแอ่งอย่างมีความสุข

น้ำแปลกที่ธรรมชาติมักจัดสรรสิ่งตรงข้ามให้มารวมอยู่รวมกัน น้ำพุร้อน ริมแม่น้ำซึ่งสายน้ำเย็นเฉียบนี้เป็นตัวอย่าง ธรรมชาติใครจะหาความกลมกลืนจากสิ่งตรงข้าม นี้เรียกว่าเอกภาพของความขัดแย้งได้หรือไม่ ในบางครั้งชีวิตคนก็เต็มไปด้วยสิ่งนี้ เราก็มองหาแสงสว่างหาเอกภาพในความขัดแย้งเช่นกัน แต่ไม่ใช่สิ่งง่ายตายเลย

บัดนี้เรามาอยู่ที่ระดับ 3,900 ฟุตเหนือระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นส่วนที่ต่ำสุดของหุบเขา อันเป็นที่อยู่ของลำน้ำกาลี คันดากีอันหนาวเย็นและเขียวกราก สายน้ำส่งเสียงกรืนและไหลม้วนตัวเป็นเกลียว ดูมีพลังอย่างมหาศาล น้ำแปลกที่น้ำมักจะเลือกอยู่อาศัยในที่ต่ำ แต่ก็มีพลังอันยิ่งใหญ่ เป็นพลังของการทำลายล้าง และพลังของการรังสรรค์ชีวิตขึ้นใหม่ หล่อเลี้ยงพืชพรรณให้สดชื่น เป็นที่ติ่มกินของสัตว์ที่กระหาย สิ่งที่ยิ่งใหญ่อย่างแท้จริงนั้นตัวตนอยู่ในที่ต่ำ ขณะเดียวกันก็อำนวยประโยชน์ให้แก่สรรพสิ่งในโลก

ใกล้ฟ้าห่างดิน

สายธารจากอรรณพประยงค์คงเป็นสายธารอันยิ่งใหญ่ เขาะกัดลึกลงไปไนโตรกผา กาลเวลานับแสนนับล้านปี ทิ้งร่องรอยไว้ในภูผาอันแข็งแกร่ง ดลิ่งสูงชันจนน่าเสียวไส้ น้ำเบื้องล่างเป็นเกลียวกลอก โถมถั่งหลังล้นดั่งน้ำจากสายธารสวรรค์ จากแนวเขตเทือกเขาหิมาลัย อันเป็นที่สิงสถิตย์ของทวยเทพ ลงสู่พื้นราบคือโลกมนุษย์เบื้องล่าง

เส้นทางเดินสายนี้เป็นเส้นทางเดินแคบ ๆ ลัดเลาะไปตามริมหน้าผา ซ้ายมือเป็นผนังผาชัน ขวามือคือเหวลึกซึ่งมีลำน้ำเชี่ยวกรากส่งเสียงคำรามอยู่เบื้องล่าง เส้นทางอันน่าหวาดเสียวสายนี้ คือเส้นทางจากดาโตปานีไปยังกาสา เมืองหน้าด่านของอารยธรรมแบบธิเบต

เราโบกมืออำลากรอนยา ตั้งแต่ที่ดาโตปานีแล้ว กรอนยาบอกว่าจะอยู่เดินเที่ยวเล่นและอาบน้ำร้อนอีกสัก 2-3 วัน และมีเพื่อนชาวต่างประเทศอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งร่วมทางกันมาตั้งแต่ที่คาโลปานี คนเหล่านั้นก็จะอยู่ต่อดูด้วย ตกลงเป็นอันเราสองคนล่วงหน้ามาก่อน และคิดเห็นพ้องกับหยองว่า คนเหล่านั้นส่วนมากคงจะเริ่มเดินทางกลับ เพราะหนทางไปต่อมันกันดารมาก และยิ่งเหนือไปก็ยิ่งหนาวจัดขึ้นเรื่อย ๆ บางคนก็ทนหนาวไม่ไหว คงจะต้องเดินทางกลับเมื่อมาถึงแคดดาโตปานีเป็นแน่

การเดินทางที่มีอันตรายอยู่อย่างหนึ่งซึ่งต้องระมัดระวัง โดยเฉพาะในหนทางแคบ ๆ ซึ่งด้านหลังเป็นเหวลึก คือการเดินทางและหลีกเลี่ยงให้กับคาราวานม้า ลา ที่บรรทุกของผ่านมา คาราวานเหล่านี้มักจะมีสัตว์เป็นฝูง มีถุงและห่อสัมภาระบรรทุกอยู่บนหลัง การหลีกเลี่ยงให้สัตว์ควรระวังชิดผนังเขา ควรหลีกเลี่ยงการยั้งชิดด้านเหว เพราะทางแคบมาก เมื่อสัตว์เดินเรียงหนึ่งมา สัตว์อาจหลบเราพ้น แต่ถุงและสัมภาระซึ่งโปงนูนบนหลัง อาจจะทำให้เราถอยลิวลงไปเบื้องล่างได้ ถุงนั้นไม่มีตาเหมือนสัตว์

เราจ้ำก้นอย่างรวดเร็ว เพราะหนทางในวันนี้ไกลไม่ใช่น้อย เดินรวดเดียว พยายามเที่ยงก็มาถึงหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ชื่อ ทานา ตั้งอยู่ริมน้ำตก ที่นี่มีของแปลกอยู่อย่างหนึ่งคือโมพลงน้ำ ใช้น้ำตกนั่นเองผลักหมนโมหิน เพื่อบดข้าวสาลีให้เป็นแป้ง สังเกตดูว่าคงจะเป็นของสาธารณะ เพราะมีคนมาเข้าคิวรอโมแป้งอยู่ไม่น้อย เครื่องมือชนิดนี้เป็นสิ่งประดิษฐ์แบบพื้นบ้าน ซึ่งง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและใช้งานได้เหมาะสม ดู ๆ ไปในเรื่องของการประดิษฐ์คิดค้นแล้ว ชาวบ้านก็มีฝีมืออยู่ไม่น้อย สามารถแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมของตนให้ลุล่วงไปได้ ชุมชนชนบทเหล่านี้กระมังที่ได้เป็นบ่อเกิดแห่งอารยธรรมของสังคมมนุษย์ เห็นโมพลงน้ำที่นี่แล้ว ทำให้นึกถึงครกน้ำชาวม้ง ที่ใช้ตำข้าวเปลือก หรือกั้งหินลมของชาวนา สิ่งประดิษฐ์เหล่านี้ดำเนินไปตามปรัชญาที่สอดคล้องกับธรรมชาติ

จากที่นี่เราจะแลเห็น เบื้องหน้าคือขุนเขาสีน้ำตาลสองลูก ตั้งอยู่เยื้อง ๆ บดบังกัน เราจะต้องอ้อมลัดเลาะไปในระหว่างเขาสองลูกนั้น กาสาตั้งอยู่เบื้องหลังนั่นเอง

เราใช้เวลาอีกชั่วโมงเศษ กว่ามาถึงตีนเขา เส้นทางค่อย ๆ ไต่ระดับขึ้นเรื่อย ๆ ลัดเลี้ยวหักมุมอย่างแปลกประหลาด ก้อนหินแต่ละก้อนก็ให้ความรู้สึกที่เป็นเหลี่ยมมุมอย่างน่าพิศวง ตอนนีเส้นทางกลับมาอยู่ทางซ้ายมือของลำน้ำ หนทางเริ่มชันขึ้นอีกครั้ง พอมาถึงกระหยอมเนินที่มีหญ้าออกเงยขึ้นห่อมแหมม ก็สวนทางกับฝูงแพะ แกะหลายร้อยตัว ซึ่งถูกต้อนเดินทางลงสู่ที่ราบทางใต้ เสียงแพะ แกะ ดังร้องระงมไปหมด ในทามกลางพายุฝุ่นคลอคลุ้ง ที่จริงหน้าตาของแกะนั้นก็น่าเอ็นดูไม่น้อย ดูชื่อ ๆ บริสุทธิ์อย่างไรขอบกล ตัวใหญ่ก็ร้องเสียงใหญ่ ตัวเล็กก็ร้องเสียงเล็ก ฟังดูน่าขัน หม่าเลี้ยงแกะตัวใหญ่สีดำก็กุกกักจ้องต้อนฝูงแกะให้เดินตรงทาง เจ้าของฝูงแกะแบกกระสอบหนัก ๆ ไว้บนหลัง เนื้อตัวมอมแมม ก็ช่วยกันกับหมา นี่เป็นภาพชีวิตซึ่งเต็มไปด้วยการเคลื่อนไหว

**จากเทือกเขาสูง
สุนัขเลี้ยงแกะต้อนรับสัตว์ของตน
ลงสู่ที่ราบลุ่ม**

ฝูงขาวที่ปลิวคลุ้ง ผิวสีน้ำตาลเปลือยของภูเขา รังสีอันแจ่มจันของดวงอาทิตย์ ความเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทาง เหล่านี้ช่วยหลอมละลายน้ำแข็งที่ซ่อนอยู่ในกันบังของหัวใจ ความทุกข์กายเหล่านี้ ก็ช่วยบรรเทาความทุกข์ใจไปได้บ้าง เราหยุดนั่งพักผ่อนบนก้อนหินใหญ่ และเขียน

**สายลมหุบเขา
ไล่รำเพยความเหนียวร้อน
ของผู้เพเนจร**

ขอขอบคุณสายลมที่แฉะมาทักทายคนเพเนจรผู้อ่อนล้า สายลมเย็น ๆ สักหอบหนึ่งก็เพียงพอที่จะปัดเป่าความเหนียวล้าทิ้งสิ้นให้สูญสลายไป

เราขึ้นมาถึงแนวสันเขา ซึ่งราบเรียบเดินสะดวก ที่เนินหญ้าซ้ายมือซึ่งลาดลงสู่ลำน้ำ มีต้นหญ้าสีแดงหม่นใหม่ขึ้นระเกะระกะ พรรณไม้ชนิดนี้ดอกกิ่งและใบออกในแง่มุมที่แปลกประหลาด ภาพซ้อนเบื้องหลังคือ ผ่น้ำสีน้ำตาลตระหง่านเงื่อม ซึ่งยั้งที่บึงทะเลสาบลงไปอีก เมื่อตกอยู่ในซีกมืดของเงาแดด ขณะที่เราเดินไป จึงคล้ายกับสีแดงอันแปลกตาของพงหญ้า เคลื่อนคล้อยไปในฉากหลังที่มีสีมืดและแข็งแกร่ง เป็นความขัดแย้งกันของสีอันแปลกตา ความยิ่งใหญ่ของภูเขา กับความเล็กกระจ้อยของต้นหญ้า ในท่ามกลางความขัดแย้งกันนั้น ธรรมชาติเรียกร้องให้แสวงหาความกลมกลืนเป็นฉากของธรรมชาติอันลึกลับ

**พงหญ้าสีแดง
โค้งคำนับ
ภูผายิ่งใหญ่**

การโค้งคำนับก็ทำให้พงหญ้ากลายเป็นส่วนหนึ่งของความยิ่งใหญ่แห่งภูเขา สรรพสิ่งล้วนศิโรราบให้แก่ภูผาอันยิ่งใหญ่ นั่น แท้ที่จริงก็คือความในใจของคนผู้ซึ่งเล็กกระจ้อยร่อย เมื่อไปเผชิญหน้ากับพลังอันไม่อาจหักล้างของธรรมชาติ คนก็คือต้นหญ้าสีแดงแปลกตานั่นเมื่อไปอยู่ต่อหน้าภูผาอันตระหง่านง่า

หนทางเริ่มลดต่ำลง ทัศนียภาพก็เริ่มเปลี่ยนไป ลักษณะของพีชพรรณไม้ เป็นพวกไม้สนกับไม้พุ่มเตี้ย ๆ ที่ด้านแรงลมและความหนาวเย็นได้ดี ด้านหลังเขานี้เป็นภูมิอากาศแบบริเบตซึ่งรู้สึกได้ว่าแตกต่างกันกับทางด้านหน้า น่าแปลกที่ภูมิประเทศพีชพรรณไม้ และภูมิอากาศ 2 ชนิดถูกกันแบ่งออกจากกันด้วยเขาสองลูก

สภาพลำน้ำซึ่งแต่เดิมมีลักษณะเป็นโตรกเหวลึก ในระหว่างร่องผาชัน ก็แปรเปลี่ยนไป ลำน้ำเริ่มปรากฏฝั่งทรายลาดชันทั้งสองด้านเต็มไปด้วยทรายสีเทา และกรวดหินทรวดทรงสีสันต่าง ๆ และพื้นทรายนี้ยังแผ่ขยายกว้างขวางออกไปทุกที่เมื่อมุ่งไปทางเหนือ

ตามรายทางเราสวนกับชาวริเบตหลายหมู่ เราหยุดถามทางจากชาวบ้านตรงทางแยก เขาชี้ทางที่ลงสู่ฝั่งน้ำ และบอกว่าเป็นทางลัด อีกทางหนึ่งเลาะไปตามไหล่เขาเป็นทางใหญ่กว่า เราตัดสินใจลงไปตามท้องน้ำซึ่งเป็นทางลัด เจ้าทางลัดนี้เองทำให้หลงทางอยู่จนมืดค่ำ ทำให้เข็ดเขี้ยวต่อทางลัดสายอื่น ๆ และยินดีที่จะไปทางตรงซึ่งเป็นทางสายใหญ่มากกว่าเพราะหลงได้ยากและถึงหลงก็ถามคนได้ เจ้าทางลัดที่วันนี้ลัดเลาะสู่พื้นทรายนำผ่านพงไม้ ลัดเลาะไปริมน้ำ เปลี่ยวร้างวังเวง จะเหลือหาผู้คนสักคนหนึ่งก็ไม่เห็นมี สายลมเย็นกรรโชกจนต้องปลดเอาเสื้อสนามมาสวม เราเดินลัดเลาะไปตามริมน้ำ ทั้งหนาว ทั้งหิวโหย ก็ยังไม่พบทางตัดขึ้นทางใหญ่ที่มุ่งไปสู่กาสา ชักชวนหยองหยุดเอาน้ำผึ้งเนปาลที่ซื้อในโรงเตี๊ยมข้างทางออกมากินกัน เพราะระหอยโรยแรงลันตี น้ำผึ้งที่นี้ใส่กระปุกพลาสติกสีเทา เตี้ย ๆ มีสลากเขียนปิดไว้ข้างกระปุกว่า "น้ำผึ้งแท้บริสุทธิ์" แต่ชิมแล้วลมตเห็นพ้องกันกับหยองว่า เหมือนเอาน้ำตาลทราย

มาใส่नाตั้งไฟเคียว เวลาอากาศหนาวยังแข็งตัวตผลึกเป็นเกล็ด ๆ เป็นน้ำผึ้งชั้นเลวเมื่อเทียบกับของเมืองไทย แต่ในยามหน้ามิดเช่นนี้ ก็ช่วยเติมแรงให้พอเดินต่อไปได้อีกสักระยะทางหนึ่ง ทางลัดสายไร่ห้วงนั้นไปสิ้นสุดลงที่ตรงผนังผาชัน ซ้ายมือเป็นลำน้ำเขียวกราก ไม่มีทางต่อไปได้ จากจุดนี้เองที่เรามองเห็นเมืองกาสาเป็นสีขาววาง ๆ ในแควล้อมของหมู่มิทางฝั่งตรงข้าม ไกลลิบอยู่บนเนิน เรื่องจะข้ามลำน้ำไปอีกฝั่งนั้นไม่ต้องคิดหวัง น้ำกระแสน้ำเชี่ยวเช่นนี้ ถ้าว่ายข้ามก็ต้องตายแน่นอน เราได้ยินเสียงกระพรวนกระดังแขวนคอมา เหลียวขึ้นไปดูเหนือฝั่ง นั้นใจ ทางใหญ่อยู่ข้างบนนั่นเอง แต่ผนังสูงชันจนไม่คิดว่าจะป่ายปีนได้ เฝ้ามืดเลาะหาทางปีนขึ้นอยู่นานกว่าชาวบ้านที่อยู่ข้างบนจะรู้ว่าเราหลงทาง เขาตะโกนโหวกเหวกชี้มือชี้ไม้บอกทางให้ เราลัดเลาะไปตามค้ำชีณะก็พบทางน้ำตกแห่ง ๆ สายหนึ่ง ตามทางน้ำตกนี้เองมีก้อนหินมาก พอให้หยิ่งทำย่นหยุดและเหนียววังขึ้นไป กว่าจะขึ้นมาถึงถนนใหญ่ได้ก็เหนื่อยหอบ แต่ก็รู้สึกสำราญมีชีวิตชีวามากครั้งหนึ่ง หลังจากออกพ้นจากจุดคับ ชีวิตก็กลับสวยสดงดงามอีกครั้งหนึ่ง เรามีความหวังได้ก็เพราะครั้งหนึ่งเราเคยย่อท้อมาก่อน เราขึ้นสูงได้ก็เพราะเราลงต่ำมาก่อน ถ้าชีวิตคนราบรื่นเกินไป ก็คงจะน่าเบื่อ คงจะไม่สนุก อุปสรรคเป็นรสชาติของชีวิต ความทุกข์ยากเป็นโอสภสมานดวงวิญญาณของผู้แสวงหา เช่นเดียวกับความเหนื่อยล้าและความยากลำบากสำหรับนักเดินทางพเนจร ก็กลับทำให้อาหารที่กินดูมีรสชาติขึ้น และเตียงนอนแข็ง ๆ ก็ดูนุ่มสบายและอบอุ่นกว่าปกติ ชีวิตคนที่แท้จริง อาจไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธสิ่งหนึ่งและยอมรับเอาอีกสิ่งหนึ่งมีใครไหมที่ไม่ปรารถนาแต่สิ่งดี ๆ และไม่ปรารถนาจะหลีกเลี่ยงจากสิ่งชั่วร้าย แต่จริง ๆ แล้วก็ไม่เคยมีชีวิตคนซึ่งพบแต่เพียงความสุข และก็ไม่เคยมีใครหลีกเลี่ยงความทุกข์พ้น เราทำได้อย่างดีก็เพียงแต่แสวงหาจุดสมดุลซึ่งชีวิตอาจดำรงอยู่ได้โดยไม่สูญเสียศรัทธาและความหวัง

ขึ้นทางใหญ่แล้ว เดินอีกหอบ จนเหงื่อหยด ซ้ำสะพานแขวน ขึ้นเนินไปจนสุด จึงจะถึงกาสา เร็วแรงเราหมดสิ้นไปในการนี้ หรือพูดอีกนัยหนึ่งได้ใช้เร็วแรงจนถึงหยุดสุดท้าย รู้สึกว่าเป็นบนหลังหนักยิ่งกว่าปกติ และเนินนั้นก็สูงชันกว่าปกติ หัวเข่าข้างซ้ายเริ่มเจ็บแปลบอยู่ภายในกล้ามเนื้อขาอ่อนเปลี้ยไร้พลังโดยสิ้นเชิง อากาศเริ่มขมขมัวลงทุกขณะ ถ้าไม่ถึงกาซาก็คงหมายถึงไม่มีอาหาร ไม่มีที่พัก ผืนดินต่อไป และหยุดพักรวบรวมเร็วแรงทุกช่วงสั้น ๆ ในบางครั้งเมื่อชีวิตหมดสิ้นก็หมดทุกสิ่ง แม้แต่การเดินทางที่เคยทำได้ง่าย ๆ ก็กลับต้องทุ้มเทพหลังทั้งชีวิตออกมา

ในที่สุดเราก็มายังกาสา หยองนั่งรอที่หน้าโรงเตี๊ยมซ้ายมือ พร้อมกับชาร้อนที่ส่งไว้อรหลังจากนั่งพักจิบชา เด็กก็พาเราไปขึ้นบน เอาของไปเก็บในห้อง สังเกตดูเห็นว่า สถาปัตยกรรมที่กาสานี้แตกต่างจากระหว่างทางที่ผ่านมา ตัวตึกยังคงเป็นหินก่อด้วยดินดิบเหมือนบ้านของชาวทากาลีที่นิยมขลิบด้วยปูนขาว และภายในทาสีตัดขอบด้วยดินดิบสีแดง แต่ลักษณะการจั่วและการเจาะช่องประตูหน้าต่างนั้นแตกต่างกัน หลังคาบ้านธิเบตนั้นก็แตกต่างของชาวเนปาลนั้นมีการมุงหลังคาเป็นจั่ว ด้วยวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่ง เท้าที่เห็นก็เป็นหินคล้ายหินชนวน เขาออกมาเป็นแผ่นใหญ่บาง ๆ ตามรายรอบหน้าต่างชั้นบน ทำแห่งยื่นออกมาเป็นขอบกว้างสัก 2 คืบ สำหรับออกมานั่งอาบแดดหรือตากของ ไว้ผลิตผลพืชไร่ พวกพักแดง แต่สถาปัตยกรรมแบบธิเบตนี้ ออกแบบหลังคาให้เป็นลานโล่ง เหมือนดาดฟ้าตึก ใช้ไม้ทำค้ำรองรับ ปูด้วยฟางหรือไม้กระดาน แล้วกลบทับด้วยดินอัดแน่นเป็นพื้น บนหลังคานี้เองคือลานเก็บฟืน เขาเอาฟืนมากองเรียงรายไว้รอบ ๆ เก็บกักเอาไว้ใช้ตลอดฤดูหนาว ที่เหลือเป็นลานว่างมีทางขึ้นทางหนึ่งเจาะเป็นช่อง มีบันไดพาดขึ้นจากห้องชั้นบน บนหลังคาปีกเส้าไม้ผูกธงแบบธิเบต บนธงล่องอักขระมนตราหรือพุทธคาถาเพื่อโชคลาภและความสวัสดิของเจ้าของบ้าน ธงนี้มีลักษณะคล้ายธงขาบที่แขวนไว้ตามเสาเวลามีพิธีทางศาสนาทางภาคเหนือ คือมีลักษณะเป็นแถบยาวลงมาตามเสา แต่ธงขาบใช้แขวนปลายบน ธงธิเบตผูกติดแน่นกับเสาทั้งสองปลาย บางทีก็ทำรั้วขอบ และมีสีลึบดงาม เวลาลมกรรโชกพัดปลิวดงามมาก ธงนี้เป็นสัญลักษณ์ของบ้านธิเบตทีเดียว

เก็บของเสร็จ ลงมากินอาหารเย็นในห้องครัว พบนักเดินทางคนหนึ่ง ผมยุงเหยิงใช้ผ้าห่มคลุมกาย หน้าตาเจ็บป่วยถือไม้เท้า เดินกระเผลก ถามได้ความว่าพักอยู่ที่เดียวกับเรา เป็นออสมเตรเสียย่นชื่อคิท บอกว่านอนป่วยมา 2-3 วันแล้ว เดินทางไม่ไหวเพราะขาอักเสบบวมและเจ็บปวดมาก ขอดูแลคิท เห็นอักเสบบวมแดง พอจับถูกก็เจ็บ คิทเล่าว่าโดนเศษไม้หรืออะไรมาสะกิดเป็นแผลที่เท้าหน้อยหนึ่ง ไม่ได้สนใจ ต่อมาก็เกิดติดเชื้อ ลูกกลมอักเสบจนเดินไม่ไหว เขาถามว่าทางข้างหน้า (ที่เราผ่านมา) สามารถหาหมอได้หรือไม่ เรบอกว่ามีหมอหาได้ ชาวบ้านในถิ่นทุรกันดารเช่นนี้ ถ้าเจ็บป่วยก็ล้มตายไปตามบุญตามกรรม ไม่มีหมอที่ไหนจะออกจากเมือง

มาอยู่ที่กันดารอย่างนี้ แต่คิทยังมีความหวัง เขาบอกว่า มีคนบอกว่าที่ตาโตปานีจะหาซื้อยาฆ่าเชื้อพวกปฏิชีวนะได้ เราแย้งว่า ไม่คิดว่าจะมีขาย เพราะขนาดในเมืองโพคาราเอง ยาพื้น ๆ ก็ยังหาซื้อไม่ได้ ดูท่าทางเขากังวลน่าสงสารมาก พอตื่นขึ้นมาได้ว่า เราเอายาพวกแอนตี้เซบติคไปหน่อยหนึ่ง ได้ให้แอมพิซิลลินไป 30 เม็ด กับครีมแก้แสบอีกครึ่งหลอด คิดว่าถ้ากินยาแล้วพักอีกสัก 4-5 วัน อาการแสบคงจะหายและเดินทางได้ตามปกติ คิทยอบอกขอบใจ วันนั้นเรานั่งกินข้าวคุยกันอย่างสนุก หลังอาหารเย็น คิทยอด่วนนอนพักผ่อนแต่หัวค่ำ ส่วนเราสองคนเปิดประตูออกไป ล้างมือล้างเท้าที่นอกโรงแรม

ประปาที่นี้ตั้งไว้ในที่สาธารณะเป็นหินก่อ ทำเป็นรูปหัววัวอัปาก น้ำพุ่งออกมาจากท่อที่ซ่อนไว้ในปากวัว ดูมีศิลปะดี น้ำก็คดต่อมาจากภูเขาใช้ขวางท่อกับธารน้ำ ใช้แรงส่งตามธรรมชาติ น้ำเย็นจนมือชาไปหมด

ล้างหน้าเสร็จ เดินกลับมา ได้ยินเสียงผีเท้ากบกับ เห็นเงาตะคุ่มกระเผลก ๆ มาเบื้องหน้า เข้าไปใกล้เห็นเป็นวัวตัวหนึ่ง ขาหน้าของมันข้างหนึ่งเสีย คงจะพิการเพราะตกเขาขาหักหรือสิ้นไถลบนหินอย่างใดอย่างหนึ่ง ในท่ามกลางความมืด มันพยายามใช้ 3 ขา เดินกระเผลก ๆ ไปอย่างยากเย็น ช้า ๆ ดูโดดเดี่ยวทุกซี่ยาก นี่คือภาพชีวิตของวัวที่ระทมทุกข์

เจ้าวัวขาเป่

เธอก็เช่นเดียวกับนักเดินทางผู้นั้น

หนทางข้างหน้าคงจะลำบากยากยิ่งแล้ว

วัวก็เช่นเดียวกับคน เช่นเดียวกับคิทย การดำรงชีวิตอยู่บนขุนเขาอันทุรกันดารเช่นนี้ ชีวิตต้องการความอดทน ความแข็งแกร่ง ความสมบูรณ์ของอวัยวะและกล้ามเนื้อ โดยเฉพาะขาเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าขาใช้การไม่ได้ ก็เท่ากับว่าได้สูญเสียสิ่งที่สำคัญที่สุดไป ไม่ว่าจะคนหรือสัตว์ชีวิตจะสามารถผ่านพ้นวันเวลาที่หลงเหลือไปได้ได้อย่างไร

ในยามเย็นอันมืดมิดเช่นนี้ ขณะที่วัวตัวอื่นอ้อมหน้า กลับมาเข้าคอกพักผ่อนกันหมด คงเหลือวัวขาเป่เดินอยู่เพียงลำพัง เดรีดเตร่ไปตามท้องถนนรอบ ๆ หมู่บ้าน สัตว์พิการนั้นเป็นที่ไม่พึงปรารถนาของใคร มันจะมีบ้านหรือเจ้าของหรือไม่ หรือว่าไร้บ้านช่อง ดูโดดเดี่ยวกระไรปานนั้น เสร้าสร้อยเจียบเหงาเพียงนั้น ใครก็ตามที่ได้พบภาพอันน่าเอนจอนาใจเช่นนี้ย่อมบั่นดาลใจให้หนักอึ้ง

เขากลับขึ้นไปเดินเล่นบนดาดฟ้า ที่ขอบฟ้าแลเห็นเงาทะมึนของขุนเขาแวดล้อมอยู่ทั่วสี่ทิศ ตามสันเขาใกล้ ๆ หนาวเย็นจนมีหิมะเกาะอยู่เป็นริ้ว ๆ จันทร์แรมรูปเคียวแขวนอยู่ในฟ้ายิ่งขับเน้นให้บรรยากาศแลดูอ้างว้าง หดหู่อย่างบอกไม่ถูก แม้ยามดึกยิ่งแว่วเสียงกบกับของวัวตัวนั้นเดินไปตามถนน มันเป็นสัตว์โลกที่เดียวตาย ไร้ที่พึ่งพิงและไร้ญาติขาดมิตร

เรามาอยู่ที่ความสูง 6,600 ฟุตเหนือระดับน้ำทะเล ในท่ามกลางโอบกอดของขุนเขาที่บอบช้ำรอบด้าน เมื่อมาอยู่ ณ ที่นี้ เราย่อมมีความรู้สึกใกล้ฟ้า แต่ห่างไกลจากพื้นดินมาก เรานึกถึงบ้านเกิดบนที่ราบลุ่มอันกว้างใหญ่ ซึ่งอุดมไปด้วยพืชพรรณเขียวชอุ่ม บัดนี้เรามาถึงทิเบตซึ่งเป็นหลังคาของโลก ซึ่งเต็มไปด้วยผืนหยาบแกร่งของภูเขา เมื่อคนรู้สึกใกล้ฟ้าห่างดิน ก็ย่อมรู้สึกว่าตนลอยเกินไปและชีวิตไม่ได้หยั่งรากลึกบนพื้นโลก

ลานกรวดร้าง

อาหารเข้าวันนี้ที่กาสา คือแกงกระหรี่เนื้อยักษ์ (จามรี) ซึ่งเหนียวเหมือนเนื้อควายป่า คนทิเบตกับคนเนปาลเขาชอบเหนียว ๆ เวลากินเอามือหยิบขึ้นเนื้อชิ้นกัดไว้ระหว่างกราม ออกแรงฉีกทิ้ง การกินอย่างนี้ให้ความรู้สึกดีเหมือนการกินของคนในสังคมบุพกาล ดูออกธสชาติเหนือกว่าการกินเนื้อยุย ๆ ของไก่ซีพี ซึ่งคล้ายไภวิทยาศาสตร์เข้าไปทุกทีแล้ว ลองนึกภาพว่าเมื่อเนื้อไก่ยุย ๆ นั้นกลายมาเป็นเนื้อหนังของคนกิน ก็คงละละ ๆ นิม ๆ อ่อนปวกเปียก แล้วคนจะมีสุขภาพดีได้อย่างไร อาหารทุกวันนี้ไม่เป็นธรรมชาติเลย มีส่วนผสมของสารเคมีและของเทียมต่าง ๆ ไม่นานนักมนุษย์คงกลายเป็นคนวิทยาศาสตร์ หรือมนุษย์ซีพีไปหมดทั้งโลก

เราออกจากกาสาเกือบเก้าโมงเช้า ผ่านจุดตรวจของทางการ ซึ่งจะตรวจหนังสือเดินทางและใบอนุญาตการเดินทาง พ้นจุดตรวจหนทางเริ่มไต่สูงขึ้น เราเริ่มคุ้นกับการขึ้น ๆ ลง ๆ การขึ้นและลงที่น่าเบื่อหน่าย และทำท่ายามร่างกายแข็งแรง แต่ยังมีกรขึ้นและลงที่น่าเบื่อหน่ายและเหน็ดเหนื่อยยิ่งกว่านั้นก็คือการขึ้นสูงและตกต่ำของชีวิต

การเดินทางยังคงลัดเลาะไต่ไปตามหน้าผา หนทางแคบ สูงชัน ชะโงกลงไปเบื้องล่าง ยังคงเป็นท้องน้ำเขียวกราก แต่ท้องน้ำไม่ตัดตรงเหมือนก่อน เริ่มมีลาดฝั่งปรกฏขึ้นทั้งสองข้างผนังผาฝั่งตรงกันข้ามตัดตรงลงไปแลดูเด็ดเดี่ยวและเฉียบขาด นำเกรงขาม

หนทางเริ่มผ่านเข้าสู่เขตป่าสนอันเย็นฉ่ำ เบื้องหน้าของเราคือเทือกเขาดลคีรี ดูเด่นสง่าอยู่ห่างไม่เกินระยะทางเดินสามชั่วโมงข้างหน้าตาโตปานี้และใช้เวลาเดินสามวันจากจุดที่เราแลเห็นครั้งแรก (ระหว่างทางจากโครปานี้ไปตาโตปานี้)

ทางขวามือคือเทือกเขารรณาปุระ (สูง 16,970 ฟุต) ชุยอดขาวโพลน อาบยิมอยู่ในแสงตะวัน เราโบกมือทักทายกับอรรณาปุระ ในที่สุดเราก็ได้มาถึงแล้ว ใกล้ขีดที่สุดแค่เอื้อมมือสัมผัส จากครั้งแรกสุดที่เรามองเห็นยอดอันงดงามนี้จากโพคารา ฝ้ามองเธออาบละอองดาวในราตรีมืดที่เนาว์ด้นดา เสน่ห์ของอรรณาปุระย้อมยวนเราให้ลุ่มหลง ความงามเปี่ยมเสน่ห์ของเธอชักนำเราให้ติดตามมาจนถึงที่นี่ ล่วงลึกเข้ามาในแดนหิมาลัย หวันเต็ม ๆ ของการเดินทางเท่ากว่าที่จะมาถึงเชิงเขา

เราหยุดพักดูความงามของเทพธิดาสวรรค์ ปกปิดผิวสีน้ำผึ้งไว้ภายใต้พัทธภรณ์สีขาวสายลมโหยพัดชายภูษาพลัวโบก ทุกสัดส่วนเปลือยออกมาในแสงแดดอบอุ่น ไม่ว่าจะเป็ผิวสีน้ำตาลเปี่ยมความเข้มแข็ง หรือละอองอากาศสีขาวเปี่ยมความนุ่มนวล ความงามทุกสัดส่วนสะท้อนถึงสาระความจริงแท้ เป็นเอกภาพที่สมบูรณ์ เป็นความงามของบุพกาล อันคงไว้แต่เนื้อแท้

เรากล่าวคำอ้อลาอรรณาปุระเพื่อออกเดินทางต่อ ทิ้งเธอไว้เบื้องหลังห่างไกลออกไปทุกที การพบพานและการพลัดพรากจะมีสักครั้งที่มนุษย์สามารถหลีกหนีมันได้ไหมหนอ

หนทางยังไต่ชันสูงผ่านพันป่าสนลงมา ทางเดินลาดลงสู่สะพานแขวน สังเกตเห็นน้ำที่ไหลนองเจ็งพื้น จับตัวเป็นแผ่นน้ำแข็ง อากาศในยามกลางคืนต้องต่ำกว่าศูนย์ บัดนี้เราได้มาถึงใจกลางความหนาวเย็นของโลกแล้ว

ข้ามสะพานแขวนไปก็ถึงเมืองเลเต จากเลเตใช้ระยะเวลาเดินเพียงชั่วโมงเศษก็จะถึงคาโลปานี เราไปถึงที่นั่นเลยเถียง ผ่านป่าสนงดงามแห่งหนึ่ง พอทะลุออกจากป่าสนก็ถึงคาโลปานี คาโลปานีซ่อนตัวอยู่ใต้เงาตระหง่านง้าของเทือกเขาดลคีรี (สูง 27,223 ฟุต) เป็นเมืองเล็ก ๆ กลางหุบเขาที่สวยงามที่สุด ทางทิศเหนือ ตะวันออก ตะวันตกอยู่ในอ้อมกอดของเทือกเขาดลคีรี ทางทิศใต้กระหนาบอยู่ด้วยเทือกเขารรณาปุระ คาโลปานีจึงถูกแวดล้อมอยู่ด้วยขุนเขาทั้งสี่ทิศ มองไปทางไหนเห็นแต่เทือกเขาอันยิ่งใหญ่ มียอดปกคลุมด้วยหิมะขาวโพลน ทั้งยังมีคองสนงอกเงยปกคลุมอยู่ทั้งสามทิศทาง เวลาแสงแดดส่องเฉียง ๆ ลงมาตามแนวผา ก็เกิดเงาของแนวผาและร่องหิน เป็นจังหวะและนำหนักของแสงและเงาอันงานตระการ เงาของป่าสนเชิงเขาก็

ทอดเป็นลำยาว และโยกคลอนไปตามแรงลม ก่อเกิดเป็นความเคลื่อนไหวผสมผสานกับความนิ่งสงบของแสงและริ้วเงาภูเขา ผสานกันระหว่างความเร็วและความช้า ก่อเกิดเป็นลีลาของแสงและเงาอันสมบูรณ์ที่สุด เท่าที่ธรรมชาติจะจัดสรรขึ้นมาบนผืนพิภพ

พรราวเงาของภูเขา พากันเร่ร่อน ในป่าสน

เราหยุดพักกินอาหารและชมความงามของธรรมชาติ พออิ่มและหายเหนื่อยก็ออกเดินทางมุ่งหน้าไปทางลาดเขาด้านทิศตะวันออกของดลคีรี เพื่อข้ามอ้อมไปทางด้านหลัง เสียดยที่ไม่มีโอกาสนอนพักแรมที่นี่ เราต้องไปให้ถึงดงก่อนค่ำ

พอข้ามเนินแห่งหนึ่งไป หมู่บ้านและทัศนียภาพอันงดงามก็หายลับไปจากสายตา กลับปรากฏแต่ท้องน้ำอันกว้างใหญ่ ซึ่งมีแต่ทรายกวาดขึ้นมาแทนที่ เป็นภาพอันงามแปลกตาไปอีกแบบ ทัศนียภาพของดินแดนแห่งนี้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามระยะทางที่ผ่านมา จากธารน้ำเชี่ยวกราก จนกลายมาเป็นธารน้ำไหลรินสายเล็ก ๆ ที่ตื่นแค่เช้า เสียงน้ำกระซิบเบา ๆ กับพื้นทรายฟังดูก็ไพเราะไปอีกแบบ แปลกไปจากเสียงครื้นที่คุ้นเคยมาตลอดทาง บัดนี้เรามาถึงหัวน้ำแล้ว

ต้นไม้เริ่มเปลี่ยนจากสนเป็นไม้พุ่มเตี้ย ๆ สนแคระ และพงหนาม ซึ่งทรหดอดทนและสามารถดำรงชีวิตอยู่ตามพื้นทรายและบนศิลา สถานที่นี้ช่างงามแปลกตาจริง ผสมผสานขึ้นมาจากความขัดแย้งในหลาย ๆ รูปแบบ เมื่อเที่ยงนี้เพิ่งผ่านพ้นจากคาโลปานี ซึ่งมีภูมิอากาศแบบภูเขาสูงและป่าสนเขตหนาว บัดนี้แค่ระยะทางการเดินไม่ถึงยี่สิบนาที กลับปรากฏลักษณะของเทือกเขาสูงที่หนาวเย็นและแห้งแล้ง กับลักษณะของธารน้ำอันชุ่มฉ่ำของที่ราบสูงผสมกับลักษณะแบบทะเลทราย เป็นความงามของความรู้สึกอันขัดแย้งกันอยู่สามประการ ซึ่งสามารถมารวมอยู่ด้วยกันได้อย่างแปลกประหลาด

และที่ช่างทางนั่นเอง เราได้พบกอหนามกอหนึ่งซึ่งให้กำเนิดแก่ดอกอันแบบบาง

หมู่บ้านกลางหุบเขา แม่พงหนาม ยังก่อเกิดดอกไม้้งดงาม

ใครเลยจะคิดว่ากอหนามอันแข็งกระด้างแลดูโหดร้ายและไร้ไมตรี จะประดับไว้ด้วยสิ่งอ่อนโยนที่ปลายกิ่ง ระหว่างหนามแหลมของพงหนาม ดอกไม้เล็ก ๆ ท้องน้ำ พื้นทรายสีเทา ความรู้สึกดงามทว่าเปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง ป่าสน ริ้วเงาที่คาโลปานีและยอดเขาหิมะ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีจุดเชื่อมโยงกันอยู่

ขึ้นจากท้องน้ำ ไต่ข้ามเนินอีกแห่งหนึ่งเพื่อข้ามไปด้านหลังของเทือกดลคีรี มีป่าสนอยู่อีกกระหย่อมหนึ่ง กับกระท่อมทำด้วยไม้สนของคนตัดฟืน พอลงจากเนินเขาก็ต้องตกตะลึงอีกครั้งหนึ่ง บัดนี้เรามาอยู่ด้านหลังดลคีรีแล้ว ที่อยู่เบื้องหน้าสายตาคือพื้นทราย ลานกวาดอันกว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา ขยายออกไปด้วยอัตราส่วนอันน่าตระหนก พื้นทรายเมื่อถึงที่นี่ที่เราเคยคิดว่ากว้างใหญ่ก็กลับเล็กลงถนัดตา ถ้าแผ่นดินขุนเขาและท้องน้ำเหล่านี้เป็นงานสถาปัตยกรรม ก็นับว่าธรรมชาติเป็นสถาปนิกที่ชาญฉลาด จากพื้นทรายอันกว้างขวางค่อย ๆ ขยายออกสู่พื้นที่อันกว้างใหญ่กว่า บดบังสายตาไว้ด้วยเนินเล็ก ๆ และขยายออกอย่างฉับพลันด้วยพลังการแผ่ปกคลุมอันน่าตระหนก เป็นพื้นทรายและลานกวาดอันกว้างใหญ่ไพศาล บรรจไว้ในปริมาตรของความว่างที่ยิ่งใหญ่ ความรู้สึกที่เริ่มจากความจนค่อย ๆ เพิ่มพูนขึ้น และถูกกระตุกให้กลายเป็นความตื่นตะลึงอันลึกซึ้ง นี่เป็นงานการออกแบบที่ดีที่สุดชิ้นหนึ่งของธรรมชาติ

มันเป็นพื้นทรายแห้ง ๆ ของท้องน้ำที่กว้างใหญ่ไพศาลที่สุดเท่าที่เคยเห็นมาในชีวิต เห็นเทือกเขางอกออกมาจากพื้นทรายซ้อนหลั่นกันไกลสุดสายตาเหมือนที่ราบกว้างใหญ่ในหุบเขา มันคงกินอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาลมาก หะแรกเราคิดว่าเดิน 3-4 ชั่วโมงก็ยังไม่สุด (ที่

จริงเราเข้าใจผิด ลานกรวดร่างแห่งนี้ทอดยาวไกลไปในระหว่างหุบเขา เมื่อเราเดินทางต่อไปทางเหนืออีก 3 วัน จนถึงมุกตินากก็ยังไม่พบจุดสิ้นสุดของมัน)

จากโครงสร้าง ตอนนีเรามาลองเดินเก็บรายละเอียดกันดูว่าในงานสถาปัตยกรรมชั้นนี้มีการตกแต่งอะไรบ้าง พื้นทรายสีเทา และกรวดนาฬิกาสีสนิม ลวดลายรูปทรงแตกต่างกันไป ขนาดแตกต่างกันไป โปรงไว้ทั่วไปผสมอยู่กับพื้นทราย แคเราจะพิจารณาก่อนกรวดแต่ละก้อน ก็คงต้องใช้เวลาจนตลอดชีวิต กรวดแต่ละก้อนมีความงามและก็เป็นตัวของมันเอง บนพื้นทรายลานกรวดยังมีพุ่มไม้เตี้ย ๆ ขึ้น บ้างก็มีดอก บ้างก็เป็นพวงหามเหมือนต้นไม้กลางทะเลทราย ตลอดสายทางจะมีแต่ต้นไม้พวกนี้เท่านั้น บนพื้นทรายลานกรวด ธรรมชาติยังวาดลวดลายไว้ด้วยสายน้ำ เป็นร่องลึกและสันนูน กันกรอนเปลี่ยนทิศทางอยู่เสมอ แดกแขนงออกไปเป็นกิ่งก้านไหลระรินไปเรื่อย ๆ เย็นฉ่ำและสงเสียงร้อง ธรรมชาตินั้นเป็นนักตกแต่งที่ยิ่งใหญ่ที่ไม่มีใครอาจสามารถเหมือน

ดวงอาทิตย์เริ่มอ่อนแสงลง และลับเหลี่ยมเขา แสงที่เหลืออยู่เป็นเพียงแสงสะท้อนในระหว่างยอดหิมะและผิวน้ำเท่านั้น เขาซ้ายเริ่มเจ็บบอย่างรวดราว เอาเข้าให้แล้วเขี้ยว เราเริ่มเดินเขยยก ลานกรวดร่างไกลสุดลูกหูลูกตา ทรายสีเทายิ่งแลดูอ้างว้าง หดหู่อย่างบอกไม่ถูก ไหนเล่าเมืองตุคเจอันเป็นจุดหมายปลายทางของเรา สิ่งที่ยังหวั่นไหวยังอยู่ห่างไกล และก็ยังไม่ว่ามาถูกตรงทางแล้วหรือไม่ แต่เราก็กังต้องเดินไป หลายครั้งในชีวิตก็เป็นเช่นนี้ เราต้องเดินรุดหน้าต่อไป ทั้งที่เราเองก็ไม่แน่ใจในหนทางสายนั้น ว่ามันนำไปสู่จุดหมายที่เราต้องการหรือไม่ ไม่มีใครมองเห็นอนาคต ชีวิตคือการทดลองและการสรุปบทเรียนจากความสำเร็จและล้มเหลว ชีวิตเหมือนการเดินทาง เป็นการเดินทางของคนพเนจรซึ่งไม่เคยเหยียบย่างที่เดิมซ้ำสอง ทั้งไร้จุดหมายปลายทาง ตลอดเวลาทุกที่ทางที่เขาไปถึง ล้วนเป็นสถานที่ใหม่ ที่เขาไม่รู้จักและไม่คุ้นเคย

อากาศเริ่มหนาวเย็นจัด ลานกรวดพื้นทรายยังเปลือยร้าง นาน ๆ ที่ก็มีขบวนม้าของชาวทิเบตผ่านมา เสียงกระพรวนที่คอมาดังดั่งดั่งแว่วมาในระยะไกล ยิ่งเน้นขับให้เห็นถึงความโดดเดี่ยวของท้องถิ่นทะเลทราย ในหัวใจของเรายังรู้สึกวังเวง ผุงม้าทิ้งรอยเท้าไว้ในพื้นทราย เป็นแนวรอยอันคดเคี้ยวผ่านมาในแผ่นดินอันกว้างใหญ่ไพศาล สีเทาของมันให้ความรู้สึกที่เศร้าและวังเวงอย่างบอกไม่ถูก ท่ามกลางท้องถิ่นอันเปลือยร้างกว้างใหญ่นี้มีเพียงเราสองชีวิตกำลังย่างเท้าไป สู่จุดหมายที่เราเองก็ไม่รู้แน่ ฟ้าเทาของคนพเนจรไม่เคยเหยียบพื้นดินได้อย่างมั่นคงเลย แม้แต่ก่อนกรวดก็ไม่เคยรองรับการเหยียบอย่างมั่นคง เหลี่ยมมุมของมันมักจะพลิกแพลงอยู่เสมอ พื้นทรายนิ่ม ๆ ก็ยวบยุบลงไปตามน้ำหนัก ทำให้การเดินทางยากลำบากขึ้นเป็นสองเท่า

อากาศยิ่งหนาวเย็นและขมขมัวลงทุกขณะ ยิ่งเดินก็ยิ่งยาวไกลออกไป เรายังมองไม่เห็นตุคเจเลย บนทรายสีเทาไม่มีแม้แต่สีเขียวของพืชพรรณ และร่องรอยของสิ่งมีชีวิต มีแต่พวงหามสีน้ำตาลและสายน้ำเล็ก ๆ ที่ส่งเสียงร้องระงมไม่ขาดสาย ในยามนี้ประมวลกันขึ้นเป็นความเปลวเปลือยของบรรพกาล เป็นโลกที่ร้างและไร้ผู้คน ใครก็ตามที่ได้มาอยู่ในสถานที่นี้และในเวลาหนึ่ง ดวงใจของเขาจะอ้อมหนักอึ้งอยู่ด้วยความหม่นหมองและความเศร้า

เขาซ้ายยิ่งปวดมากขึ้น ทุกก้าวเดินดูมันลำบากยากเข็ญ ทุกก้าวเป็นความรวดราว เป็นความเจ็บปวดของชีวิต ภาพพจน์อันหดหู่และความเรวังทำให้ดวงใจเศร้าอย่างบอกไม่ถูก โอ้เจ้าคนไร้ค่าที่ซัดเซพเนจร ไหนละจุดหมายปลายทางของชีวิต หน้าที่ของเจ้าก็คือเดินต่อไป หาที่พักพิงชั่วคราว หาอาหารกินสักมือ เพื่อมีแรงเดินต่อไปในวันพรุ่งนี้ ห่างไกลบ้านช่อง พลัดพรากจากคน คนที่รัก หัวใจเจ็บป่วยด้วยความเหงาและคิดถึงบ้านเกิด ถูกกีดกรอนด้วยความเหนียวแน่น ความเจ็บป่วย ด้วยความหนาวและความทิว

**ผู้พเนจรอ่อนล้า
หนทางข้างหน้ายิ่งอีกยาวไกล
ยังมีอีกยาวไกล**

ทางชีวิตของคนเล่า มีอะไรต่างไปจากนี้ไหม ฝากถามไปกับสายลมไปยังดวงใจเศร้าทุกดวง วานฝากคำตอบบอกมากับแสงแดดวันพรุ่งนี้ด้วยเถิด เรากะระเซอะกระเซิงกันไปในห้องถิ่นเปลือยร้าง เดินแล้วเดินอีกจนหมดหวัง ทิว หนาว และหมดแรงใจ แต่ละก้าวต้องใช้เรี่ยวแรงจนหมด

ชีวิต ผิวกายของกลางคืนเริ่มเข้มข้นทุกขณะ ลมพัดแรงและปราศจากที่กำบัง หนาวเย็นกว่าที่จะนอนข้างนอกได้ และหิวเกินกว่าที่จะหลับตาลง เหนื่อยเกินกว่าที่จะเดินไปอย่างไร้จุดหมาย ไม่มีอะไรพอดีสักอย่าง

ในที่สุด เราก็แลเห็นจุดขาว ๆ ในท่ามกลางความมืดทางซ้ายมือ เราข้ามลำน้ำไป แน่ใจว่าเป็นตุ๊กเต๋ ออกจะกระปรี้กระเปร่าขึ้น ยิ่งเข้าไปใกล้ก็ยิ่งแลเห็นตึกกรมบ้านของชัดเจนขึ้น ธงทิเบตเป็นทิวแถวพัดพลิวอยู่บนหลังคาบ้าน มีซากปรักหักพังอยู่ทั่วไป ยิ่งแลดูเหมือนเมืองร้าง เราเข้าไปภายในเมือง ไม่พบผู้คนเลย มีแต่ซากหักพังของบ้านช่อง กองหินที่ถล่มทลายลงมาประหลาดจริงตุ๊กเต๋ตั้งเมืองร้าง ผู้คนหายไปไหนหมด

เดินไปอีกนานกว่าที่พบคน 2-3 คน ทำให้เราดีใจที่ยังพบสิ่งมีชีวิตอยู่ ถ้ามหาโรงเตี๊ยมเขาชี้ทางไปเป็นตึกใหญ่โตออกดูหรืออยู่ คาบอนคนละ 2 รูปีเท่านั้น ห้องพักก็เป็นห้องใหญ่ มีเตียงเป็นสิบเตียง แต่ขณะนี้เรามีเราพักเพียง 2 คนเท่านั้น ดูเหมือนโรงแรมร้างอีกตามเคย แปลกที่อะไร ๆ ก็ดูกร้างไปหมด หน้าต่างห้องนอนเป็นไม้แกะสลักอย่างสวยงาม เปิดออกไปหาภูเขาด้านทิศตะวันออก ซึ่งทอดเป็นแนวยาว เทือกเขานี้คือนิลคีรี (สูง 23537 ฟุต) ด้วยมีผิวกายเป็นหินสีดำ บัดนี้เราทิ้งตุ๊กเต๋ห่างไกลอยู่ทางใต้ ในขณะที่เราเดินทางมุ่งขึ้นเหนือทุกขณะ

ตุ๊กเต๋เป็นเมืองศูนย์กลางการติดต่อค้าขายระหว่างทิเบตกับเนปาล เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว เป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมแบบทิเบตและเป็นเมืองสำคัญบนเส้นทางสายนี้ แต่หลังจากพรมแดนทิเบตถูกทางการจีนสั่งปิด ก็ได้ลดความสำคัญลง

เราสั่งอาหารเย็นมากิน มีแกงกะหรี่เนื้อจามรี จาปาตีทาแยมกับซุบเห็ด เมื่อยามหิวโหยเราจะกินอาหารอย่างรู้คุณค่า ซึ่งไม่เหมือนเมื่อยามอิ่ม ชีวิตการเดินทางท่องเที่ยวพเนจรอันทรหดแบบนี้ได้ลดทอนความต้องการอันฟุ้งเฟ้อในชีวิตมนุษย์ลงเหลือเพียงแต่ปัจจัยสี่เท่านั้น เราต้องการอาหาร ต้องการเสื้อผ้า ต้องการที่พัก ต้องการยา จากสิ่งเกินและความฟุ่มเฟือยทางอารมณ์ถูกลดทอนลงเพียงความต้องการพื้นฐาน ซึ่งเป็นเนื้อแท้ของการมีชีวิตอยู่ มันทำให้เราเข้าใจถึงคุณค่าอะไรอีกหลายอย่าง ไม่มีโรงหนัง นอกจากป่าเขา และเมฆหมอก ไม่มีรถรา นอกจากกำลังขาของตัวเอง ไม่มีของอร่อย นอกจากอาหารพอประทังชีพ ไม่มีบ้าน ไม่มีเพื่อน นอกจากเพื่อนร่วมทาง ไม่มีความสุขให้หลีกหนี เพราะมันมาติดกรอเราอยู่ทั้งหัวเลี้ยวและทางแยก ไม่มีทางหลีกหนี นอกจากเผชิญหน้าแล้วก้าวข้ามไป ความรู้สึกทุกประการในใจที่ต้องเผชิญ มันเป็นรสชาติที่กล้ำกลืนลงไปด้วยความยากลำบาก ความเจ็บปวดรวดร้าวในใจ ความรู้สึกถึงความไร้สาระและความว่างเปล่าในชีวิตมนุษย์ คือความรู้สึกหลักที่สถิตใจท่ามกลางสภาพแวดล้อมเช่นนี้เองที่ช่วยขัดเกลาจิตใจและความรู้สึกให้เรียบง่ายขึ้น มันช่วยขจัดความเยโสโอหังและอหังการในตัวเอง ชีวิตของมนุษย์ก็มีเพียงเท่านั้น เท่านั้นจริง ๆ บางครั้งก็น้อยไปกว่านี้เสียอีก บางครั้งก็ไม่เหลืออะไรเลย เราจะหวังอะไรจากมัน จะเอาอะไรจากมันมากมาย แต่มีความเจ็บปวดเหลืออยู่ มีความรู้สึกว่างเปล่าเหลืออยู่ก็นับว่ามาก มากเกินไปด้วยซ้ำในบางครั้ง

หลังอาหารเย็น เราป็นขึ้นไปเดินเล่นบนลานหลังคาบ้าน ลมแรง ค่าคืนนี้มีจันทร์และดาวสกาฟฟ้า ตุ๊กเต๋ยามค่ำคืน ทางทิศตะวันออกคือเทือกเขานิลคีรี และทิศใต้คือดลคีรี ซึ่งถูกทิ้งห่างไกลออกไป แสงจันทร์อาบไร้นิลคีรีจนเปล่งประกายสีเงินยวง แต่ดลคีรีทางทิศใต้ยิ่งแลดูงดงามกว่า ดลคีรีดูตั้งมีรัศมีเรืองรอง แลดูสลัวพร่ามัวเหมือนดังถูกม่านหมอกปกคลุมอยู่ชั้นหนึ่งงดงามดั่งสวรรค์พิมานแมน นิลคีรีที่อยู่ใกล้ดังงามเพียงใด แต่ดลคีรีที่อยู่ห่างไกลยิ่งงดงามกว่างามดั่งเทพนิยาย

บัดนี้เรามาอยู่ที่ความสูง 8500 ฟุตเหนือระดับน้ำทะเล

หุบเขาพาย

เราออกจากตึกเจ็อบเที่ยง หลังจากสำรวจเข้าซ้ายของตัวเองว่าพอเขยกไปได้ มาระปะนั้นอยู่ไม่ไกล เพียงแต่ระยะทางเดิน 2 ชั่วโมงกว่า วันนี้เราตั้งเป้าหมายไม่ไกล เพียงแค่ถึง มาระปะเท่านั้น เนื่องจากความเจ็บป่วยเป็นตัวกำหนด

ออกจากตึกเจมาได้ไม่เท่าไร ก็พบกับสภาพธรรมชาติเดิมยังคงเป็นลานกรวดร่างอัน กว้างใหญ่ไพศาล มีที่พิเศษอย่างหนึ่งคือหุบเขานี้มีลมแรงจัดพัดอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เช้าตรู่ถึง เที่ยงวัน ลมพัดส่งไปทางมารปะ หยุดพักหนอยหนึ่งแล้วพัดทวนกลับ

ที่นี้เหมือนแดนสนธยา เทือกเขาสีดำ ระเกะระกะด้วยก้อนหิน กับเทือกเขาสีน้ำตาลเข้ม ที่เห็นชะโงกจุ่มง่า เต็มไปด้วยริ้วรอยกัดเซาะของน้ำ พื้นดินและไหลเขาแห้งแล้ง ปราศจาก ต้นไม้ใบหญ้า เต็มไปด้วยพวงหนามเดี่ยว และสนแคระที่สูงไม่ถึงศอก ลมแรงจัดพัดจนพุ่มหนาม และสนเอนลู่แทบจะถอนรากหลุดลอย สายลมพัดผ่านช่องอนโตรกผา ดังหวีดหวิว เหมือนเสียง คร่ำครวญของภูตผีปีศาจ คงไม่เคยมีใครคาดคิดว่าสถานที่เช่นนี้มีอยู่จริงในโลก

กลางทะเลกรวดเว้งว่าง มีแต่ความเปลี่ยวร้าง และเสียงคร่ำครวญของหุบเขา

นี่เราได้มาถึงสุดขอบโลก ในดินแดนสนธยาที่ปราศจากมนุษย์กล้ากรายมาถึงแล้วหรือ เส้นทางที่เปลี่ยวร้างไร้ผู้คนสัญจร มีแต่คนพเนจรคู่หนึ่ง ผู้อ่อนล้า และหัวใจถ่วงหนักด้วยความ ทุกข์

เราลากฝีเท้าแผ่วล้า เดินด้านลมแรง ในใจเหงา มีแต่ความเศร้าอาดูร ทุกย่างก้าวคือ ความเจ็บปวด คือความลำบากยากเข็ญ อุปสรรคไม่ได้อยู่ที่เขา อยู่ที่ความเจ็บป่วยทางกาย อุปสรรคที่แท้จริงมันอยู่ที่ใจ เจ็บป่วยทางใจจึงเป็นของแท้ แผลใจนั้นลึกซึ้งและเจ็บปวดกว่าที่ คาดคิด ความยึดมั่นถือมั่นก็หนาหนวกกว่าที่จะขจัดไปได้ในช่วงเวลาสั้น ในยามนี้เราก็เหมือนสัตว์ ป่าที่ซมซานหลบหนีมาเสียแผล มาให้ธรรมชาติช่วยสมาน ให้ลมและแสงแดดเคียวกรำแผดเผา เอาความเหงาและความเปลี่ยวมาประคบ ให้ความทุกข์และความเจ็บป่วยยากลำบากเป็นยา มาให้ความเหนียวล้าถอนทำลายอัตตาและความหลงผิด เราต้องถอนทำลายรากแก้วแห่งความ ยึดมั่นคง จะต้องพรากมันจากผืนดินอุดมที่หล่อเลี้ยง ให้มันหยั่งลงแทนในพื้นที่แห้ง ๆ แฉ้ง ๆ ให้ตากน้ำค้าง ลม ฝน แดดและหิมะ ให้ต้นไม้แห่งมายาเหี่ยวเฉาตายลงที่สุดใน

หวัเข่าซึ่งเจ็บปวดมากขึ้น ชีวิตในยามนี้ตกต่ำจนถึงที่สุด ถูกกลุ้มรุมด้วยเรื่องร้าย เป็น เพียงคนพเนจรที่ไร้จุดหมาย มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาในโลก ต่างก็เป็นคนพเนจร โลกนี้เป็น หนทางที่เราไม่รู้

เหลียวหาไม้เท้าสักอันก็ไม่มี ที่นี้ไม่มีกอล์ฟ มีแต่ก้อนหนาม ทนเขยกไปได้ก็ระยะหนึ่ง พบชาวทิเบตผ่านทางมา หยุดพักแบ่งนุหรีให้เขาสูบ พวกเขายิ้มสวยมาก เป็นยิ้มที่หนักแน่น ซึ่ง พร้อมจะยอมรับต่อทุกสิ่งทุกอย่าง ต่อสภาพดินฟ้าอากาศอันทุรกันดาร ต่อเรื่องราวในชีวิตของเขาเอง ต่างก็เป็นคนเร่ร่อนที่อยู่ห่างไกลบ้านเกิดของตนเอง

ขอกิ่งไม้เล็ก ๆ จากชาวทิเบตมาใช้ต่างไม้เท้า ไม้ดีนิก แต่ก็ช่วยพยุงร่างได้ ทรายใตที่ เดินไหวก็จะเดินไป ถ้าคลานไปได้ก็จะคลานไป ไม้เท้าอันนี้มีค่ากว่าเพชรกว่าทอง คุณค่าของ สิ่งต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับจังหวะเวลาและโอกาส เหลียงมองซ้ายขวา หิมาลัยก็ยังคงเป็นหิมาลัย ที่ ยิ่งใหญ่จนไม่เปิดโอกาสให้เราต่อล้อต่อเถียง

ลมแรงพัดเป่า หิมะในซอกผา ปลิวฟุ้ง

เป็นภาพที่เต็มไปด้วยพลัง เต็มไปด้วยความรู้สึกที่อ้างว้างโดดเดี่ยวและลึกลับอย่างน่าหวาดหวั่น ผันงิสดำและหิมะสีขาว สายลมกราดกริ้ววเป็นพลังและอานุภาพที่ไม่อาจต่อต้านได้

เราเคยคิดลึกลับความทุกข์ แม้มันเหมือนกับเงาที่เกาะติดเราไปทุกแห่งหน ไม่ว่าจะหนีไปในดินแดนที่ห่างไกลเพียงไหน ดูเหมือนความทุกข์นี้จะไว้อร่า และติดตามไปกระหน่ำซ้ำเติม ยิ่งลึกลับมันก็ยิ่งติดตามไป แฝ่อานุภาพปกคลุม ยิ่งดินก็ยิ่งผูกมัด ยิ่งสลัดก็ยิ่งติดแน่น แปลกที่เดียวนี้จิตใจดิ้นรนลึกลับนั้นเช่นนั้นกลับสงบลง อาจเป็นเพราะเราเคยชินกับมันมากขึ้น คุณเคยกับมันมากขึ้น เราชวนความทุกข์เดินทางไปด้วยกัน หยุดพักเมื่อเหน็ดเหนื่อย และร่วมกันอาหารเมื่อโหยหิว เราชวนความทุกข์ให้มานอนใต้ผ้าห่มผืนเดียวกัน ชวนกันชมความงาม เรารู้สึกคุ้นเคยกับมันมากขึ้น อยู่กับมันได้มากขึ้น กาลเวลาทำให้เราเรียนรู้ นี่คือนิทรสหายสนิทที่เราไม่อาจปฏิเสธได้ เมื่อจิตใจหยุด การดิ้นรนลึกลับนั้นก็กลับสงบคลายลงอย่างแปลกประหลาด

**ในดินแดนเปลี่ยวร้างห่างไกล
ฉันพบดอกไม้สีเหลือง
โดดเดี่ยวบานเบิก**

น่าแปลกที่มีสิ่งบอบบางละเอียดอ่อนเช่นนี้ ถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางสถานที่เช่นนี้ ถึงจะเป็นจุดเล็ก ๆ แต่ความงามของมันก็แผ่ขยายออกอย่างเปี่ยมด้วยพลังไม่แพ้หินผาและลมพายุ โดยเฉพาะผู้ที่ได้พบเห็น ดอกไม้สีเหลืองได้เข้าไปประดับอยู่ในใจของคนเร่ร่อนเหนื่อยล้า น้อมนำความหวังและความสดชื่นกลับมาสู่ชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

เรามารั้งมารปะในตอนบ่ายจัด ที่เมฆดำปกคลุมฟ้า

ปยุฟ้า

ตื่นขึ้นมาเช้าวันนี้
เกล็ดหิมะโปรยปราย
เต็มฟากฟ้า

เมฆดำของคืนวาน อาบความหนาวเย็นของฟากฟ้าและขุนเขา พอรุ่งเช้าก็กลับกลายเป็นสีขาว ฟูเบา กลุ้มคลุ้มด้วยแรงลมเป่า หล่นพราวลงปกคลุมพื้นโลก ปยุฟ้าสีขาวคือค่าล้ำ ทักทายในยามรุ่งอรุณ ที่ดวงอาทิตย์ยังนอนหลับไหลอยู่ภายใต้ผ้าห่มเมฆ

บนดาดฟ้าชั้นบน ซึ่งใช้เป็นที่เก็บพืนของโรงเตี๊ยมโบราณ ทิวเขาและทัศนียภาพพรา เลือนด้วยแรงบดบังของหิมะ อากาศมีดครึ้มและหนาวเย็น ลมพายุกรรโชก หวิดหวิว ริ้วรงมนตรา บนยอดอาคารบ้านเรือนสันสะท้อนโบกสะบัด ยิ่งเน้นให้ความรู้สึกอ้างว้างหดหู่ชัดเจนยิ่งขึ้น กลิ่น ไหม้ของใบสนหอมที่เจ้าของบ้านใช้เผาไฟต่างก่ายานโชนมาแผ่ว ๆ ยิ่งเน้นบรรยากาศดุสึกลับ ยิ่งขึ้นเทือกเขานิลคีรี (ขุนเขาสีดำ) ที่อยู่ห่างไกลออกไป เปล่งอาณาภาพของมันจนถึงขีดสุด พลังสีดำของมันพวยพุ่งเจิดจ้า ตัดกับละอองหิมะสีขาวและบรรยากาศขมขมัว ปยุหิมะขาวยิ่ง วาววับ สีดำของภูผายิ่งเปล่งประกาย ไม่ใช่สีดำของกลางคืน และไม่ใช่สีดำของถ้ำไม้ แต่เป็นสี ดำของความตาย ของความลึกลับที่ไร้ผู้ต่อต้าน สงครามระหว่างภูผาและปยุเมฆยังดำเนินอยู่ ต่อไปอย่างเข้มข้นบันดาลให้ผู้ที่เผชิญได้พบเห็นต้องรู้สึกเย็นเยือกเข้าไปถึงภายใน ความตาย และการเกิดบรรจุอยู่เต็มฟากฟ้าและแผ่นดิน มันหมุนวนอยู่ตรงหน้า จากช้าแล้วค่อยเร็วขึ้นเร็วขึ้น จนหลอมรวมเข้าด้วยกัน เป็นวังวนดึงดูดสรรพสิ่งหายนะเข้าไปภายใน

ล่องเขายามบ่าย หิมะซาหลงจนหยุดตก บรรยากาศหยุดนิ่งอย่างแปลกประหลาด คล้าย กับว่าโลกทั้งโลก ชีวิตทุกชีวิตต่างก็หยุดสนิท เราออกไปเดินเล่นในสวนแอปเปิ้ลใกล้ ๆ และได้ เห็น

ภายหลังพายุหิมะ
บรรดากิ่งก้านสีน้ำตาลเปล่าเปลือย
กลับกลายเป็นสีขาว

เหมือนมะขามหวานเคลือบน้ำตาล ใครคนหนึ่งออกความเห็น ชี้ให้ดูกิ่งแอปเปิ้ลไร่ใบที่ ห่อหุ้มด้วยयोगใยสีขาว แต่ที่งดงามที่สุดเห็นจะเป็นลูกของมัน ผลสีแดงเข้มสด ฉ่ำจนแทบปริ แยกออกมา ฝ้าน้ำแข็งที่จับอยู่บนผิว ยิ่งเน้นให้สีแดงดูสดอ้ม ที่มารปะนี้มีชื่อในเรื่องแอปเปิ้ล เรา อดไม่ได้ที่จะไปซื้อมาชิม โลละ 10 บาทเท่านั้น สดฉ่ำใจดีแท้

พอบ่ายจัดหิมะก็ตกลงมาอีก มันคงจะตกไปทั้งคืน คนที่นี้บอก ตกลงวันนี้เป็นอัน เติงทางต่อไปยังจอมขอมไม่ได้ พายุยังจัดและหนทางเดินก็ถูกกลบกลืนหมดจนแลไม่เห็นรอย ทาง ในภูมิอากาศเช่นนี้ยามมากที่จะหลงทาง ตกลงเราจะพักอยู่ที่นี้อีกคืนหนึ่ง รอจนกว่าหิมะ หยุดและอากาศใสกว่านี้

หลังอาหารเย็น เรานั่งผิงไฟอยู่กับนักเดินทางกลุ่มใหญ่ ต่างก็เล่าสู่กันฟังถึงเรื่องราวที่ ตนได้เผชิญมาระหว่างการเดินทาง พอดตกตึกต่างก็แยกย้ายกันไปพักผ่อน แต่เรายังนั่งอยู่หน้า กองไฟ และชวนกันเปิดประตูที่พุกออกไป

เมื่อพายุหิมะผ่านพ้น
จันทร์กระจ่างกลางฟากฟ้า

แสงจันทร์ในคืนนั้นนุ่มนวล เยือกเย็นและมีอาณาภาพลอบประโลมใจอย่างแปลก ประหลาด เมฆดำสลายไปสิ้น และฟากฟ้ากลับคืนสู่ความกระจ่างสดใสดังคราก่อน มีเด็กเล็ก ๆ สองคนวิ่งหลบหายเข้าไปในเงามืดของชอกตึก เป็นสองพี่น้องที่เราเห็นแต่ตอนกลางวัน ในยาม ดึกอันหนาวเย็นที่ผู้คนพากันปิดประตูบ้าน ซุกหาความอบอุ่นอยู่ภายใต้ผ้าห่ม นำประหลาดใจที่ เด็กเล็กๆ สองคนยังวิ่งกันอยู่ เป็นผู้คนเล็ก ๆ สองคน ๆ ที่มีชีวิตอยู่ในเมืองร้าง หรือว่าแจะไม่มี

บ้านช่องอยู่ เป็นเด็กพเนจรที่ปราศจากที่มาและไร้ที่ไป เรายังจำดวงตาใสแจ้วของแกได้ ตอนที่
เราไปซื้อแอปเปิ้ลและแกมาแอบมองดู จนเรารู้สึกเอ็นดูและแบ่งให้แกไป เรามองดูฟ้ามองดู
จันทร์แล้วนึกถึงแก วอนแสงจันทร์เปล่งความอบอุ่นทดแทนความหนาวเย็นของค่าคืน

เราหลับตาลงแล้ว แต่ใจของเรายังไม่หลับ ความหนาวเย็นทำให้ความคิดแข็งตัวและตก
ผลึก เราสามารถหยิบมันขึ้นมาดู วางลงทีละอัน เรียงรายไว้ แล้วหวนกลับมาหยิบขึ้นพินิจอีก
โลกในทัศนะของเรากลายเป็นความคิดและอารมณ์ความรู้สึกชิ้นเล็ก ๆ มากมาย กระจัดกระจาย
เกลื่อนกลาดอยู่ แต่จะหาของจริงสักชิ้นก็ไม่พบ พอแสงแดดในยามเช้าส่องมาตอง ก็สะท้อน
ส่องประกายงดงาม ลุ่มหลงงงวยอยู่กับมันได้ชั่วขณะ ก่อนที่จะละลายหายไปจนไร้ร่องรอย
ความรักและเสียดายทำให้เราสร้างมันขึ้นมาอีก จากสิ่งที่ไร้ตัวตน ช้ำแล้วช้ำเล่า จนที่สุดก็ถึง
ทางตัน ที่ซึ่งการมีอยู่หรือหมดไปต่างก็ไร้ความหมาย

ยามเที่ยงคืน อากาศยังคงหนาวเย็นขึ้นเรื่อย ๆ ไม่รู้แนก้องศาใต้ศูนย์ ลบแปด-ลบสิบสี่
กระมัง ในความเงียบสงัดที่ค่าคืนคืบคลานขึ้นมาจนถึงจุดสูงสุด พลังความเย็นดูจะเป็นพลังหลัก
ที่ปกคลุมโลก เราแว่วเสียงสายน้ำที่กำลังจะแข็งตัว

ธารน้ำแห่งฤดูหนาว
พoyามเที่ยงคืน
ดึกลับกลายเป็นผลึกใส

ที่น่าสนใจที่สุดคือสภาวะขณะที่สายน้ำอันหลากหลายไหลกำลังจะหยุดนิ่งแข็งตัวเป็นแก้ว
ผลึก ณ จุดนัดพบของพลังการเคลื่อนไหวและพลังการหยุดนิ่ง ณ ที่ซึ่งพลังสองประการมา
บรรจบกันและหลอมรวมห่อหุ้มกันและกันไว้ ถ้าหากเราสามารถสะท้อนภาวะอันพิเศษสุดนี้
ออกมาเป็นภาพ หรือฉายมโนภาพของสภาวะอันลุ่มลึกที่ใจแลเห็นออกมาได้ คงจะไม่มีใครกล้า
โต้แย้งว่า มันงามเพียงใด เหนือกว่าความงามด้วยซ้ำ ไม่ใช่สายน้ำหรือแก้วผลึกที่งดงาม ไม่ใช่
ความเย็น ไม่ใช่ไออุ่น ไม่ใช่การเคลื่อนไหวหรือหยุดนิ่ง สิ่งนั้นไม่ใช่ความงามด้วยซ้ำ เป็น
เพียง "สิ่งนั้น" ซึ่งก้าวล่วงพ้นขอบเขตและมิติของโลกนี้

ผู้เขียนจบ

เช้าวันนี้ที่แสงแดดปลุกขึ้นมาจากนิทรอันหนาวเย็นมิใช่ผู้คน ทว่า

**แสงแดดอบอุ่น
ปลุกสายน้ำให้ลำธาร
ให้ตื่นจากความหลับไหล**

จากสัมผัสแรกของลำแสงอันอบอุ่น พื้นน้ำแข็งในลำธารดูดซับสัมผัสและอารมณ์ ความรู้สึกของแดดทั้งหมด เข้าไว้ในตัว ฝ่ายหนึ่งกระดือรือร้นและเร่งเร้า อีกฝ่ายหนึ่งเฉยชา อ้อยอิ่ง ในที่สุดพื้นน้ำแข็งก็รับเอาพลังความกระดือรือร้นจากแสงแดดไว้ เริ่มเอี่ยมเหลวและหลอมละลาย เสียงแผ่น้ำแข็งแยกแตกกร้าว หลุดออกจากกัน ดังเหมือนกรีดโลหะ น้ำแข็งเปล่งเสียงร่ำร้องของตัวเอง ก่อนที่จะกลับคืนสู่สภาพของเหลว สืบตาตื่นเต็มที่และหลากไหลไป

น้ำค้างและหมอกจับตัวเป็นฝ้าน้ำแข็งสีขาวตามพื้นดิน ตามแอ่งน้ำเล็ก ๆ และตามร่องดินที่มีน้ำขัง ซึ่งกลายเป็นน้ำแข็งหมดสิ้น บัดนี้ต่างกลับคืนสู่สภาพของเหลว เมื่อความหนาวเย็นถูกไออุ่นของแสงแดดพรากจากไป

เราเริ่มออกเดินทางในตอนสาย เมื่อสายน้ำในลำธารกลับคืนสู่พลังดั้งเดิมของมัน พลังของการไหลและความอ่อนเหลว เราเดินย้อนกลับมาทางเก่า หวังที่จะเยี่ยมผู้ลี้ภัยชาวริเบต และชมดูงานศิลปะหัตถกรรมของเขา หยองบอกว่าอยากได้พรมขนสัตว์สักผืน ชาวริเบตเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชาวริเบตนับแสนคนที่อพยพออกจากที่ราบสูงริเบตเมื่อคราวที่จีนใช้กำลังทางทหารเข้ายึดครองประเทศนั้น ความเคร่งครัดต่อศาสนาและจิตใจรักอิสระทำให้ผู้คนเหล่านี้อพยพออกจากแผ่นดินของตน รอนแรมข้ามเทือกเขาสูง ผจญกับความอดอยากและความหนาวเย็น เพื่อแสวงหาดินแดนแห่งใหม่ที่มีเสรีมากกว่า เสรีภาพที่จะร่อนเร่และท่องเที่ยวไปในดินแดนกว้างใหญ่แห่งเทือกเขาหิมาลัย เสรีภาพที่จะถือศาสนา ซึ่งฝังแน่นและกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตใจของเขา การอพยพนี้ก็ดำเนินต่อเนื่องมาตลอดเวลาหลายปีหลังจากที่จีนเข้ายึดครองริเบตและองค์ทะเลาะเสด็จลี้ภัยไปอยู่ในอินเดีย ขบวนการผู้ลี้ภัยอพยพออกมาระลอกแล้วระลอกเล่า ส่วนหนึ่งเข้าไปอยู่ในอินเดียตอนเหนือ อีกส่วนหนึ่งเข้าไปอยู่ในภูฏานและเนปาล การอพยพนี้เริ่มช้าลงเมื่อทางการจีนเริ่มกวาดล้างตามพรมแดน และรัฐบาลของแต่ละประเทศจะไม่เต็มใจและพยายามผลักดันผู้ลี้ภัยเหล่านี้ออกจากประเทศของตน แต่ผู้ลี้ภัยในเนปาลนั้นจะได้รับ การปฏิบัติดีกว่าที่อื่น อาจจะเป็นเพราะริเบตกับเนปาลมีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เส้นทางที่เดินอยู่นี้ก็เป็นเส้นทางการค้า สำหรับกองคาราวานสัตว์ต่าง ๆ และคนเดินเท้า เมืองในเนปาลทางแถบเหนือนี้ก็ล้วนเป็นเมืองริเบตเดิมทั้งสิ้น จะเห็นได้จากชื่อเมือง สิ่งก่อสร้างและวัดวาอาราม คนเนปาล คนฮินดู และคนริเบตถือเป็นชนชาติที่ผสมกลมกลืนกันได้ดี

เดินมาเกือบชั่วโมง ก็เห็นธงทิวปลิวไสวอยู่ปากลำน้ำข้างโน้น มีสะพานเล็ก ๆ ทอดข้ามไป เด็ก ๆ เห็นเราก็วิ่งหนี คงเห็นหน้าตาเราแปลกประหลาด ไม่เหมือนชาติไหนในดินแดนแถบนั้น และก็ไม่ใช่ฝรั่งด้วย อาจจะเป็นผีน้ำก็ได้ เราเข้าไปภายในค่ายซึ่งปักธงชาย ธงแถบจาริกมนตราเป็นอักขระริเบต ปลิวไสวเป็นทิวแถวอยู่เหนือที่พัก มีคนหนึ่งออกมาต้อนรับ พูดภาษาอังกฤษคล่อง แกบอกว่าแกเป็นหัวหน้าชุมชนแห่งนี้ เราพูดคุยกัน แกอธิบายให้ฟังว่าชาวริเบตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ทอพรม และทอผ้าขนสัตว์ นี่เป็นอาชีพหลัก โดยทั่วไป แกพาเราเข้าไปชมการทอพรมด้วยมือในโรงงานช่าง ๆ มีสมาชิกในชุมชนเข้ามาทำพรม พรมเหล่านี้เมื่อขายได้ก็แบ่งเงินกัน ส่วนมากก็ส่งไปขายในเมืองหลวงและส่งไปยุโรปและอเมริกา พรมนี้มีสองชนิด คือขนแกะกับขนจามรี และการย้อมสีก็มีสองอย่าง คือ สีย้อมเคมีกับสีธรรมชาติ แต่พรมชนิดดีที่สุด้นั้นเป็นพรมขนจามรีที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ หยองตั้งใจซื้อพรมจามรีมาผืนหนึ่งเป็นของที่ระลึก

เจ้าบ้านแกเชิญให้เข้าไปดื่มชาในบ้านของแกก่อน ผ่านลานบ้านมีคนแก่กับเด็ก ๆ นั่งอาบแดดป็นกองกรอเส้นด้ายขนสัตว์อยู่ มีตาแก่คนหนึ่งมองหน้าเรา แล้วก็แลบลิ้นให้ แลบบอกมาเสียยาว เราออกทิ้งในหน้าตา ผมเผ้า และเสื้อผ้าของแก มันเหมือนต้นไม้เฒ่าที่ยืนต้นอยู่บนผา

สูง ในอากาศหนาวเย็น ตามกิ่งก้านปกคลุมไปด้วยตะไคร่ ซึ่งงอกเสียววรุ้งรุ้งเหมือนหวดคราสีเขียว นี่เป็นชาวริเบตคนแรกที่แลบลิ้นให้ ไม่แน่ใจว่าเป็นวิธีการทักทายของชาวริเบตหรือเปล่า เพราะเคยอ่านเจอแต่ในหนังสือ และริเบตที่ผ่านพบตามรายการก็ไม่เคยเห็นแลบลิ้นให้ อย่างนี้ เพียงแต่กล่าวทักทายกันด้วยถ้อยคำ หรือแอาจจะชมชอบเราเป็นพิเศษก็ได้ จะอย่างไร นั้นไม่แน่ใจ เพราะลืมหืมตาหัวหน้า แต่ผู้เดานั้นแลบลิ้นแล้วก็ยิ้มหวาน เห็นฟันหรือหรือหมอนเป็นคราบเหลือง

ชาที่เขายกมาเลี้ยง เป็นชาตามแบบฉบับริเบตที่เรียกว่าคลี ซึ่งมีส่วนผสมคือ น้ำชาร้อน ๆ ที่ชงด้วยใบชาริเบต เนยและเกลือ เขาเอาสามสิ่งนี้ใส่ในกระบอกไม้ มีไม้เป็นก้านชกเหมือนลูกสูบ ให้ของสามสิ่งเข้ากัน จิบดูร้อน ๆ ก็หอม ๆ มัน ๆ รสปะแล่ม ๆ สีขุ่น ๆ มีมันเนยลอยอยู่เป็นฝ้า ตรีคตรงดูถึงส่วนผสมของชาตำรับนี้ก็ดูมีเหตุผล ริเบตเป็นดินแดนอันหนาวเย็น การเดินทางตั้งแต่กำลังกล่อมเนื้อ ผ่านภูมิประเทศอันรายรอบด้วยขุนเขาทิวทัศน์ดาร จึงทำให้เหน็ดเหนื่อยเป็นพิเศษ การนั่งลงดื่มชาร้อน ๆ ที่มีเนยให้แคลอรีสูงและมีเกลือช่วยบรรเทาอาการเพลีย และการสูญเสียเหงื่อ ในสภาพอากาศและภูมิประเทศเช่นนี้ จะมีเครื่องดื่มอะไรที่ครบถ้วนในอุดมคติเช่นนี้เล่า

หลังจากล้าล้ากันอย่างไม่ไตร่ตรอง เราจากค่ายชาวริเบตเมื่อตอนบ่าย มุ่งหน้าไปสู่จอมชอม เมืองที่เป็นที่ตั้งของอำนาจรัฐ ทางหัวเมืองฝ่ายเหนือ หนทางก็ยังคงเป็นลานกรวดร้าง ซึ่งแผ่กว้างออกจากทิวเขาทั้งสองด้าน กรวดเล็ก ๆ และทรายสีเทาเป็นท้องน้ำแห้ง ๆ ซึ่งเต็มไปด้วยสายน้ำเล็ก ๆ ตื้น ๆ หลากใหลซอกซอนแตกแขนงออกมากมายดั่งกิ่งไม้ เป็นลานกรวดร้างภายในหุบเขาที่ทอดยาวไปจนสุดขอบฟ้า ลมแรงพัดจัดเลยหนาวเย็น กอหนามเตี้ยตามเนินเขา ลู่เอนและส่งเสียงหวีดหวิว นี่เป็นเสียงคร่ำครวญของสายลมหรือเสียงครวญครางของกอหนาม เป็นเสียงร่ำร้องของแผ่นดินและหินผา หรือว่าเป็นเสียงครวญในหัวใจอันอ้างว้างของมนุษย์กันแน่

เรามาถึงจอมชอมในยามบ่ายจัด ตรงปากทางเข้ามีโรงเตี๊ยมอยู่สองสามแห่ง ถัดไปมีที่ทำการของรัฐบาล มีสนามบินเล็ก ๆ และค่ายทหาร ข้ามปากแม่น้ำไปเป็นบ้านเรือนราษฎร มีร้านทำขนมปังอยู่ร้านหนึ่ง เป็นขนมปังที่ทำจากแป้งชั้นเลว แข็งปังและราคาแพง มีเด็ก ๆ เล่นกันอยู่ตามหัวมถนนและริมกำแพง เห็นจามรีตัวใหญ่บรรทุกฟืนอยู่บนหลังสิ๊ก 4-5 กำมือ มันเดินมาตามถนน หยุดยืนอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็เลี้ยวเอาหัวตันประตูแทรกตัวกลับเข้าบ้านเจ้าของ เป็นเมืองเล็ก ๆ ที่เจียบเหงาเปล่าเปลี่ยว นอกจากเด็ก ๆ แล้วแทบจะไม่เห็นพวกผู้ใหญ่ออกมาเดินตามท้องถนน

เราย้อนกลับมาพักที่โรงเตี๊ยมแห่งหนึ่ง ซึ่งปลูกหันหน้าเข้าหายอดเขาที่ปกคลุมด้วยหิมะ เจ้าของที่นี่ชื่อ นิรมล ซึ่งเพื่อนฝรั่งคนหนึ่งแนะนำให้มาพักด้วย ดกกลงสนราคาเกินร้อย และเราเลือกห้องรวม มีเตียงตั้งอยู่ 7-8 เตียง เราเลือกอยู่มุมสุด ไม่มีนักเดินทางคนอื่นอยู่เลย ที่นี่มีเราสองคนเท่านั้นที่มาพักในวันนี้

พอดึกเย็น เราก็รู้ความคิดผิดที่มาอยู่ที่นี่ เพราะที่นี่กลายเป็นสโมสรร่วมสุขของพวกเขา ข้าราชการหลังเลิกงาน กินเหล้าส่งเสียงดัง เล่นหมากรกระดานไม้ โขกกระดานลงเสียงลั่น พุดคุยกันทำลายความสงบเสียสิ้น กิจกรรมอันเอะอะนี่ยังคงดำเนินต่อไป หลังอาหารเย็นจนล่วงยามดึก เรากินข้าวเสร็จ รีบเข้าห้องปิดประตูลงกลอนกัน เสียงนั้นลอดเข้ามา มีเสียงเคาะประตู มีแหม่มสองคนเดินทางมาถึงในตอนหัวค่ำ ห้องนั้นจึงมีคนนอนเพิ่มอีกสอง สองสาวขำเลี้งดูเราอย่างไม่แน่ใจ หลอนไปเลือกที่สุดมตรงข้ามกับเรา

ดึกคืน พวกขี้เมาและนักส่งเสียงดังพากันกลับไปหมดแล้ว ปล่อยให้ความหนาวเย็นและความเจี๊ยบของยามค่ำมีชัยเหนือกระแสเสียงของชีวิต ดวงจันทร์โผล่พ้นยอดเขา หิมะเบื้องหน้าเกือบเต็มดวงแล้วซี ทอแสงนวลลงเหนือแผ่นดินและขุนเขา แสงของมันสาดส่องลอดหน้าต่างเข้ามาในห้อง เย้ายวนใจให้ลุกจากผ้าห่มขึ้นมาชะเง้อดูที่หน้าต่างห้วนอน ยิ่งสูงขึ้นกลางฟ้า ก็ยิ่งกระจ่างนวล ขุนเขาที่เราแลเห็น ท้องน้ำ แผ่นดิน และบรรดาทัศนียภาพอันธรรมชาติสามัญในยามกลางวัน แต่ในยามนี้กลับต่างออกไปโดยสิ้นเชิง ยามกลางคืนปลูกแผ่นดินและขุนเขาให้ขึ้นมาเรียงร่าท่ามกลางแสงจันทร์ มันให้ชีวิตอีกชีวิตหนึ่งซึ่งไม่เหมือนยามกลางวัน ทุกสิ่งทุกอย่างมี

จังหวะและเวลาของมัน ต่างมีแง่มุมในโอกาสและเวลาที่เหมาะสม มันจะสำแดงตัวออกอย่างมีพลังเปี่ยมเสน่ห์งดงามอย่างที่เราคาดไม่ถึง

ประกายของหิมะบนยอดเขา วาวงามอยู่ในแสงจันทร์ ไม่มีแม้เสียงแมลงร้อง เป็นคำคืนอัน เจริญสนิท

**คำคืนผู้เจริญ
ขุนเขาผู้เจริญ
ยอดเขาหิมะ
เพียงจ่านรรจา
ด้วยถ้อยคำเจริญล้ำลึก**

พลังของความเจริญได้รวมตัวเข้ากับพลังความหนาวเย็น ตัวของเราได้แตกสลายออก
กลืนรวมเข้ากับความเจริญยิ่งใหญ่

บัดนี้เรามาถึงระดับ 9843 ฟูตเหนือหน้าทะเล

เพียงคนพเนจร

ตื่นขึ้นมาเกินห้าเข้าตอนสาย ๆ แหม่มสองคนนั้นนั่งกินขนมปังอยู่ที่โต๊ะก่อนแล้ว มองกันไปมองกันมาอยู่สักพัก รู้สึกคุ้นเคยมากขึ้น ในที่สุดแกก็เริ่มชวนคุยก่อน ถามเราสองคนมาจากไหน เป็นญี่ปุ่นหรือเปล่า เรานึกขำในใจ เพราะอันที่จริงก็ถูกคนทักว่าเป็นญี่ปุ่นมาตลอดทาง นี่เป็นความคิดของหยอง เพราะหน้าตา ก็บอกก็ให้ออย่างนั้น แต่ที่แปลกคือแม่แต่เรา เขาก็พลอยเหมาเอาว่าเป็นญี่ปุ่นไปด้วย

แหม่มสองคนนั้นแปลกใจที่รู้ว่าเป็นคนไทย เธอบอกว่าไม่เคยเห็นคนไทยมาเที่ยวแบบนี้ เราบอกว่าคนไทยที่อยากมาเที่ยวแบบนี้มีอยู่ และมีไม่น้อย ส่วนมากเป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ที่รักการผจญภัยและการเดินทาง เพียงแต่ว่าคนหนุ่มสาวไม่ค่อยจะมีเงินมากนัก ทำงาน 10 ปีเก็บค่าเครื่องบินยังไม่ได้ ทั้งที่หัวใจอยาก ส่วนคนที่เขาสามารถออกไปท่องเที่ยวต่างประเทศได้ เขาก็คงไม่มาแบบนี้ เขากลัวความไม่แน่นอน กับความยากลำบาก แล้วก็ความสะดกสบายได้ กลายเป็นความเคยชินอย่างใหม่ที่แก้ไม่หาย มันเกิดขึ้นทุก ๆ วันอย่างจำเจซ้ำซากเหมือนเครื่องจักร เป็นความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ต้องจ่ายค่าตอบแทนราคาแพงด้วยอิสรภาพและความกลัว มันแพงเกินไปสำหรับชีวิตคน

หลอนเอาเนยแข็งมาแบ่งให้เรากิน บอกว่าเอามาจากประเทศของตน เราจึงรู้ว่าเป็นคนฮอลันดา พอเริ่มคุยกันรู้สึกว่ายอธยาศัยโอบอ้อมอารี เป็นนักศึกษาทั้งคู่ กลับจากนี้ไป ยังต้องไปเรียนต่ออีก หลอนแนะนำตัวเองว่าชื่อมายัน อีกคนหนึ่งชื่อยาก ๆ ซึ่งพอแนะนำเสร็จก็ลืมทันที เราพูดคุยแลกเปลี่ยนกันถึงเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ในบ้านเราและฮอลแลนด์ การเดินทางมักจะ เป็นเพื่อนกันได้ไม่ยาก ด้วยค่าที่ตกต่ำเพียงสิ้น ๆ แล้วมีตรากฎก็เริ่มต้น อยู่เมื่ออยู่ และจากเมื่อจาก สันยวต่างกันไป บางครั้งก็ลวงลับไปเร็วดังดอกแก้ว บางครั้งก็อดรนทนทานดังกล้วยไม้ และมีบางครั้งที่มีตรากฎนั้นยืนนานไปตราบชั่วชีวิต บรรดาหนุ่มสาวซึ่งออกมาใช้ชีวิตเป็นนักเดินทางเหล่านี้ มีไม่น้อยที่อยากพบอยากเห็นอยากเข้าใจโลก แสงสว่าง และครุ่นคิดเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ บ้างก็รักธรรมชาติ รักการผจญภัย บางคนออกมาเพราะรู้สึกว่าบ้านเมืองของตนอึดอัดจนเกินกว่าที่จะทนอยู่ได้ เขาต้องการจะได้เห็นอะไรใหม่ ๆ ที่เป็นมนุษย์ ไม่ใช่เป็นระเบียบเหมือนเครื่องจักร แต่ก็เหมือนกันอย่างหนึ่งที่ต่างก็ใช้ชีวิตง่าย ๆ และเป็นคนเหงา

ก่อนจากกันหลอนให้แว่นกรองแสงอาทิตย์ไว้ เมื่อรู้ว่าเราไม่มี บอกว่าจำเป็นมาก เพราะหนทางต่อไปต้องเดินข้ามทุ่งหิมะตอนกลางวัน ซึ่งแสงสะท้อนเจิดจ้ามาก ถ้าไม่มีแว่นป้องกันตา อาจเสียได้ แถมยังจะยึดเยียดเสื้อหนาวให้อีก เมื่อเห็นเราสองคนไม่ค่อยมีเสื้อใส่อุ่นเท่าไร แต่เรายืนกรานไม่รับ เพราะหนทางข้างหน้ายังหนาวเหน็บมาก เราเกรงว่าสองสาวอาจจะหนาวตายด้วยความอารี

เราโบกมืออำลามีตรเพียงชั่วคราวด้วยความรู้สึกอาลัยอาวรณ์ พร้อมทั้งกล่าวววยพรให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ หลอนล่องลงใต้ ลงสู่เขตที่ราบอันอบอุ่นเบื้องล่าง ส่วนเรายังคงตั้งเข็มบ่ายหน้าขึ้นเหนือ สูดินแดนแห่งหิมะและความหนาวเย็น

กาดไบเนคือจุดมุ่งหมายปลายทางที่เราจะไปพักค้างคืนในเย็นวันนี้ ผืนแผ่นดินยังเป็นลานกรวดร่างอันทอดยาวไปในระหว่างแนวเขา ยังคงเป็นลานกรวดราวที่เราเดินทางมาตลอดตั้งแต่ออกจากกาสา งานกรวดสีเทายังคงทอดยาวไปไม่รู้จบสิ้น แต่น่าแปลกที่ความรู้สึกในแต่ละช่วงไม่เหมือนกัน ทางจากกาสามายังตุดเจ หะแรกที่พบลานกรวดแห่งนี้รู้สึกจนและมหัศจรรย์ใจ รู้สึกเปล่าเปลี่ยววังเวงอยู่บ้าง แต่ผืนดินภายใต้ฝ่าเท้าก็ดูดซับเอาความหวาดหวั่นอ้างว้างไปได้ไม่น้อย มันยังก่อให้เกิดความรู้สึกของการหล่อเลี้ยงและความบรรเทา ในขณะที่หนทางจากตุดเจมายังมารปะ เต็มไปด้วยพลังการกดดันอันน่าสพึงกลัว เสียงครวญครางของลมที่พัดผ่านเว้งว้างของภูเขา ซึ่ง

เหมือนเสียงร้องของภูตผีปีศาจ เป็นแดนสนธยาที่เราไม่รู้จักและไม่คุ้นเคย แต่หนทางที่เรากำลังเหยียบย่ำอยู่ขณะนี้ทางไปสู่กาดไบเน ความรู้สึกเหมือนกับไปอยู่ในโลกดึกดำบรรพ์ เป็นยุคสมัยแรกสุด ก่อนที่สิ่งมีชีวิตใด ๆ จะถือกำเนิดขึ้น ลักษณะของแผ่นดินและก้อนหิน ขุนเขา

และธารน้ำ เปล่งประกายอันสีล้นออกมา แต่แปลกที่ความรู้สึกลึกลับนี้ไม่ได้ทำให้เราหวาดกลัว แต่ได้ความรู้สึกที่คุ้นเคยและสนิทสนม

เราเดินฝ่ากระแสลมแรงอันหนาวเย็น ความแรงของลมทำให้การเดินทางล่าช้าอย่างไม่น่าเชื่อ เหมือนมดตัวเล็ก ๆ สองตัวที่พยายามจะไต่ไปให้ถึงปากทางเข้าสู่ดินแดนหวงห้าม ซึ่งมีอสูรเฝ้ารักษาและหายใจออกมาเป็นลมพายุและความหนาวเหน็บเพื่อขัดขวางผู้ลวงล่า ยิ่งเดินทางไปหนทางยิ่งเปลี่ยวร้าง ตามรายทางเต็มไปด้วยก้อนหินสีดำ ๆ ขนาดเท่ากำปั้น หินสีดำเหล่านี้บางก้อนเมื่อตอยออกจะพบร่องรอยของฟอสซิลดึกดำบรรพ์ เป็นรอยของพวกตัวแมลง และสัตว์น้ำที่ทิ้งร่องรอยอยู่ในหิน สายน้ำคดเคี้ยววกวนอย่างไม่น่าเชื่อ แดกแขนงออกไปเหมือนกิ่งไม้ แล้วกลับรวมตัวเข้าหากันใหม่ แดกแขนงออกไปอีก หลายครั้งที่ต้องวกข้ามลำธาร ข้ามไปข้ามมา เพราะหนทางวกวนจนสุดที่จะเดินเป็นเส้นตรงได้

รอยทางค่อย ๆ พาดขึ้นสู่สันเขา เราไต่ตามไป พอถึงแนวสันเขา หนทางก็ราบเดินสบาย อากาศเริ่มเยือกเย็นขึ้นเรื่อย ๆ ดวงอาทิตย์ลับพันเหลี่ยมเขาไปครู่ใหญ่แล้ว คงเหลือเพียงแสงจาง ๆ ของกลางวันที่ยังอ้อยอิ่งอยู่ หนทางเริ่มลาดชันดิ่งชันเหมือนกับจะตัดผ่านขึ้นไปบนยอด เราแลเห็นเงาสีขาวเล็ก ๆ ของคนสองคน สวมกางเกงขาสั้น แขนงของหนักอึ้งอยู่บนหลัง กำลังย่ำเท้าก้าวสั้น ๆ ซ้ำ ๆ แต่ทว่าหนักแน่น ฝีเท้าของเขาหนักหน่วงและเชื่องช้าจนเรารู้สึกได้ถึงน้ำหนักบรรทุกบนหลังของเขา ทันใดเราเพิ่งสังเกตเห็นดวงจันทร์ดวงกลมโตโผล่พ้นยอดเขามา ตรงกับหนทางเดินข้างหน้า ภาพของกุลิกกลายเป็นเงาดำตัดกับดวงจันทร์ดวงใหญ่ และหนทางนั้นดิ่งชันขึ้นไปเหมือนกับเป็นหนทางนำไปสู่ดวงจันทร์ ภาพนั้นเป็นภาพที่งดงามมาก เป็นความงามที่ลึกซึ้งจนปราศจากคำบรรยาย เป็นความงามที่แฝงไว้ด้วยความเหนียวยาก และความทุกขระทมในชีวิตมนุษย์

ในที่สุดเราก็ถึงกาดไบนี่ เมื่อดวงตะวันเรียกเก็บแสงเข้าไปในอ้อมอกอุ่นของมันจนหมดสิ้น กาดไบนี่ก็ยังคงสภาพเป็นเมืองร้างเหมือนเมืองอื่น ๆ ที่ผ่านมา ถนนหนทางและตึกกรมบ้านช่องเป็นเงาตะคุ่มอยู่ในความมืด เงียบสงัด และหนาวเย็น มีแต่เพียงเสียงฝีเท้าหนัก ๆ ของคนสองคนที่ย่ำไปตามท้องถนน น้ำในลำธารเล็ก ๆ ในเมืองกลายเป็นแผ่นน้ำแข็ง เสียงก้องของฝีเท้า เสียงแผ่นน้ำแข็งในแอ่งข้างถนนถูกเหยียบแตก ความมืด ความเงียบ ความหิวทุกอย่างกอบปรักกันขึ้นเป็นบรรยากาศอันกดดัน เรารู้สึกถึงความหวาดกลัวที่แผ่เข้ามาตามไขสันหลัง

เดินอยู่พักใหญ่ ก็ยังไม่พบผู้คน และหาที่พักไม่พบ ได้ยินเสียงฝีเท้าแว่วมา เราเดินตามเสียงไป หวังจะพบคนให้ถามไถ่ ในเงามืดเราได้ยินเสียงฝีเท้าหนัก ๆ และเงาร่างผอมสูง เป็นนักเดินทางอีกคนหนึ่ง สวมเสื้อคลุมยาวของแคว้นกัศมีระ กล่าวทักทายกันแล้ว ทราบว่าเขาที่กำลังตามหาเพื่อนของตนเหมือนกัน คณะของเขาสามคนเดินข้ามช่องเขามันงมา และพลัดหลงกันไป ในพายุหิมะ เขาแวะมาตามเพื่อนเพื่อจะพบที่เมืองนี้ ดูท่าทางเขาเหนื่อยอ่อนอิดโรยมาก เขากล่าวว่ามีโรงเตี๊ยมที่ไหนบ้าง เราบอกว่าไม่ทราบ เพราะเพิ่งมาถึง เขาแยกไปอีกทางหนึ่ง เดินหาต่อไป เราก็เดินหาที่พักไปเรื่อย ๆ พอตีพบเด็ก ๆ กลุ่มหนึ่งวิ่งเล่นหัวเราะกัน เราเรียกเอาไว้ แล้วถามว่ามีโรงเตี๊ยมไหม เด็ก ๆ พาเราไปยังบ้านหลังหนึ่ง แล้วก็หัวเราะวิ่งหนีไป เราเรียกเอาไว้บอกขอบใจ แล้วก็เอาเปลือกหอยจากเมืองไทยให้คนละตัว ดูแก่ชอบมันมาก เจ้าของโรงเตี๊ยมออกมากล่าวปฏิสันถารกุลิกจอนำเข้าไปในบ้าน แกบอกโรงเตี๊ยมของแกชื่อว่า มุกตินาถิน ดูแก่กระตือรือร้นหาน้ำร้อนน้ำชาให้กิน จัดแจงที่หลับที่นอนให้แล้วออกมาชวนคุย สงสัยที่นาน ๆ จะมีคนมาพักสักครั้ง เพราะดูแก่กุลิกจอนั่นเดินดีเหลือเกิน

แกบอกว่าเป็นคนริเบต เมียแกก็เป็นคนริเบต และทำอาหารแบบริเบตอร่อยเสียด้วย แกเอารายการอาหารมาให้ดู เราสั่งอาหารริเบตไปสามสี่อย่าง มีแกงกะหรี่เนื้อจามรี กะหรี่ป้อปแบบริเบต ชุบเห็ด และขนมปังริเบตที่ทำจากแป้งข้าวโพด

เพิ่งสั่งอาหารเสร็จ ฝรั่งคนเดิมนั้นก็มาถึง แกบอกแกหาเพื่อนไม่พบ ตกลงจะพักอยู่ด้วยกันที่นี้

เรากินไปคุยกันไป แกบอกว่าแกเป็นคนเยอรมันชื่อไรเนอร์ คณะของแกออกเดินทางข้ามช่องเขามันงซึ่งสูงถึงหมื่นเจ็ดพันฟุต ระหว่างทางเกิดพายุหิมะ ก็พลัดหลงกันไป แกหลงอยู่คนเดียว เดินฝ่าพายุและลุยหิมะลึกถึงเข่า เดินอยู่สิบสี่ชั่วโมงจึงรอดตายมาถึงเมืองนี้ ดูสิหน้าไร

เนอร์ซิดเชื่อว่าโรยมาก แต่ยังทรหดที่รอดตายมาได้ เราพูดคุยกันอย่างถูกคอ ไรเนอร์เล่าว่าตัวเองเป็นนักศึกษาแพทย์อยู่ปีที่ 2 ที่มาเที่ยวนี้ก็หนีเรียนมา และตั้งใจจะหนีต่อไปให้ครบปี เรากล่าวว่าแล้วไม่กลัวโดนไล่ออกหรือ เขาบอกว่าพร้อมที่จะออกถ้าเขาไล่ออก ยิ่งเรียนยิ่งเบื่อ จบมาก็เป็นแค่เครื่องจักรรักษาโรค พูดได้สะอาดใจดีมาก ดูเขาจะเน้นเรื่องธรรมชาติและคุณค่าความหมายของชีวิตมาก และก็สนใจปรัชญาตะวันออกมากด้วย เขาเป็นคนที่นุ่มนวลและลึกซึ้ง เป็นนักเดินทางที่เราประทับใจที่สุดในการเดินทางครั้งนี้ เราคุยกันจนถึงดึกดื่น ไรเนอร์ขอตัวไปนอนก่อนเพราะเหนื่อยมาก

เจ้าของโรงแรมมุดสาห์ไปเอาพวงหรีดมาหนึ่ง มาจุดไฟให้เราฟัง ถึงจะเป็นแค่พวงหรีด แต่ก็ให้ความรู้สึกอบอุ่นได้ไม่น้อย ที่อบอุ่นมิใช่เพราะพวงหรีดไฟให้ความร้อนแรงกว่าไม้ฟืน แต่เป็นเพราะหัวใจเจ้าของสถานที่ที่อบอุ่นกว่าเจ้าของโรงแรมแห่งใด ๆ ที่ผ่านมา ดูแกเป็นกันเองและอัธยาศัยดีมาก แกบอกว่าไม้ที่จะใช้จุดไฟหุงต้มและให้ความอบอุ่นแกวนี้หายากมาก ถ้าจะเอาต้องเดินทางไปตัดป่าสนซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป 3 วัน ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ติดไฟได้จึงถูกชาวบ้านนำมาใช้ สถานที่นี้ให้ความรู้สึกเหมือนบ้านคนพเนจรที่ไร้หลักแหล่ง กับเจ้าบ้านผู้เอื้อเฟื้ออบอุ่น เรารู้สึกชอบแกมาก

คำคืนดีกสังัด ดวงจันทร์อาบแสงส่องไปทั่วแผ่นดินและขุนเขา สาดแสงผ่านกระจกหน้าต่างบานแคบ ๆ ความหนาวเย็นกลายเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิต มันไม่ได้แทรกเข้ามาในตัวเราจากภายนอก แต่ก่อเกิดขึ้นจากภายใน ยามนี้มีเราอยู่เพียงลำพังกับความเงียบ เรานึกถึงผู้คนพเนจรเหล่านั้น นึกถึงไรเนอร์ นึกถึงกรอนยา มายัน นึกถึงคิท ในขณะนี้ต่างก็เป็นผู้คนประเภทเดียวกัน เป็นคนที่ทิ้งตัวตนไว้เบื้องหลัง ทิ้งสถานะความสำคัญและการยอมรับ คนรู้จักและบ้านเกิด ทิ้งมาลาภาพของตนเองไว้ ออกมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ในต่างแดน ซึ่งทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่ว่าหญิงหรือชาย ไม่มีเพศ ไม่มีอายุ ไม่มีชื่อ ไม่มีชนชาติ ต่างก็เป็นเพียงคนเดินทาง เป็นเพียงผู้พเนจรที่ไม่มีใครรู้จัก และไม่มีมีความสำคัญอะไร เป็นเพียงชีวิตของสัตว์โลกตัวเล็ก ๆ ในโลกกว้าง ซึ่งจะต้องเผชิญชีวิตของตนเพียงลำพัง ผ่านพายุหิมะ ผ่านทะเลทราย และดินแดนเขี้ยวขี้ เป็นผู้คนสามัญที่ลดทอนสิ่งรุ่มร่าในชีวิตของตนลง เหลือเพียงแค่ สิ่งพื้นฐาน เขาเพียงกิน นอน ขับถ่าย และสืบพันธุ์ แน่นนอนเขายังคิดและมีหัวใจที่จะรู้สึกเรียนรู้ถึงความเป็นไปอย่างง่าย ๆ ที่เป็นเรื่องพื้นฐาน เป็นชีวิตที่แลดูสามัญจนไร้คุณค่า แต่ก็ไม่ธรรมดาสามัญอย่างที่คิด เขาต้องเผชิญทุกข์และสุข การพบพานและการพลัดพราก ได้รับความจริงใจ และต้องรองรับความโหดร้ายจากมนุษย์ด้วยกัน ต่างก็เป็นคนที่หวังจะค้นพบสิ่งหวังลึก ๆ ในดวงใจอันเป็นความฝันและความมุ่งหมายที่ไม่มีใครอาจเข้าใจและรับรู้

มกตินาถ

ยามเช้า
ฝันพรหมเมฆปาดมา
เทือกผาหิมาลัย

นี่เป็นความรู้สึกชิ้นแรกของเช้าวันนี้ ตามหนทางขึ้นสู่ยอดเขามกตินาถ เป็นทัศนียภาพของโลก ทว่าพลังของเมฆหมอกอันลึกลับเหล่านั้นเปล่งประกายและดึงดูดชักนำเราผ่านพันมิติอันธรรมดาสามัญ เข้าสู่โลกอีกโลกหนึ่ง ซึ่งปราศจากความคิดและถ้อยคำ ที่นี้เป็นสถานที่ของขุนเขา หิมะ และเมฆหมอก เป็นที่ของพลังและความลึกลับ

เราออกเดินทางหลังอาหารเช้า ร่ำลากับไรเนอร์ เขาบอกว่า อาจจะอยู่รอดเพื่อนที่กาดไบน์อีกวันหนึ่ง หรือไม่อาจจะไปจอมขอมวันนี้เลย แต่อย่างไรก็ตามเราคงไม่ได้พบกันอีก เจ้าของโรงเตี๊ยมผู้อารีสุดสำหรับทางมาส่งถึงปากทางขึ้นมกตินาถยอดเขาคันคักดีลิสท์ ซึ่งชาวเนปาลถือว่าเป็นที่สถิตของทวยเทพบนสวรรค์

หนทางลาดสูงชัน ไม่ชันนัก เดินกำลังสบาย ๆ เราเดินทางผ่านพันยอดเขาเล็ก ๆ มากมาย ภูมิประเทศแถบนี้เหมือนกับที่ราบสูง ซึ่งลาดเอียงน้อย ๆ ขึ้นไปหาจุดสูงสุด และบนที่ราบเต็มไปด้วยเนินเขาเล็ก ๆ ซึ่งที่จริงก็คือยอดเขามากมายที่รวมกันอยู่เป็นกระจุกในเทือกเขามกตินาถ คงมีแต่เพียงทางขึ้นจากกาดไบน์เท่านั้นที่ชันเป็นพิเศษ พอได้พ้นขอบที่ราบสูงขึ้นมาแล้ว ก็เดินไปเรื่อย ๆ หนทางเดินไต่ระดับสูงชันเรื่อย ๆ จนถึงยอดมกตินาถซึ่งมีระดับความสูงหมื่นสองพันฟุต

ตามรายทางเป็นพื้นดินสลับกับกระหล่มหิมะที่ปกคลุมอยู่ ยิ่งขึ้นสูง หิมะก็ยิ่งหนาแน่นขึ้น จนในที่สุดก็กลายเป็นทุ่งหิมะอันกว้างใหญ่ไพศาล เราแลไม่เห็นพื้นดินหินผาอีกแล้ว นอกจากสีขาวยันเจิดจ้าของทุ่งหิมะ กอหนาม กอเฟินเล็ก ๆ และพวกต้นหลิว แลเห็นเมืองธิเบตอยู่ลิบ ๆ ตั้งอยู่บนยอดเขาลูกหนึ่ง รอบข้างแวดล้อมด้วยหิมะ แลดูเหมือนเมืองในฝันที่อยู่ห่างไกลเกินไปถึง ไม่ว่าจะเหลียวไปทางใด ล้วนปราศจากผู้คน มีแต่ทุ่งหิมะอันกว้างใหญ่ ซึ่งปกคลุมครอบงำอยู่เหนือสรรพสิ่งบนพื้นโลก ดูเหมือนเราจะเป็นเพียงสองชีวิตเล็ก ๆ ซึ่งตั้งรกรากบนดินแดนอันเปลี่ยวร้าง เพื่อไปให้ถึงอีกฟากหนึ่ง

ทุ่งหิมะกว้างใหญ่
จารีกรอยเท้า
ของผู้จาริกแสวงบุญ

เป็นเพียงคนพเนจรอันต่ำต้อย เป็นผู้จาริกแสวงบุญ ซึ่งตั้งต้นมาจากถิ่นแดนไกลโพ้น ผ่านความหนาวเหน็บและความทรมานดาร เพียงเพื่อจะไปยังจุดหมายที่ตั้งไว้ในใจ เพียงเพื่อจะยกมือขึ้นพนมและภาวนาแผ่เมตตาจิตให้แก่สัตว์โลก แต่ละก้าวที่เขาเหยียบย่างไป ทิ้งรอยเท้าไว้บนหิมะ พื้นหิมะรู้ดีถึงการเดินทางของเขา แต่ละก้าว แต่ละก้าว จนลับหายไปหลังเหลี่ยมเขา ทิ้งไว้แต่เพียงรอยเท้า เป็นแนวยาวไปจรดขอบฟ้า

ก้าวต่อไป เพื่อเผชิญกับสิ่งไม่รู้กระนั้นหรือ อา ข้างเป็นถ้อยคำที่มีรสหวานแท้ สิ่งไม่รู้ มีใครบ้างที่เขาใจมั่น และมีใครบ้างที่เชื่อเชียวมันมาเป็นเพื่อนร่วมทางของชีวิต To face the Unknown ในโลกเรานี้เต็มไปด้วยความชัดเจนและสิ่งรู้มากเกินไปถึงเสียแล้ว มันท่วมทับไปด้วยความแน่นอนและสิ่งตายตัว มีมากเกินไปจนกระทั่งเราคิดว่า มีใครมาวางไว้ และปึกหลักให้เรา โฝไปเกาะ พร้อมทั้งปีกที่ล้ามโซ่ตรวน ซึ่งลึ้มการบินเสียสิ้น นอกจากการโฝไปเกาะที่ละหลัก และเราก็รู้สึกมันคง รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยเป็นสุข เราเชื่อเพราะเราคิดว่ามันเป็นอยู่อย่างนั้น และเป็นอยู่อย่างแท้จริง แต่เมื่อไหร่ที่ชีวิตสิ้นคลอนเราไปถึงรากฐาน จับพลันที่สิ่งจริงของเรา พังทลายไปในพริบตา เหลือแต่เพียงความว่างเปล่ากับมายาภาพที่ยังติดค้างอยู่ในความรู้สึก เหมือนฝันเราจะได้พบสิ่งใหม่ ซึ่งเราไม่ค้นเคยมาแต่ก่อนในวิถีชีวิตแบบเดิม ชีวิตกลับกลายเป็นสิ่งไม่รู้ที่เราคาดเดาไม่ได้ กลายเป็นจุดที่เคลื่อนไปมา และกระโดดผ่านมิติหนึ่งไปยังอีกมิติหนึ่ง

ชีวิตกลายเป็นเพียงสายฟ้าที่ฟาดผ่าความมืด กลายเป็นเพียงเมฆฝน กลายเป็นเพียงหมอกควัน ไม่มีอะไรเป็นจริงและแน่นอน เท่ากับพลังอันลึกลับของสิ่งไม่รู้ ซึ่งกระโดดโลดเต้นอยู่ในอนันตกาล และเผยโฉมมาในมิติที่แตกต่างกัน ชีวิตของมนุษย์ซึ่งได้เตรียมตัวตลอดเวลาอย่างไม่หวั่นไหวเพื่อเผชิญหน้ากับสิ่งไม่รู้ ก็จะได้รับผลลี้ลับด้วยพลังอันยิ่งใหญ่ของมันนั่นเอง

วิหารพระวิษณุ และไฟอันศักดิ์สิทธิ์ในวิหารพระโพธิสัตว์ ในที่สุดเราก็ได้มาถึงที่นี่ ผู้จาริกแสวงบุญจากแดนไกล เรากวนาต่อพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ และทวยเทพทั้งหลาย ขอให้โลกถึงซึ่งสันติสุข

**วิหารพระพุทธองค์
หิมะละลาย
เย็บหยดจากชายคา
สรรพลังล้วนดำเนินตาม
มรดกอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ**

บนยอดเขาอันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้เอง ที่เราได้ประจักษ์แจ้งขึ้นแก่ใจว่า ไม่มีการไปถึง เรามาถึงที่นี่แล้ว แต่ก็ยังไม่ถึง ไม่มีที่ไหนหรืออะไร ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในใจของเราเท่านั้น อยู่ในทุกที่ อยู่ข้างล่างโน้น ตลอดสายทางที่ผ่านมา ที่เราได้สัมผัสและบันทึกไว้ในความทรงจำ สำหรับคนเดินทางไม่มี การไปถึง มีแต่เพียงการเดินทางเท่านั้น ไม่มีจุดหมายที่แท้จริง ทุกที่เป็นเพียงจุดหมายชั่วคราว เป็นทางผ่านซึ่งจะต้องถูกทิ้งไว้เบื้องหลังพร้อมกับรอยเท้า เหมือนรอยเท้าสูวิหารพระพุทธองค์ซึ่งจาริกอยู่ในทุ่งหิมะเหล่านั้น

คนเดินทางรู้เพียงการเดินทาง เขาเกิดมาเพื่อสิ่งนี้ เขาเพียงเตรียมใจไว้สำหรับการเดินทาง และที่จะเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่รู้ ในชีวิตของเขาถูกหล่อเลี้ยงด้วยพลังอันลึกลับ ไขว่คว้าหาความรู้จักความฝันและความมุ่งหวัง ไขว่คว้าหาเขาไม่หุดหู่และเจ็บปวดท้อแท้ แต่เพราะว่าเขาเกิดมาเป็นคนเดินทาง ซึ่งจะต้องก้าวเดินต่อไป ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการถึงนั้นไม่มีอยู่ ไร้ที่มาและปราศจากที่ไป เขาต้องมุ่งหวัง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่ามันเป็นความฝันที่ไม่มีทางเป็นจริงได้ ในที่สุดคนเราอาจจะต้องเรียนรู้ถึงการกระทำ ซึ่งไร้หวังและปราศจากรางวัลตอบแทนใด ๆ แม้จะเป็นเพียงความสมปรารถนาสักอึดใจหนึ่ง

ดวงอาทิตย์ลับต่ำลงทางขอบฟ้าตะวันตก แสงเรืองเรืองของมันกลับเปล่งประกายเจิดจ้าขึ้น ไม่ใช่ประกายแรงกล้า แต่เป็นละอองของพลังคลั่งอยู่ในบรรยากาศ นุ่มนวล ทว่าล้นปรี่ด้วยอำนาจ อาบไล้ไปทั่วผืนแผ่นดิน เบื้องหน้ามีแต่แนวเขาสลับ เป็นทิวทอดไปสุดสายตา เป็นเงาดำตัดกับตะวันยอแสง มีแต่เพียงส่วนยอดที่ปกคลุมด้วยหิมะที่ดิ้นรนเปล่งความสว่างออกมา ในขณะที่หินผากลับกลืนสนิทแนบกับเงาและความมืด ซึ่งก่อตัวขึ้นจากในหุบ จากเชิงเขาและแผ่ลามค่อย ๆ กลืนขึ้นมาสู่ดินแดนที่อยู่สูง โลกในยามเย็นอ้างว้างยิ่ง อ้างว้างแต่ก็เต็มไปด้วยคำมั่นสัญญาและความใฝ่ฝัน ซึ่งปรากฏขึ้นเป็นความจริงในยามค่ำคืน ดวงอาทิตย์เปลี่ยนตัวเองเป็นสีแดง สีส้มและแสงสว่างเหล่านั้นคือ คำกล่าวอำลาโลก มันมักจะอำลาโลกด้วยแสงอ่อน ๆ ลุบไล้เช่นนี้เสมอ และก่อนที่จะลี้หายไปหลังแนวเขา ประกายสุดท้ายของมันฉายจับอยู่บนวัชรมูทรา เป็นแฉกรัศมีน้อย ๆ พุ่งเรืองรองเหมือนจะบอกว่ันแหละคือสิ่งหวังสุดท้ายของชีวิต มนุษย์ วัชรมูทราอันเป็นเครื่องหมายแห่งปัญญาและการตรัสรู้

**ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเพียง "ชั่วคราว"
ธรรมชาติให้เราหยิบยืมมา
เลือดเนื้อ วิญญาณ
ลมหายใจ ชีวิต
แล้วก็จะทวงกลับคืนสิ้น**